

Zeitschrift: Urkundio : Beiträge zur vaterländischen Geschichtsforschung, vornehmlich aus der nordwestlichen Schweiz

Herausgeber: Geschichtsforschender Verein des Kantons Solothurn

Band: 1 (1857)

Artikel: Dr. Felix Hemmerlin, als Propst des St. Ursenstiftes zu Solothurn : ein Beitrag zur schweizerischen Kirchengeschichte

Autor: Fiala, F.

Kapitel: 7: 38 urkundliche Beilagen (1344-1462)

DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-320234>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 03.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Herarchive Einsiedeln; ganz so, nur ohne die Umschrift, ist es uns auf der ersten Seite seines Statutenbuches in schöner Federzeichnung und zierlicher Verschlingung aufbewahrt. — Dem seither uns durch den Tod entrissenen freundlichen Geber können wir unsern Dank, unsern schmerzlichen Abschiedsgruß nur in sein frühes Grab nachrufen.

N°. 2.

1344 Jänner 13.

(Stiftsarchiv Solothurn).

Das Kapitel des St. Ursenstiftes zu Solothurn meldet dem Bischof Lanfrid von Lausanne, daß es den Chorherrn Ulrich Rich zum Propste erwählt habe, und sucht um die bischöfliche Bestätigung nach.

Reuerendo in christo patri ac domino Lanfrido dei gracia
Electo lausan. seu eius Vicario in spiritualibus generali . . .
Capitulum ecclesie Solodorensis dicte diocesis | Reuerenciam
in omnibus *tam* debitam quam deuotam Paternitati uestre be-
nigne presentibus elucescat, quod anno d'ni. M^o ccc^o quadra-
gesimo tercio sabbato proximo post festum beati An- | dree
apostoli iudictione XII uacante prepositura Solodorensis eccle-
sie lausan. dioc. per mortem *beate memorie* d'ni Ludouici de
Strassberg quondam prepositi dicte ecclesie eodem defuncto et
ipsius | corpore ecclesiastice tradito sepulture, ne ipsa eccle-
sia incommoda ipsius prepositure graui dispendio diucius de-
ploraret fuit absentibus canonicis statuta dies uidelicet Octava
Epiphanie | domini hora prima, per presentes tum canonicos
uidelicet d'mnos Heinricum de Kramburg Rudolfum de Rueg-
gisberg presbyteros Heinricum de Bremgarten Volricum diui-
tis *Johannem diuitis* Johannem de Matstetten mgr. Chuonra-
dum de Grendvelt subdyaconum et Thomam de Roschenzo
dyaconum concorditer assignata, ad electionem futuri prepo-
siti celebrandam citatis ante | interim absentibus et conuenien-
tibus in termino supradicto ab capitulum solodorensis omnibus
qui *uoluerunt* debuerunt potuerunt comode interesse tandem
deliberacione habita per quam | formam esset in dicte electio-

nis negotio *procedendum* placuit nobis omnibus et singulis per
 uiam compromissi eidem ecclesie prouidere, vnde dedimus un-
 animiter nullo penitus discor- | dante domino Ruodolfo de
 Rueggisberg nostro concanonico presbitero fide digno plenam
 generalem et liberam potestatem eligendi prepositum dicte no-
 stre ecclesie et de preposito prouidendi prout | ei secundum
 suam conscienciam et salutem anime et dicte prepositure *ex-*
pediens uideretur, ita tamen quod uice sua et uice totius ca-
 pituli illam personam eligeret sollempniter in communi | . . . .
 compromissarius autem ipse potestatem sibi per nos traditam
 acceptans et in partem postmodum secedens tandem post ali-
 qualem deliberacionem cum se ipso habitam reuersus nullo
 actu | intermedio extrinseco discretum virum dominum volri-
 cum diuitem nostrum in dicta ecclesia canonicum tunc pre-
 sentem virum utiquam prouidum et discretum literarum scien-
 tia vita et moribus merito com- | mendandum in sacris ordi-
 nibus et etate legitima constitutum ac de legitimo matrimonio
 procreatum in spiritualibus et temporalibus *plurimum* circum-
 spectum de mandato nostro, nobisque presentibus | elegit so-
 lempniter in hunc modum. In nomine patris et filij et spiri-
 tus sancti Amen. Cum uacante prepositura ecclesie Solodor.
 lausan. dyoc. placuerit nobis omnibus et singulis per formam
 | compromissi eidem de preposito prouidere michique Rodolfo
 de Rueggisberg presbitero antedicto potestatem plenam et li-
 beram dederint prepositum eligendi et sic uacanti de preposito
 prouidendi: | ego uice mea ac uice totius capituli inuocata
 sancti spiritus gracia predictum volricum eligo in prepositum
 solodorensis ecclesie et eidem de prepositura prouideo ante-
 dicta, electione autem | huiusmodi celebrata eam omnes et
 singuli approbauimus dictumque nostrum electum ad ecclesiam
 vnanimiter detulimus intronizantes ipsum in cleri et populi
 ibidem congregata multitudine | campanis ipsius ecclesie sol-
 lempniter compulsatis super maius altare dicte ecclesie posui-
 mus prout soliti moris extitit. Et postmodum vero petito ab
 eodem electo per nos ut suum | eidem electioni preberet as-
 sensum. Ipse tandem nolens diucius resistere voluntati infra

tempus a iure statutum annuit uotis nostris in electionem consensiens de se factam, Ea propter paternitati uestre benigne, tam deuote quam humiliter supplicamus quatenus electionem eandem sic sollempniter et canonicè *celebratam* dignemini *eidem electo* munus confirmationis | fauorabiliter impertiri, vt deo actore, dicte prepositure et ipsius iuribus preesse ualeat utiliter et prodesse, Ceterum vt uestra reuerenda paternitas, cognoscat euidentius uota nostra omnium | in predictis omnibus et singulis concordasse ac in petitione huiusmodi existere vnanimes et concordés, presens electionis nostre decretum dominationi vestre ineffabiliter reuerende, transmittimus, nostris | quidem iuxta statuta canonica roboratum proprijs manibus vt sequitur et subscriptum, Ac eciam ad maiorem cautelam per infra scriptum tabellionem in formam publicam redigi fecimus et sigilli nostri | capituli sigillari, Actum Solodori in sacristia eiusdem ecclesie in Octaua Epiphaniæ d'ni., anno eiusdem secundum stilum curie lausanensis M^o CCC^o XL tercio indictione et hora quibus supra, presentibus viris discretis dominis | Berchdoldo spinler prebendario altaris sancti vrsi Heinrico Ollonis prebendario altaris sancti Michahelis magistro Heinrico de Arouwa testibus ad premissa uocatis pariter et rogatis. |

Ego Heinricus de Bremgarten canonicus ecclesie Solod. quia premissis omnibus interfui et dictum electum vt prescribitur approbauì electionemque de ipso factam gratam habeo et acceptam | et quia scribere nesciebam Johannes de Biglen eiusdem ecclesie canonicus manu sua de mandato meo pro me huic decreto subscripsit |

Ego Heinricus de Kramburg canonicus ecclesie predictæ quia premissis omnibus interfui et dictum electum vt prescribitur approbauì electionemque de ipso factam gratam habeo et acceptam | quia scribere pro tunc non potui d'ns Mathias Rasoris sacerdos prebende super Ossibus mortuorum manu sua, de mandato meo pro me huic decreto subscripsit. |

Ego Rodolfus de Ruegessperg presbiter canonicus eccl. Solod. quia ex potestate michi per capitulum vt prescribitur

tradita dictum d'nm volricum | diuitem in prepositum eccl. Solod. uice mea ac totius capituli elegi et huic decreto propria manu subscripsi |

Ego Johannes divitis canonicus eccl. Solod. quia premissis omnibus interfui et dictum electum vt premittitur approbau electionemque de ipso factam gratam habeo et acceptam | manu mea propria huic decreto subscripsi |

Ego Johannes de . . . . (Matstet) ten canonicus eccl. Solod. quia premissis omnibus interfui et dictum electum vt prescribitur approbau, electionemque de ipso factam gratam habeo et acceptam quia scribere nesciebam d'ns Mathias Rasoris sacerdos . . . . (predictus manu sua) de mandato meo pro me huic decreto subscripsit |

Ego . . . . (Chuonradus de Gren) dvelt canonicus eccl. Solod. quia premissis omnibus interfui et dictum electum vt prescribitur approbau electionemque de ipso factam gratam habeo et acceptam manu | mea propria . . . . (huic decreto) subscripsi |

Ego Thomas . . . (de) Roschenzo canonicus Solod. quia premissis omnibus interfui et dictum electum vt prescribitur approbau electionemque de ipso factam gratam habeo et acceptam | manu mea propria huic decreto subscripsi |

Ego Johannes de Biglon canonicus eccl. Solod. quia premissis omnibus interfui et dictum electum vt prescribitur approbau electionemque de ipso factam gratam habeo et acceptam | manu mea propria huic decreto subscripsi |

Ego Wilhelmus de friburgo superiori sacerdos canonicus eccl. Solodoren. quia premissis omnibus interfui, et dictum electum vt premittitur approbau electionemque de ipso | factam gratam habeo et acceptam et quia propria manu scribere non potui d'ns Mathias sacerdos predictus manu sua de meo mandato pro me huic decreto subscripsit |

Et ego Petrus scriba de Solodoro clericus lausan. dyocesis publicus imperiali auctoritate notarius premissis omnibus vnacum dictis testibus presens interfui et | ea de mandato dictorum dominorum meorum propria manu scripsi, et in hanc

formam *publicam* redeggi meoque signo solito signaui rogatus, datum anno | loco die hora indictione et presentibus quibus supra ¹⁾).

1) Die Urkunde muß schon im 15. Jahrhundert als Einband eines Buches gedient haben. Das Siegel fehlt; der Paraph des Notars zeigt einen von fünf kleinern umgebenen größern Stern, das gewöhnliche Wappen Peters des Schreibers. Die Lücken in dem Pergamen, welches arg mißhandelt und durchlöchert ist, half mir eine alte Abschrift ausfüllen. Diese Letztere wahrscheinlich ist in Zurlauben's Tableaux Topographiques de la Suisse II. Preuves S. XXV abgedruckt und Sol. Wbl. 1811 S. 274 übersetzt. Was in Zurlauben's Abdrucke ausgelassen wurde, habe ich mit Kursivschrift bezeichnen lassen.

Auf der Rückseite des Pergamen's findet sich in einer Schrift des 15. Jahrhunderts das Inhaltsverzeichnis des damit eingebundenen Buches. Wir führen daraus an: „breuis noticia biblica — de actis apostolorum — de prophetis — de tribus magis — contra Judeos — de thalmut — de Machomet — de bohemis — de grecis — de cometa — de tonitruo — de fulmine — de coloribus nubium“ etc. Vieles ist verwischt und unleserlich.

No. 3.

1370 Wintermonat 5.

(Staatsarchiv Solothurn).

Schultheiß und Rath zu Solothurn ordnen den Gottesdienst zwischen dem Stifte und den Minderbüdern ihrer Stadt.

Wir der . . Schulth . . der Rat vnd die burger der statt von Solotern Tund kunt alemenglichen mit disem brieft . . Eider daz was . daz die . Erwürdigen Herren . daz Capittel vnser Stiffte ze Solotern stössig | waren vnd sint mit dien . . geistlichen Herren . dien Barfuessen des huses ze Solotern, als von singens wegen, dieselbe ir Stöße vns jetwelichen leit waren vnd sint, vnd wir den darzuo redende, So | verre daz si des an vns kamen ze beiden teilen die Stöße vffgerichtene vnd ein Ordnunge vnd vffrichtunge darvmb ze tunde vnd ze machende, vnd vns

darvmbē vollen gewalt gaben, vnd och lobten | stete ze hane
wie wir darvmbē vffsprechin, Vnd wand och wir vns der sache
vffgerichtene von beider teile bett wegen angenommen hein, vnd
gelobt vffgerichtene vnd ze ordnende, do han wir ouch | darvmbē
vffgesprochene vnd ein ordnung zwischent Inen dien vorg. beiden
teilen getan vnd geschöpht in der wise alz hienach geschriben
stat. Des ersten sprechen wir vff. alz vmb die tag- | messe ze
sant Vrſen wenne daz ist. daz der tag vffgat. vnd der wechter
vff dem Wendelstein den tag gerueffet, So füllent si daz erste
zeichen lüten zu derselben tagmesse, vnd darnach denne | daz an-
der zeichen vnuerzogenlich darvff in der masse, daz diu tagmesse
gesprochen vnd vollbracht si in der tag vinste, e daz es vollkli-
chen tag wurde „wir sprechen och vff, wenne man vnſern Herren
also vff- | hebt zu derselben tagmesse ze sant Vrſen. so füllent
die vorg. bruodre ze den Barſuoffen ir erste zeichen lüten, vnd
darnach vnuerzogenlich vnd an geuerde daz ander zeichen, vnd
wenne si | daz also gelütent. So sol iro einer fürderlich har vff
gan messe ze sprechende. vnd füllend och denne vnuerzogenlich ir
Primen lesen, vnd So si die also gelesent, So füllent si das
dritte | zeichen lüten, vnd füllent och darnach fürderlich vnd an
verziehen ir frommesse in dem fore anevahen ze singene. Vnd
wenne man da zu derselbe frommesse ze den barſuoffen vnseren
Herren vffhebt | So füllend si zu dem vorg. Gohhuse ze sant
vrſen vnuerzogenlich zesamen lüten zu des Vütpriesters messe „Ez
füllent och die vorg. geistlichen Herren die Barſuoffen ir domi-
nicale vnd ir | wuchenbrief darane si der selen gedengkent an
den Sontagen nach dem male nach ir predie künden dem volke
alz ez och vormalz von alter har komen vnd gewesen ist, wir
sprechen och | vff, daz dieselben Bruodre ze den barſuoffen an
vnsere fromen tag Viechtmess. vnd an dem Palm Sunendage dem
volke ir kerzen vnd Palmen nüt gesegnen füllent, denne daz si
acht | tage darvorn offentlich dem volke verkünden in ir kilchen.
daz si ir kerzen vnd Palmen an dien vorg. Hochziten tragen zu
der egen. ir Parochie ze sant vrſen ze gesegnende alz och recht
ist, | Si füllent och an dem heiligen Oſter abende nüt lüten,
e daz man zu dem vorg. Gohhus ze sant vrſen angeuahnt ze

lütene,, Si füllend och ze winter ziten nüt Mone lüten, e | daz man vnsern Herren vfghebt ze der frommess ze sant vrsen,, Ez füllend och die vorg. Barfuossen nüt vesper lüten, e daz man zu dem vorg. Goghüs ze sant vrsen vesper gelütet, | ez si denne an sant franciscus hochzit oder an ir kilchwie . . wir behein och vns selber vore . Ob si hienach vmb beheins dirre Stügken sament stössig wurden . daz wir si darvmb wol für= | ver berichten mügen vnd von einander wisen. Disen vnsern vsspruch vnd Orde- nunge heissen wir si die vorg. beide teile stete haben, vnd da- wider nüt tuon, nu noch hienach. Vnd des ze vr= | funde, So han wir vnser Statt gemeind Ingesigel haran gedrugkt vff daz enden der Schrift. Datum feria terciã post festum Omnium Sanctorum . . Anno d'ni Millesimo . . . CCC^{mo} L XX° 1)

1) Die Spur des aufgedruckten ovalen Siegels ist noch gut bemerkbar; auf der Rückseite hat der Papierbrief, der bereits Sol. Wbl. 1814, 217 modernisiert abgedruckt ist, die alte Aufschrift: „Wie sich die Barfuossen sond halten gegen der stift mit lüten etc. Sant Vrsen Datum anno M ccc l xx.“

N°. 4.

1373 Jänner 30.

(Stiftsarchiv Solothurn).

Graf Eberhard von Rikurg, Propst zu Solothurn, entschuldigt sich gegen den Rath von Straßburg, daß er einer geforderten Leistung für seinen Bruder Johann, Dompropst zu Straßburg, nicht entsprechen könne.

Den Wisen bescheiden dem Meister vnd dem Räte zu Straß- burg, entbüt | ich graf Eberhart von Rikurg propst zu Solothurn minen früntlichen dienst | vnd allz gut, Als ich mich vf disen nehsten vnsern fromen tag entwürten | solte gen Venneuel, vb dz wer, daz min bruder graf Joh. der Tumpropst | ouch nüt geantwortet hette den brief der ouch werden sol von sinß Abes | wegen, Vaz ich ouch wissen, dz ich ouch gemant bin vnd mit min selbes | libe in einer giselschaft lige, die ich gelopt vnd geswo-

ren habe vor den | egen. über gelöbde vnd leistung dem Sen-
 nen, den man nenet der Brediger | Bischof, Dauon so bit ich
 ūch flizekliche vnd ernstlich iemer dorch mins dienstes willen, si
 dz ūch der egen. brief, vf den vorgen. tag nüt ge- | anwurtet
 wurde, als ich doch getruwe dz es geschehe, vnd ich nüt dannach
 | von dem Sennen ledig were, noch tag gewinnen möchte von
 der sache wegen | darvmb ich von ihm gemant bin mit min sel-
 bes libe zu leistende, daz | ir mich danne vor vnschuldig haben,
 vnd mir es für kein arges be- | denken noch bewenen wullent,
 wan alsbald ich von derselben giselschaft | ledig werden oder
 tag gewinnen mag, ist ūch dannach über brief nüt geantwurtet,
 So wil ich ūch fürderlichen leisten vnd halten was ich | ūch ge-
 lopt habe vnd ūch tun sol, Datum dominica proxima ante fe-
 stum Purif. | bte marie virg. Sub anno dni M^o CCC^o L XX°
 tertio.¹⁾

1) Auf Papier, ohne Siegel, mit der Adresse „Den wisen bescheiden dem
 Meister vnd dem Räte zu Straßburg. ad.“ Der Brief ist Sol. Wbl.
 1827, S. 373 modernisirt abgedruckt.

N°. 5.

1421 August 22.

(Staatsarchiv Solothurn).

Verbrüderung der vier Kollegiatstifte Beromünster, Solothurn, Zofingen und
 Werb.

In nomine d'ni et saluatoris ihesu xpi Amen Cum pro-
 uidorum ac justorum sit ope- | ribus piis et salubribus jnten-
 dere concordiam pacem et tranquillitatem | nutrire futurisque
 casibus prudenter occurrere. Hinc est quod nos prepositi |
 Capitula Singuli Canonici Sanctorum Michahelis Beronen. Con-
 | stantien. Vrsi Solodoren. Lausanen. Mauricii Zouien. Et Leo-
 degarij | Werden. Collegiatarum ecc'arum Constan. predicte
 Diocesum Pia consideracione | duximus perpendendum. vt

operacionibus sinceris jn quantum nobis ab alto | concessum
 fuerit, solitudinis studio jntendamus Cupientes igitur | ani-
 marum saluti ac spiritualis et temporalis status opportunitati
 salu- | brius prouidere Matura jnter nos jnuocata spiritus sancti
 gracia concorditer | disposuimus ordinandum ob hoc vt jnter
 prelibatas nostras ecc'as et Collegia | earumque prelatos Capi-
 tula Canonicos et Confratres Pax et vnanimi- | tas Stabiletur
 Et vera amicicia Salutarisque Concordia diucius persi- | stat
 Atque beata confraternitas noua generetur. Rancor et jnuidia
 ac | omnis pacifici regis emula qui pia miseracione disposuit
 sibi subditos | fore pudicos pacificos et modestos solercius
 evellantur Volumus | vt tam prelati quam Capitula Ac Cano-
 nici dictarum nostrarum ecc'arum pro tempore exi- | stentes
 et quantum quilibet eorundem sue speciali ecc'e d' predictis
 ita et tantum | aliis tribus ecc'iis capitulis et Canonicis earum-
 dem fidelitatis vinculo sit | astrictus et obligatus. videlicet
 clam et palam eorundem ecc'iarum prelatorum Ca- | pitulorum
 Singulorumque Canonicorum et Confratrum vtilitatem Comoda
 promo- | uere dampna et jacturas proponere precauere Nichil-
 ominus tamen vt liceat tam | prelati quam Capitulis et Ca-
 nonicis prefatis, Et cuilibet ipsorum suam propriam ecc'am
 aliis preferre prout negocii qualitas requirit dolo tamen et
 fraude in | premissis et quolibet premissorum ac sequentibus
 semper et vbique remotis. Item | volumus atque pro salute
 animarum omnium fidelium benefactorumque nostrorum viuorum
 et defunctorum | ordinamus, quod omni anno semel videlicet
 die non feriata proxima post festum | sanctorum Martirum viti
 et Modesti Duo Canonici prespiteri de tribus ecc'ijs | nostris
 predictis ad hoc specialiter deputati ad quartam de pretactis
 nostris ecc'ijs con- | ueniant et ibidem vnam missam d' spi-
 ritu sancto vt sua virtute corda nostra | clementer illustret Et
 aliam pro defunctis Cum fidei memoria predecessorum | no-
 strorum confratrum et presertim illorum qui hoc Anno vniuerse
 carnis viam tran- | sierunt solempniter decantando celebrent,
 Et d' post alia nobis jncumbencia | negocia fideliter fraterna-
 liter et amicabiliter Si expediat concordi consilio | pertractare

non postponent. Item pro competenciori premissorum expedicione | volumus et ordinamus ac talem ordinem jnter nos seruare proponimus videlicet | quod primo et proximo Anno post datam presentium, ac die prenotata | jn Solodoren. et d' jnde Anno secundo in Beronen. et tercio in Zouingen. | ac quarto in Werden. Atque consequenter jterum jn Solodoren. eccl'ijs 2c. et sic | per turnum et circum Suprascripta diuina officia, et alia vt premittitur regulariter | per agantur. Item pro firmiter ac felicioris amicitie confraternitatis et | consodalitatis conseruacione volumus similiter et ordinamus, quod si quid absit | Due ecc'ie vel Collegia ex nostris predictis vel prelati aut Canonici earumdem | vel aliquod predictorum Collegiorum jn se diuisum discordias et Rancores graues | prouocaret, quod mox prelati Capitula et canonici aliarum nostrarum ecclesiarum, et | Collegiorum prefatorum postquam ad noticiam ipsorum peruenerit ad jnstar | piorum et fidelium confratrum, se amicabiliter jnterponant, et ad bonum | statum et veram semitam, modo et forma melioribus quibus possent reducere || non omittant. Postremo volumus et communi consensu firmiter ordinamus | omnes nostras predictas ordinationes editas et edendas Sine omni preiudicio et | derogancia iurium et constitutionum mandatorum preceptorum et statutorum presentium | et futurorum Superiorum' nostrorum quorumcunque et ipsorum successorum, et hoc jn vim | solempnis adiecte protestacionis ab hinc usque ad vicesimum quartum annum | jnclusiue jnuiolabiliter et jnconcusse Sub omnipotentis Regimine | duraturas ac permansuras. In quorum omnium et singulorum fidem robur | et euidens testimonium presentes literas quadruplicatas per pendencia | supradictorum nostrorum tam prelatorum quam Capitulorum Sigilla duximus corrobora- | randas. Datum in Suprascripta ecclesia nostra Zouingen. Anno prescripti d'ni | nostri Millesimo quadringentesimo vicesimo primo xI, kl. Septembris | jndicione Quartodecima¹⁾.

1) Aus Hemmerlin's Statutenbuch fol. XXIII. Die Abschrift ist von seiner Hand und hat die Ueberschrift: „Copia Pre quatuor Collegiorum Beronensis | Solodorensis Zouingensis et Werdensis.“

N° 6.

1422 Heumonat 26.

(Staatsarchiv Solothurn).

Propst Felix und das Kapitel von Solothurn beschließen Beiträge und Ersparnisse, um die Schulden des Stiftes zu decken.

Felix prepositus Totumque capitulum ecclesie sancti vrsi Solodorensis | lausan. dyocesis notum facimus per presentes quod nos capitulariter congre- | gati ad subueniendum nostre ecclesie et ad redimendum vexaci- | ones et tollendum usuras et debita quibus nos et ecclesia nostra Inuoluti sumus | volumus ordinamus et decernimus quod de anno proxime futuro qui incipit | in festo sancti Johannis baptiste M cccc xx iij omnes dicte ecclesie canonici | tam absentes quam presentes recipiant integram grossam suam videlicet vinum | et frumenta et quilibet absens soluat et tradat x et quilibet presens xii flor. | renenses procuratori ad hoc per nos constituendo et Jurando et hoc ante fes- | tum natiuitatis x'pi tunc proxime futurum In casu autem quo aliquis nostro- | rum canonicorum predictorum huiusmodi suam summam infra dictum terminum soluere ne- | glexerit quod idem procurator constitutus eandem summam sub vsuris recipiat et tunc | eandem summam cum eisdem usuris de prebenda eidem non soluenti proxime | cedenti auctoritate nostra persoluat Item quod idem procurator colligat et subleuet omnes | decimas minutas ecclesie dicte Et huiusmodi summis pecuniarum et decimis | collectis pro utilitate communi ecclesie et presertim ad soluendum debita et tollen- | dum usuras supradictas Juxta sanum consilium nostrorum confratrum de capitulo | dictus procurator conuertat et exponat Item volumus et ordinamus quod tantum | canonici residentes et presentes cum recepto et magistro scolarium per illum annum | recipiant presencias in choro pro tempore cedentes Et non alij licet tempore presenci- | arum aduenerint Item ordinamus quod cellare transeat ad expensas vindemiarum | et ad alia onera et expensas ecclesie solitas et consuetas expediendas | In casu autem quo huiusmodi cellare ad has ex-

pensas non sufficeret tunc | aggrediatur camera et de illa re-
 cipiantur residua. Extunc anno pre- | dicto finito que re-
 manserint de camera Inter residentes predictos tan- | tum di-
 uidantur Item uolumus quod omnes alij et singuli fructus red-
 ditus | prouentus et obuenciones presentibus et residentibus
 cedant Ad singula | autem expedienda dictus procurator com-
 muniter ordinatus fidelitatem pro- | mittat Volumus áutem
 quod illi qui presentes et residentes existunt ecclesie proui-
 de- | ant in diuinis officiis circulariter Inter se seruando sep-
 timanas et alia | facienda que fuerint competentia Hec igitur
 omnia et singula sint irrefraga- | biliter seruanda sine dolo
 et fraude In quorum omnium et singulorum fidem ro- | bur et
 testimonium presentes cartas et literas manu mei prepositi
 scriptas Si- | gillo nostri capituli duximus corroborandas Da-
 tum et actum Anno d'ni M^o | cccc xxii^o vij kl. augusti Indi-
 cione quintodecima x. ¹⁾

---

1) Aus Hemmerlin's Statutenbuch fol. XI, wo dieser Beschluß von seiner
 Hand eingetragen ist unter der Ueberschrift: „Quomodo quondam canonici
 prebendati de propriis redemerunt ecclesiam ab usuris.“

N° 7.

1422 Heumonat 28.

(Staatsarchiv Solothurn).

Propst Felix und das Kapitel von Solothurn verordnen, daß jeder neu in-
 stallirte Chorherr an die Kirchenfabrik 20 Gulden bezahle.

Felix prepositus totumque capitulum ecclesie collegiate
 Sancti vr- | si Solodorensis lausan. dioc. vniuersis et singulis
 quorum Inter- | est aut interesse poterit quomodolibet nunc
 uel in futurum notum | fieri cupimus presentium | cum tenore
 prout nouit qui nichil ignorat | Cum nos dudum non sine men-
 tium nostrarum solerti reuolucione mutuis in- | dagacionibus
 In perplexa anxietate maturisque deliberacionibus circumual- |

lata nostre ecclesie predicte varias oportunitates in structuris antiquissimis | periculosam ruinam imminantibus tam restaurandis quam restauratis quas fabrica | nostre ecclesie predicte suis facultatibus cum nullis penitus sit munita red- | ditibus supportare nequiverit Insuper graues usuras debita dampna et | expensas quibus dicta nostra ecclesia premissorum occasione, et aliis diuersis | de causis rationabilibus nobis cottidie imminantibus permanserat inuoluta cir- | cumspeximus et sincere consideraui- | mus Vnde ne deteriora sequerentur presenti- | bus incumbantibus futuris Jaculis quantum in nobis fuerat salubriter prouidere uolentes | de nostris bonis a longe communiter acquisitis cum effectu periculis et dampnis | experientia docente realiter duximus obuiandum succurrendum pariter et sub- | ueniendum ac nos et successores nostros ab huiusmodi usurarum dampnorum de- | bitorum et expensarum extorsionibus plurimorum liberandum Cum autem | alios que nos seminauimus in lacrimis in exultatione metere non liceat Nec | aliquem alterius dampno lucupletari ymo potius alterum alterius onera por- | tare Statuimus successores nostros quoscunque pati legem quam nos ipsi tulerimus | et presenti statuto ordinamus vt de cetero et in futurum quilibet nostre ecclesie ca- | nonicus instituendus postquam sue prebende pacificam fuerit adeptus pos- | sessionem et ante percepcionem fructuum et reddituum eiusdem vinginti (sic) flo- | renos renenses ad supradictam fabricam in releuamen onerum preteritorum presentium | et futurorum sine contradicione persoluat tradat et assignet nisi propter rationabiles | causas huiusmodi xx flor. de prima sua prebenda nos prepositus et capitulum predicti de- | creuerimus recipiendo Saluis aliis statutis et consuetudinibus hactenus | in nostra ecclesia rationabiliter seruatis obseruandis In quorum omnium et singulorum | fidem robur et euidens testimonium presentes literas manu mei prepositi predicti | conscriptas huiusmodi statutum in se continentes Sigillis nostrorum prepositi et | Capituli predictorum duximus corroborandas. Datum et actum Solodori apud dictam | no-

stram ecclesiam Anno d'ni Mill'imo cccc xx ij .v kl. Augusti.
Indicione | Quintodecima ¹⁾).

- 1) In Hemmerlin's Statutenbuch fol. XII von seiner eigenen Hand eingetragen, mit der Ueberschrift: „Quomodo ex predicta causa statutum fuit ut sequentes canonici soluerent xx flor.“ Als Nachschrift heißt es: „Coppia litere super statuto huiusmodi edite. | et in nostra Sacristia reseruate.“ und weiter unten von Propst Hüglin's Hand: „Quere aliud statutum super receptu canonici editum | in xv^o folio subsequen-
turo.“

N° 8.

1424 Christmonat 1.

(Staatsarchiv Solothurn).

Statuten des St. Ursenstiftes zu Solothurn.

A.

In nomine dni. nostri et saluatoris ihesu christi. Incipit
liber statutorum | ecclesie collegiate sancti vrsi Solodorensis
lausan. dioc.

Quoniam nulla juris sanctio quantumcunque propenso |
digesta consilio ad humane nature varietatem, et | machina-
ciones eius inopinabiles sufficit, nec | ad decisionem lucidam
sue nodose ambiguitatis | attingi multominus cuiuscumque
vniuersitatis ob- | seruancia et presertim hesitantibus et claudi-
| cantibus constitutionibus et consuetudinibus per | singulorum
arbitria vagantibus nullo fundamento | stabilitatis ad facillan-
tium mentium diffinicionem peragit, Idcirco | nos felix hemerli
de thurego Studij Bonon. doctor decretorum | minimus prepo-
situs necnon Johannes Banmos. Nicolaus de Spins. Johannes
de | grenchen. Johannes laberli. Johannes Banmos junior.
Johannes trisgruober. Johannes | pintenesel. Richardus Schil-
ling. Joh. de Bubenberg. Henricus Siseler. | Jacobus Wauura
et Johannes labhart canonici ecclesie collegiate sancti vrsi So-

| lodorensis laus. dyoc. capitulum dicte ecclesie subscripto tem-
 pore representantes vni- | to sincerissimorum cordium affectu,
 altitonante clementer anuente et | disponente diligentissime
 premeditantes Nostre venerabilis ecclesie statuta licet | quon-
 dam per nostros predecessores solertissime sint fundata Et
 protunc | per reuerendum in christo patrem et dominum do-
 minum Johannem dei gracia episcopum lausan. racio- | na-
 biliter confirmata ad altricaciones frequentes non sufficere di-
 rimendas | quia effrenata cupiditas sui prodiga et pacis emula,
 mater litium materia | jurgiorum, tot cottidie noua litigia ge-
 nerat quod nisi statutis prenotatis no- | ue constituciones, an-
 tiquis tamen irrefragabiliter manentibus subordinarentur | In-
 terdum concordia dato libello repudij extra terminos nostros
 exularet Vnde curis | sollicitamur continuis et assidua medi-
 tacione vrgemur ut iuxta tradi- | te nobis dispensacionis of-
 ficiū successorum et subditorum commodis | jn quorum pro-
 speritate utique prosperamur jungi quantum nobis ex alto con-
 ces- | sum fuerit sollicitudinis studio intendamus amplectimur
 quippe volun- | tarios pro ipsorum quiete labores et consue-
 tudines rationabiles in dicta | ecclesia jnterdum diuersimodo
 obseruatas in certa statuta conuertimus | Statuta quoque noua
 edimus et in presenti codice juxta certum ordinem | rubrica-
 rum vnacum antiquis statutis conscribi fecimus. Quoniam
 autem | vix aliquid adeo certum clarumque statuitur quin ex
 causis emergentibus | secundum hominum et temporum varie-
 tatem expediat jnterdum commutari Nec erubes- | cimus lege
 approbante siquid melius horum que prius ipsi diximus adin-
 ueni- | amus competentem prioribus adimponere correctionem
 ne ab alijs | corrigi expectemus, quare presentium tenore no-
 bis auctoritatem plenariam reser- | uamus et obtinemus ut
 infrascripta nostra statuta per nos de nouo e- | dita et per
 nos uel nostros successores edenda dummodo nobis uel nostris
 suc- | cessoribus uidebitur apertissimis documentis proficere
 et expedire libere | valeamus mutare tollere interpretari, sta-
 tutis tamen a nostro ordinario dudum sigillis pa- | tentibus
 corroboratis in suo robore inuiolabiliter et incommutabiliter

duraturis | nisi superiori nostro et nobis ac successoribus no-
 stris eidentissimis ex causis | viderentur esse varianda Volu-
 mus tamen statuta que ut premittitur non fuerint | violata ac
 mutata in sua firmitate quorumque contradicione non obstante
 | prout diuinam ulcionem pro juramentorum nostrorum trans-
 gressione jntendimus | euitare jn perpetuum esse permansura.
 De quibus omnibus solempniter | tenore presentium protestamur
 et huiusmodi protestacionem vniuersis et singulis presen- | ti-
 bus et futuris quorum interest aut interesse poterit quomodo-
 libet nunc et in futurum | palam publicam et notoriam esse
 proponimus, In quorum omnium et singulorum | presentium
 et subsequen- | tium fidem et euidens testimonium presentem co-
 dicem siue librum | statutorum de nouo Ad laudem et gloriam
 omnipotentis dei et patronorum nostro- | rum gloriosissimorum
 martirum vrsi victoris et sociorum ipsorum qui precioso | san-
 guine suo hunc nostrum locum gloriose plantauerunt duximus
 per predictum | dominum doctorem et prepositum laudabiliter
 componendum. Datum et actum Solodori | Anno a natiuitate
 d'ni millesimo cccc xx iiij kl. decembris jndicione secunda |
 pontificatus sanctissimi in christo patris et domini nostri d'ni
 Martini digni dei pro- | videncia pape quinti anno suo octauo
 regnante d'no nostro virginis inteme- | rate filio ihesu christo
 per infinita secula seculorum benedicto Amen.

B.

Hec sunt statuta concernentia personam et statum pre-
 positi ecclesie | nostre solodorensis lausan. dioc. pro tempore
 existentis.

Ex quo inter nostre venerabilis ecclesie membra prepo-
 situm tamquam | caput et prelatum superiorem indubitanter
 recognoscimus | Idecirco de ipso et statutis ipsius statum et
 honorem tangentibus | primo et principaliter jn hoc presenti
 libro duximus initiandum | Vnde in huiusmodi nostra prelatura
 principaliter presidentes et suos in hac digni- | tate successores
 Requisitos et per uiscera d'ni nostri ihesu exortatos tenore |

presentium esse volumus, quia qui ad curam aliorum sunt
positi in se ipsis osten- | dant qualiter alios in domo dei oporteat
conuersari ex eo quia quod agitur a | prelati facile trahitur a
subditis in exemplum, ceterum Vt sint maturi | morum grauitate
conspicui necnon solertes ad corrigendum subdito- | rum excessus
maxime eciam ad reformandos mores prudenter ac diligen- | ter
intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur Cum non admit- |
tatur pastoris excusacio si lupus oues comedit et pastor nescit, perpen- |
dat insuper, quod eo ipso quod prelatus tacite consentit, et ex eo
permittitur | securitas delinquendi. In hac igitur dignitate se gerant ut
dignam domino | de talento sibi credito reddant rationem. |

Quale iuramentum prepositus iurare debet quando ad dignitatem assumitur |

Est autem statutum salubriter et ordinatum ab antiquo et de cetero | sic
obseruari uolumus et intendimus quod nullus cuiuscunque status | gradus
uel condicionis existat in prepositum nostre ecclesie recipiatur | uel
quomodolibet admittatur nisi primo personaliter uel per procuratorem | ad
hoc legitime constitutum iuret modo et forma subscripta, et si presens non
fuerit, dum aduenerit personaliter illud prestat. |

Ego N. ab hac hora fidelis ero ecclesie et capitulo sancti vrsi Solodoren. |
lausan. dioc. ipsorumque utilitatem procurabo et dampna amo- | uebo
iura priuilegia et libertates eiusdem ecclesie saluabo et suppressa |
recuperabo et restaurabo Statutaque rationabilia edita et edenda ac |
laudabiles ecclesie Solod. consuetudines atque ordinationes obseruabo |
et obseruari procurabo Hec omnia et singula in quantum in me est ac com-
mo- | de possum et valeo sine dolo et fraude perficere et adimplere volo,
sic me deus | adiuuet et conditores euangeliorum. |

Vt prepositus utatur armucio de fario |

Ut autem prepositure nostre dignitas, et prelati persona pre alijs su- |
is confratribus preeminencius cognoscatur, prout ex antiquo in nostra ecclesia |
seruatum inuenitur. Volumus

ut eciam de cetero huiusmodi noster prepositus arm- | uo de
de vario in diuinis officijs et processionibus nostris vtatur. |

quarum cappellarum curam habet prepositus |

Item statutum et ordinatum est ab antiquo ut quilibet
prepositus, qui pro | tempore fuerit, postquam a sede aposto-
lica vel ordinario confirmatus est et curam ec- | clesie solo-
dor. accepit curam nichilominus cappellarum in zuchwil et
obren- | dorff accepisse uideatur tamquam annexarum. Quare
in eisdem debet cappella- | num instituere ydoneum et suffi-
cientem qui loco suo huiusmodi cappellis cum diuinis offi- |
cijs iuxta antiquam consuetudinem prouideat, Et hec tali tem-
pore et hora ex- | pediat, vt omnibus horis canonicis jn choro
nostre ecclesie fideliter intersit, nisi | speciali negocio emer-
genti et incidenti cappellarum predictarum uel subditorum | ea-
rumdem jmpediatur, Et hoc idem cappellanus tempore insti-
tucionis dolo et fraude | semotis per fidem loco juramenti pro-
mittat. |

Quod prepositus in absentia recipit corpus prebende sue |

Item quod premissorum et aliorum occasione prepositus
licet absens, corpus preben- | de sue si canonicus prelendatus
fuerit prout fructus sue prepositure inte- | graliter percipiet
Et non quod grossa prebenda dicitur vinum et frumentum
tantum. |

Quod prepositus solus non punit canonicos pro suis ex-
cessibus |

Item ex antiquis nostre ecclesie statutis ordinatum inue-
nimus quod prepositus non debet nec | potest aliquem cano-
nicum pro aliquo excessu punire nisi de sciencia et scitu suo |
rum canonicorum capitulariter congregatorum ad hoc autem
prepositus sincera solici- | tudine vigilare non postponat ut
huiusmodi coreccionem oculis comiventibus | non pertranseat
sed promoueat ne facilitas venie incentium tribuat delinqnendi. |

Quomodo prepositus ponit uiceprepositum. |

Item ex antiquo statutum est et de cetero volumus ob-
seruari quod prepositus in | sua absentia vnum canonicum de
capitulo debet substituere qui uices suas absque contra- | dicione

qualibet tenetur acceptare sine dolo et fraude, nisi rationabili causa fuerit | prepeditus. |

Quod prepositus uel viceprepositus porrigit manum jn concessione decimarum |

Item prepositus aut viceprepositus jn concessione decimarum, uel aliorum bonorum | ecclesie ratione dignitatis debet porrigere manum recipienti nec per hoc cellera- | rius priuatur jure suo, alias non intromittat se de aliqua potestate quo ad hoc | nisi tantum quantum canonicus simplex in nostra ecclesia constitutus. |

quod prepositus tenetur interesse synodo |

Item prepositus tenetur interesse Sinodo Et si voluerit ducat vnum uel duos cano- | nicos secum de capitulo et dictus prepositus ad synodum vadens et rediens et moram | ibi trahens soluet duas partes expensarum et capitulum terciam. |

Quomodo prepositus soluat expensas ratione litium ecclesiarum |

Item quod in omnibus alijs litibus et questionibus de communi consensu prepositi et capituli Vel saltem | sanioris partis pro uel contra motis et mouendis coram quibuscunque iudicibus | de expensis que fiunt item prepositus debet soluere terciam partem et Capitulum alias | duas partes |

Item de eodem |

Item quod prepositus in recompensam dictarum expensarum recipit terciam partem | de honorarijs et caducis. |

Quomodo prepositus habeat investire canonicos |

Item prepositus facta receptione alicuius in canonicum per ipsum et capitulum habet inuestire || eundem nomine suo et capituli, tamen in sui absentia per seniore canonicum in ca- | pitulo rationabiliter expediri potest ut infra dicetur de canonicis |

Quomodo prepositus preest in capitulo |

Item quod prepositus pro tempore existens siue sit canonicus prebendatus jn | nostra ecclesia siue non, preest in capitulo et vocem habet in eo tamquam canonicus | prebendatus non obstante quorumcunque contradicione. |

Item ex antiqua et approbata consuetudine reperitur et de cetero pro | statuto habere volumus, quod prepositus nullum Cappellanorum pro suis excessibus | corrigere aut emendare debet nisi cum consensu et voluntate | dominorum de Capitulo nostre ecclesie Capitulariter congregatorum. ||

C.

de Canonicis.

De canonicis et Juramento ipsorum |

Expeditis statutis personam | et statum prepositi, et eius dignitatem tangentibus de canonicis | nostre ecclesie tractare intendimus, Et prius juxta solemnem nostrorum | antiquorum statutorum ordinationem volumus quod nullus cuius- | cunque status aut condicionis existat uel quorumcumque auctoritate fulcitus in canoni- | cum nostre ecclesie recipiatur, Vel ad prebendam quomodolibet admittatur, nisi per se | vel procuratorem suum ad hoc legitime constitutum juret iuxta formam per nostrum capitulum | approbatum que talis est |

forma Juramenti canonicorum |

Ego N. ab hac hora fidelis ero ecclesie collegiate sancti vrsi ac preposito | et capitulo Solodoren. laus. dioc. ipsorumque vtilitatem procurabo Et | dampna amouebo. preposito pro tempore existenti tam in ecclesia quam extra | reuerenciam decentem et condignam exhibebo. Jura priuilegia et libertates | ecclesie prepositi et capituli predictorum saluabo Et suppressa recuperabo et restaurabo | Statuta quoque rationabilia edita et edenda ac laudabiles ecclesie predictae consue- | tudines et ordinationes obseruabo et obseruari procurabo, et diligenter coadiuuab- | bo hec omnia et singula in quantum in me est et commode possum et valeo sine do- | lo et fraude perficere et adimplere volo sic me deus adiuuet et conditores e- | uangeliorum |

Quod canonicus non recipit grossam, nisi residenciam faciat |

Item statutum et ordinatum est ab antiquo ac obseruatum

est quod nulli canonico- | rum fructus prebende ullatenus ad-
ministrentur nisi residenciam faciat personalem | et continue
deseruiat sine dolo et fraude Idem eciam de cetero obseruari
volumus | Aliud tamen de proposito nostre ecclesie obseruatur
ut superius describitur. |

Quando tempus residencie canonicorum incipiat |

Item ut quilibet canonicorum sciat et intelligat, quando
tempus sue residencie, quo- | ad principium et finem sit esti-
mandum Statutum, ut in uigilia sancti Johannis | baptiste

hora uesperarum presens sit in choro nostre ecclesie animo
et intencione per se- | quens tempus istius anni in dicto opido
residendi continua sine dolo et frau- | de et hoc per suam
fidem asserere debet Si super hoc a capitulo interrogatus fue-
rit aut | requisitus (Aud. Sand.) Et hoc non debes intelligere
de illis, qui continue per annum precedentem residerunt |

De canonicis balneantibus |

Item quod si canonicus prebendatus in balneis naturali-
bus fuerit quibuscunque | uel alijs, in alio loco in uilla So-
lodor. uel extra se Balneari fecerit sibi cottidi- | ane distri-
buciones per illud tempus integrum quo balneatur non defal-
centur |

De canonicis minuentibus |

Item quod canonico sanguinem minuenti per tres dies
inducie dantur quod ad cho- | rum et horas non astringatur
nec in cottidianis distributionibus detrimen- | tum paciatur |

De canonicis infirmis |

Item statutum est ut infirmis infra muros opidi solodor.
residentibus et | domicilium tenentibus fructus prebende cum cot-
tidianis distributionibus ministren- | tur et idem si in serui-
cio ecclesie extra locum predictum infirmi permansissent Si autem
in proprijs negocijs | fuerint absentes et extra opidum solodor.
infirmirate sint detenti et dum aliunde resi- | denciam fecerint
tantum cottidianis distributionibus priuentur ||

De canonicis qui de scitu et voluntate capituli sunt ab-
sentes |

Item statutum et ordinatum est ut canonici qui de nostri

capituli scitu et consensu | in suis euidentibus negocijs absentes fuerint in suis grossis fructibus pre- | iudicium nullum paciantur |

De canonicis inofficiantibus ecclesias uel cappellas |

Item quod nostra ecclesia ex antiqua et approbata consuetudine non patitur in ipsa et alijs | ecclesijs similiter deseruire Statuimus ut ille qui grossam prebendam deseruire intendit in dicta ecclesia solodorensi, aliam ecclesiam uel cappellam quantumcunque opido nostro propinquam inofficiare non presumat, alioquin fructibus grossis iuxta ratam temporis per | quod huiusmodi inofficiacionem fecerit, omnino careat, nisi talis ecclesia uel cappella nostre | ecclesie fuerit annexa vel vnita (A. §.) Et hoc de consensu capituli |

De canonicis studentibus |

Item statutum et ordinatum est ab antiquo quod studentibus in generalibus studijs ministrentur fructus grossi per extensum, Cum tali moderacione videlicet | habilibus et studentibus in theologia uel iure canonico Et hoc iisdem studentes seu studere volentes per nostrum capitulum sint approbati tenti et | nominati Si uero dictum nostrum capitulum ad approbandum aliquem nequiverit concordari, quod extunc ordinarij licencia et approbacio sine dolo et fraude sufficiat |

Item de eodem |

Item quod huiusmodi studentes seu studere volentes ad audiendum theologiam uel canones, solempniter si requisiti fuerint . . | (ausgefraft) prestent iuramentum ne fraudem uel dolum in huiusmodi absentia committant |

Item de eodem |

Item quod huiusmodi studijs insistentes post septennium per nostrum capitulum possint | reuocari Et si redire contempserint de fructibus grossis de cetero nichil penitus ipsis ministretur tam diu et quousque ad dictam nostram ecclesiam fuerint reuersi et | iuxta nostre ecclesie statuta residenciam fecerint |

De canonicis absentibus propter metum |

Item statutum et ordinatum est ab antiquo Si aliquem

canonicum abesse contigerit | propter metum euidentem utpote Burgensium vel aliorum inimicorum suorum | quorum potenciam perhorrescere eum non inmerito oportebit dum tamen alias | ad seruitium ecclesie et capituli nostri si opus fuerit extra locum et commode poterit requisitus | se adiungit Sibi preter cottidianas distributiones fructus alii per integrum | ministrentur |

De canonicis absentibus propter luera |

Item uolumus quod si quis canonicorum absens fuerit ratione lucri dando operam me- | dicine vel procurando in cau- sis vel aliam ecclesiam inofficiando vel prebendam | aliam deseruiendo vel alias negociando quod extunc pertot dies perquot absens | fuerit fructus in prebenda sua sibi proporcionabiliter defalcentur |

De canonicis absentibus causa peregrinandi |

Item uolumus quod canonici causa peregrinandi et limina sanctorum visitandi absentes | tam in corpore prebende quam in presenciis tempore sue absencie nullum paciantur | detrimentum |

De canonicis presentibus in percepcione fructuum et ex- post recedentibus |

Item statutum et ordinatum est ab antiquo quod siquis canonicorum fraude commit- || tens huiusmodi videlicet quod presens sit continuo quousque fructus receperit prebendales | et census suos recollegerit et postmodum efugerit et desierit esse presens quod idem post- | ea nunquam admittatur ad recipiendum aliquos fructus, nisi prius restituat | quod vt pre- mittitur percepit vel tantam absenciam compleat per subsequen- tem re- | sidenciam et fructus sibi in huiusmodi complecionis tempore cedentes jnter alios qui | presentes fuerant diuidentur |

De installacione canonicorum |

Item ex antiqua nostre ecclesie consuetudine seruatum est, et de cetero seruare uolumus quod | Senior canonicus presens in absentia prepositi vel viceprepositi nostre ecclesie habet installare et lo- | cum jn capitulo nostro assignare ca- nonico cuicunque auctoritate de nouo recepto vel reci- | piendo |

De refeccione danda per canonicum nouum |

Item quod canonicus de nouo vt premittitur receptus infra mensem a tempore recep- | cionis computando dabit aliis canonicis et etiam cappellanis ac personis nostre | ecclesie prout residentibus vnam consuetam refeccionem honori et statui suis | decentem nisi per prepositum et capitulum ad competens tempus aliter cum eodem | fuerit dispensatus |

De discordia canonicorum et aliorum membrorum ecclesie et quis sit iudex ipsorum |

Item statutum est et ab antiquo ordinatum quod si inter canonicos plebanum | cappellanos, aut clericos ecclesie nostre aliqua emerit discordia seu altri- | cacio racione Iniuriarum vel alia de causa, quod super hoc tantum coram preposito | qui pro tempore fuerit vel eius locum tenenti Juri et decisioni pareatur qui si remis- | sus fuerit et negligens aut injuriosus ad ordinarium recurratur uel appelletur |

De cappis coralibus dandis per canonicos |

Item prout ex antiqua et approbata consuetudine est introductum pro perpe- | tuo statuto habere uolumus, quod canonicus a tempore adeptus pacifice et quiete possessionis | suorum canonicatus et prebende infra spacium sex mensium vnam cappam | choralem statui suo decentem jn valore X flor. renen. uel ultra ad sacra- | stiam nostre ecclesie pro diuinis cultu et decore augmentandis comparet emat | et expediat, et talem quod ipsa dominis de capitulo placeat et ipsam gratam te- neant | et tanti valoris fore decernant, Si autem huiusmodi cappam ut premittitur | non comparauerit, predictos decem flor. in auro persoluat, possunt tamen prepositus | et capitulum propter causas racionabiles ipsi nouo canonico jmmittentes, ad tempus | cum eodem dispensare prout congruit racioni |

Quando canonicus nouus transeat ad percepcionem fructuum |

Item statutum et ordinatum est ac obseruatum per nostros in dicta ecclesia anteces- | sores, quod canonicus qui in locum defuncti canonici instituitur Si sine lite | permanserit a die obitus eiusdem defuncti usque ad biennium integrum care- | at omnibus prebende fructibus ac obuencionibus vniuersis et ex-

post vide- | licet ab illo die sancti Johannis ad percepcionem
plenariam sine Impedimento acce- | dat iuxta nostre ecclesie
consuetudinem, quam de cetero pro statuto decernimus tenore
| presentium obseruandam |

De canonico litigante quando recipiat fructus |

Item statutum et ordinatum est quod si quis canonicorum
nostre ecclesie lites racione | eiusdem canonicatus habuerit et
huiusmodi lites sopite fuerint infra biennium a die || sancti
Johannis baptiste iuxta tenorem proxime precedentis capituli
computandam in ipso | die sancti Johannis quo biennium fini-
tur ad percepcionem fructuum plenarie alio | canonico jmpedi-
mento non jnterueniente procedat Si autem ultra huiusmodi
iam spe- | cificatum biennium litigauerit tunc postquam finem
eiusdem litis habuerit extunc | jn proximo festo sancti Jo. Bap.
venturo ad percepcionem fructuum vt premit- | titur accedat |

De eodem |

Item statutum et ordinatum est, quod si canonicus nostre
ecclesie pacifice ad per- | cepcionem fructuum peruenerit, si
extunc lis sibi mouebitur et racione litis ipsi | abesse contin-
geret in sua grossa prebenda non patiatur detrimentum Si |
autem ante percepcionem fructuum lis sibi mota fuerit tunc
carebit fruc- | tibus vniuersis quousque pacificus fuerit factus
vt supra in capitulis proximis |

Item de eodem |

Item quod fructus prebende eiusdem canonici qui litigare
inceptit infra primum | biennium et si post huiusmodi biennium
ad alios annos lites continuat quantumcun- | que duret jnterim
jnter canonicos presentes et deseruientes integre diuidentur |
nisi propter imminentes causas aliter per capitulum commune
fuerit ordinatum ||

D.

de prebendis.

Quod prebenda nulli datur infra subdyaconatus ordinem
constituto |

Statutum et seruatum est ab antiquo ne ecclesia nostra

debito mi- | nisterio defraudetur vt prebenda siue prebende
distribucio | nulli ministretur nisi in subdyaconatus ordinem
sit constitutus

de prebenda canonici defuncti |

Item statutum et a longo temporis spacio jn nostra ec-
clesia seruatum extitit vt canonicus decedens post diem sui
obitus fructus grossas vinum anni jntegri | recipere debet et
eiusdem fructus ordinare potest ad suam voluntatem cuicun-
que vo- | luerit Si autem idem decedens nichil de eisdem
fructibus ordinauerit tunc capitulum | inter se diuidere non
debet Sed redditus ex eis emat et ad perpetuam decedentis |
memoriam disponat nisi certi debitores appareant quibus alias
satisfieri | non potest qui in hoc ecclesie debent pre omnibus
anteferri |

De prebenda secunda post obitum defuncti |

Item prout nunc in proximo capitulo de anno consequente
diem obitus alicuius canonici | defuncti est sufficienter decla-
ratum De secundo vero anno duximus laudabiliter | statuen-
dum et pro statuto perpetuo obseruari volumus, quod fructus
istius secundi anni sequentis obitum canonici defuncti jntegra-
liter fabrice nostre ecclesie applicentur et in nullius | alterius
utilitatem conuertantur Et tunc canonicus nouus superueniens
| jn tercio anno juxta nostrorum statutorum ordinationem dum-
modo fuerit in sua pre- | benda pacificus et quietus vel aliud
canonicum impedimentum sibi non obuiet fructus redditus | et
prouentus sue prebende percipere non impediatur |

De fructibus prebende que vacat ex causa permutacionis |

Item pro statuto habere uolumus et tenore presentium
ordinamur quod si causa permutacionis | aliquis ex nostris
canonicis a nostra ecclesia recesserit quod extunc fructus vnus
anni | jntegri sequentis fabrice ecclesie nostre applicentur

De litera diuisionis prebende |

Item in casu quo alicui canonicorum jn vita fuerit litera
diuisionis siue distribu- | cionis assignata quod extunc omnes
fructus in huiusmodi litera conscripta sibi cedant quem- | ad-

modum superuixisset et ex post suus annus gracie prout prescriptum est incipiat

De canonicis debitoribus extraneis personis |

Item ex antiqua et approbata consuetudine seruatum est et de cetero obseruari uolumus | ex eo quia quod nos fieri uellemus nobis aliis ministrare intendimus, cum effectu uidelicet | quod si quis canonicorum uel capellanorum aut quouis alius nostre ecclesie clericus | alicui persone spirituali uel seculari in aliquo abnoxius aut obligatus fuerit et | confiteatur huiusmodi debitum, | aut alias clare liqueat de eodem Et creditor huius- | modi de suo debitore ad hoc legitime vocato coram nostro capitulo questionem de | non solutione proposuerit, quod tunc idem debitor suo creditori decreto nostri capituli | interueniente satisfacere, Aut alias ipsum contentari debet infra quatuordecim dies | proxime futuros, Alioquin extunc si creditor institerit capitulum nostre ecclesie eundem | debitorem a percepcione presenciarum totaliter suspendere potest, quousque et tamdiu cre- | ditor pretactus a dicto suo debitore penitus fuerit contentus aut expeditus, | jn casu autem quo capellani uel alii clerici et persone nostre ecclesie preter canonicos | qui propter tenuitatem presenciarum suarum huiusmodi penam minus curare consueuerint propter | priuacionem huiusmodi satisfacere non curauerint, quod extunc crescente huiusmodi | contumacia crescere debet et pena capitulum nostre ecclesie eundem rebellem per || alterius pene inflectionem ad satisfactionem compellere potest, Sub tali tamen moderamine et | diferencia si creditor est forensis quod statim sibi iusticia ut premittitur exhibeatur Si autem | jncola aut oppidamus non nisi in capitulis principalibus uidelicet jn principiis mensium | ut premittitur expediatur. ||

De curiis canonicorum et cui curia prebendalis potest legari |

Item ab antiquo statutum est et ordinatum quod nullus canonicorum | alteri curiam suam ordinet prebendam legat donet aut disponat nisi concanónico suo qui possessionem pacificam sue prebende | adeptus est corporalem |

De habente vnam curiam, et cui alia confertur |

Item statutum est et ab antiquo seruatum ut quicumque
canonicus habens curiam preben- | dalem si alia ei confertur
debet alteram earundem eligere jnfra quindecim dies quam |
magis voluerit, et alteram conferre alii non habenti quod si
non fecerit vtraque debet esse priua- | tus ipso facto et ca-
pitulum poterit conferre |

De structura curiarum prebendalium |

Item obseruari volumus quod canonicus curiam preben-
dalem possidens ipsam in debitis | et opportunis structuris et
presertim iu tecturis conseruet, In casu autem quo aliquis |
negligens fuerit jn eisdem juxta decretum capituli de fructibus
suis etiam ipso no- | lente dicta curia sua restauretur et re-
ficiatur |

In quorum presencia curia debet legari |

Item pro statuto habere uolumus quod canonicus jnten-
dens suam curiam prebendam | post mortem suam legare
vni alteri concanonico suo faciat leget et disponat | jn pre-
sencia trium personarum de membris nostre ecclesie existen-
tium, Et si secus fecerit | huiusmodi ordinacio nullius sit ro-
boris uel firmitatis |

De qualitate legantis curiam prebendam |

Item quod huiusmodi canonicus legans siue disponens sit
ratione et mente compos Siue | in vita sana uel infirmitate
constitutus |

De curiis permutantium |

Item statutum et ordinacio est quod canonicus nostre ec-
clesie volens suum canonicatum et | prebendam cum alio per-
mutare, aut alias alteri persone resignare, quod talis canoni-
cus | suam curiam si quam habet eidem permutanti aut re-
signatos canonicatum et prebendam reci- | pienti, quouismodo
ordinare disponere aut legare non presumat vel si fecerit nul-
lius | sit penitus roboris vel firmamenti, ne curie prebendales
eis uideantur annexe uel | vnite ||

E.

De Capitulo.

Quis uocem habeat in capitulo |

Retroactis temporibus Statutum et inuolabiliter obseruatum de cetero | teneri uolumus ratum et gratum ut nullus canonicorum uocem habeat | in capitulo, nisi ad minus in subdyaconatus ordine sit constitutus Et pos- | sessionem sue prebende corporalem per debitam inuestituram canonicam sit adeptus et in percepcione fructuum existat |

De auctoritate capituli |

Item ut auctoritas capituli nostre ecclesie plenius elucescat ex antiquis nostris sta- | tutis colligitur et presenti libro inseritur, quod huiusmodi nostre ecclesie capitulum ratione ecclesie | plenam habet administracionem, exceptis illis rebus dum taxat que ad preposituram | spectare dinoscuntur |

Quod capitulum synodo interesse non tenetur |

Item ex prescripta consuetudine et libertate ab ordinario nostro solempniter nobis con- | firmata, capitulum nostrum ut capitulum Synodo ordinarii non tenetur interesse, nisi specialiter ad hoc fuerit conuocatum |

Quando debet capitulum celebrari |

Item ex antiquo statutum est et obseruatum quod in kl. cuiuslibet mensis ad minus | seruetur et teneatur capitulum, et si eodem die fuerit festum aliquod ad sequentem | diem proximum non feriatum protrahatur et protunc cuilibet interessenti | sex denarii persoluentur |

Qui debet vocari ad capitulum in alienacionibus |

Item racionabiliter ab antiquo statutum est, Et ita inuolabiliter obseruari uo- | lumus ut nichil etiam si inuitatem ecclesie cederet vendatur vel commutetur | de rebus ecclesie siue distrahatur vel alienetur quocunque modo nisi omnium acce- | dat consensus et etiam ad hoc omnes uocentur qui consueuerunt facere residenciam | illo anno, nisi essent extra prouinciam vel alias nimis remoti |

Quando debent fieri huiusmodi alienaciones |

Item alienaciones perpetue rerum immobilium ecclesie fieri non possunt nisi die- | bus supra specificatis videlicet in kl. mensium et vocatis omnibus sicut sunt euocandi | jn receptione canonicorum quod eciam in nostris antiquis statutis interpretatum inuenitur | de tota dyocesi lausan. vel ad vnam dietam uulgarem extra diocesim ab oppido Solodorensi | computando |

Quod capitulum cum preposito habet corrigere canonicos |

Itemque de approbata consuetudine capitulum cum preposito seu locum tenenti | punire et corrigere seu emendare habet canonicum nostre ecclesie delinquentem seu | qualitercunque excedentem ut supra de preposito plenius continetur |

Quomodo capitulum sine preposito non habet officialem destituere |

Item quod capitulum sine preposito seu vicepreposito nullum officialem nostre ecclesie habet | destituere dummodo autem huiusmodi destituciones sint opportune tunc fiant in vigilia na- | tiuitatis Joh. baptiste nisi ex rationabilibus causis aliter fuerit ordinatum propter officialium | qualitates |

De decreto maioris partis |

Item quod plerumque fratrum vota discordant et paucorum contradictio rancores su- | scitare potest et generaliter optimum quod a maiori parte corporis fuerit ordinatum | Idcirco statutum est et rationabiliter ordinatum, quod illa que maior et sanior || pars capituli decreuerit fienda et perficienda si saltem non obuiant rationi et sacris | canonibus sint inimica Minor pars capituli irrefragabiliter sequi teneatur | maiorem |

De pena illorum qui vocati non intersunt capitulo |

Itemque alterum alterius onera portare diuinitus extitit institutum Idcirco | pro commodo et utilitate nostre ecclesie pie statutum est, et ordinatum, quod quando prepositus aut locum tenens pro euidentiis causis et negociis ecclesie prepositi et capituli aut | singulorum canonicorum et personarum ecclesie expediendis et pertractandis Sub | pena capituli ca-

nonicos et confratres ad aliquam certam et conuenientem horam pro faci- | endo capitulo conuocauerit aut conuocari mandauerit, quicumque tunc in hora prefixa non | comparuerit vel si comparet et in capitulo usque ad finem non permanserit, et perse- | uerauerit, quod extunc idem ab eadem hora usque ad quindecimam careat in choro nostro | presencia solita et consueta, nisi mox aut ex post in proximo capitulo vel in exitu suo | Idem vocatus compareat et causas rationabiles assignet et tales quod canonici | in capitulo capitulariter presentes discernere valeant et etiam discernant ipsum merito fuis- | se ad illam horam excusatum |

De rebellisante contra mandatum capituli |

Item cum graue sit inexpertos obsequiis associare oportunis Statutum et or- | dinatum quod si aliquis canonicorum tamquam expertus et magis ydoneus ca- | pitulariter ut premititur ad aliquem actum fuerit ordinatus si ille sine rationabili causa | contradixerit uel causam coram capitulo assignauerit Et capitulum ipsam causam non | fore rationabilem decreuerit idem contradicens per vnum integrum mensem careat | presencia in choro ||

F.

De inofficiacione summi altaris.

Cum deceat domum d'ni sanctitudo in longitudine dierum nostro- | rum Idcirco de hiis que eandem concernunt ac eius laudem glo- | riam et honorem prospiciunt merito cum omni deuocione et solercia | vigilantibus animis disponere debemus prout autem in nostra ecclesia longeva | consuetudine jntroductum reperitur de cetero pro statuto habere volumus jrre- | fragabiliter obseruando videlicet quod canonici prebendati juxta ordinem prioritatis | Id est qui priores in assecucione prebendarum fuerint celebrent sua officia in summo | altari per singulas septimanas per se uel alium et ordine finito juxta numerum | canonicorum celebrantium resumendus est ordo et senior iterum reincipiat | et sic deinceps ordine priori proceda-

tur, prepositus tamen hoc ordine non comprehenditur, de quo
Supra |

De eodem |

Item si eueniret iuxta temporis dispositionem quod due
aut tres misse in summo altari | vno die essent celebrande
tunc presens ebdomidarius celebret ultimam, et qui proximam
| precedentem septimanam inofficiauerat celebret missam primam
et sic deinceps |

De eo qui negligit missam in summo altari |

Item quod quicumque canonicus ebdomidarius culpa sua
missam in summo al- | tari per ipsum celebrandam neglexerit
uel ipsam celebrari per alium habilem | non procurauerit do-
lose uel fraude per proximum sequentem mensem careat | pre-
sencia et distribucione et si duas missas neglexerit caret duo-
bus mensibus | et sic deinceps

Qui celebrare possunt ad summum altare |

Item statutum est quod nullus ad maius altare nostrum
in choro celebret mis- | sam nisi sit canonicus uel religiosa
persona approbata vel sit presbiter | volens de consensu capi-
tuli cum promotus sit de nouo suam primam missam | celebrare |
quis admittatur ad diuina in nostra ecclesia |

Item ad missam in nostra ecclesia eciam alius nullus ad-
mittatur celebrandam uel | dicendam nisi talis sit de cuius
conuersacione vita et uera promocione seu | consecracione non
dubitetur uel religionis sit approbate |

De ministrantibus ad summum altare |

Item quod ad summum altare diebus ad hoc ordinatis,
vt infra scribitur, ad missam | ibidem celebrandam duo junio-
res capellani nostre ecclesie puta in assecuci- | one bene-
ficii, si illi presentes non fuerint posteriores ministrare debent
iuxta ritum et ordinem hactenus | seruatos, eciam debent a
principio misse usque ad finem ibidem permanere, casu autem
| quo ipsi aut aliquis eorundem hec facere neglexerit per men-
sem immediate se- | quentem careant presencia, et si bis ne-
glexerint careant duobus et si ter tribus | ꝛ. et sic deinceps |

Sunt autem dies quibus nouem lectiones canuntur et certis
statutis | quibus canitur officium pro defunctis |

De inofficiantibus in choro |

Item uolumus quod illo tempore quo missa in summo
altari decantatur ille canonicus | qui priorem septimanam jn-
officiauit, jnponat et incipiat omnia in dicta missa || decan-
tanda nisi alium in locum suum ad hoc ordinari fecerit ||

G.

(De officialibus.)

De mutacione officialium |

Item statutum est et ordinatum quod omnia officia et ad-
ministraciones, | que in nostra ecclesia vel racione ecclesie
concessa mutari consueuerunt | semel in anno uidelicet vigilia
natiuitatis Joh. bapiste libere nostro | capitulo resignentur,
et hoc in manus prepositi pro tempore existentis uel eius |
locum tenentis aut in absentia illorum vni alteri de capitulo
seniori |

De eodem |

Item quod de huiusmodi officiis pro tunc disponatur, et
eisdem officialibus uel aliis | committantur prout melius et vti-
lius visum fuerit |

Quomodo officialis destituatur |

Item officialis nullus jn nostra ecclesia uel alias racione
ecclesie institui aut destitui | debet per prepositum aut locum
tenentem sine capitulo et e conuerso Si autem fuerit desti-
tuendus | fiat die supra specificata, vel in tribus diebus pro-
xime sequentibus, et continuis ca- | pitulariter et in forma
solita et consueta ||

De officio Custodis.

Quoniam officium custodis non miuimum jnter alia repu-
tatur | Idcirco de ipso cum summa diligencia tractare non post-
ponamus | Et prout ex nostra ecclesia antiqua consuetudine
hucusque inuenitur | obseruatum de cetero pro statuto irrefra-

gabili obseruari | volumus, et ordinamus quod ad huiusmodi officium non alius nisi canonicus preben- | datus ac solers et prouidus eligatur qui in sui assumptione et expositio- | nis annis si in hoc perseuerabit officio in vigilia sancti Johannis baptiste ju- | rabit fidelitatem ecclesie preposito et capitulo, et quod huiusmodi officium gerat et re- | gat prout in capitulis sequentibus videbitur contineri. Primo quod in ecclesie luminibus | et luminaribus tam in cera quam in oleo debite prouideat, et eum prouidencia procuret |

Item quod ipse custos fabrice nostre ecclesie presit, et reparacionibus et restauracio- | nibus edificiorum necessariis insistat tam in ecclesia quam extra in capellis scilicet extra sanctorum | Nicolai martini verene et crucis seu oratorio ante portam Eichthor Et | hec expediat de scitu et consensu capituli in forma meliori sine dolo et fraude et | juxta facultates dicte fabrice |

Item quod custos nostre ecclesie cum omni diligencia et deuocione reliquiarum et clen- | diorum ecclesie solertem curam gerat et ipsa custodiat et conseruet et cum consue- | ta honorificencia ad summum altare portet, et ad locum suum reportet |

Item redditus custodie colligat et suppressos recuperet Ita quod in hoc | ipsum officium nullum paciatur detrimentum |

Item quod custos omnia et singula dona munera et oblationes fabrice factas | scribat, et quis quid et quantum quilibet dederit fideliter iunctimare non omittat |

Item quod custos pro tempore existens sacristam et eius scolarem inducere tenetur | vt officium suum debite adimpleat et eius curam gerere vt idem sacrista ecclesiam | fideliter respiciat prout hec et alia in statutis de sacrista plenius inueniuntur | expressa |

Item quod idem custos semel in anno scilicet feria tertia post dominicam qua in ecclesia | dei cantatur exaudi, de vniuersis et singulis receptis imburse et expositis ratione | dicte custodie aut fabrice preposito et capitulo faciat calculum rationis |

Item quod custos nostre ecclesie de omnibus et singulis bonis clenodiis et aliis rebus ad cus- | todiam pertinentibus faciat jnventarium Cuius copiam de capitulo d'ni recipere non o- | mittant |

Item quod custos huiusmodi clenodia et ornamenta ecclesie necnon cappas casulas | albas velamina stolas et alia vestimenta ecclesie dum opus fuerit reformari faciat | ordinet et cum diligencia disponat |

Item quod idem custos solertissimam curam habeat de custodia reseruacione reformatione | et conseruacione librorum infrascriptorum tempore compilacionis huius codicis in sacra- | stia nostre ecclesie repertorum Et sunt hii |

Decretales cum apparatu	Clementine cum apparatu
Decretales sine apparatu	Remissorium aureum
Decretum cum apparatu antiquo	Summa Raymundi
Sextus decretalium cum ap- paratu	Summa Goffridi solempniter glosata
Sextus sine apparatu	Questiones Bartholomei Brix.
Sextus et Clem. sine appa- ratu coniuncti	• Beleth de diuinis officiis
• Casus Bernhardi Super de- cretales	• Summa V. Parisien.
• Item Casus Bernhardi	Mandocatus de electione
• Processus iudiciarius jo. de deo	• Roffredus cum pluribus trac- tatulis
• Processus iudiciarius simplex	• Casus Summarii decretalium
• Summa Argumentorum Juris	• Summa Manoldi
	• Decretum
	• Decretales
	• Sextus
	• Clementine
	• Breuiarium sancti petri
• Scolastica historia	• Compendium Theologie ve- ritatis

Summula proprietatum rerum	Speculum morum metricè vicarius constan. habet ** et est Jacobus de Solodoro
• Rectorica Gwidonis	• Psalterium cum glosa
• Ysidorus S'niarum	• Biblia in duobus voluminibus
• Lompardica	• Biblia alia in vno volumine
• Papias de vocabulis	• Omelie xl greg. pape
* • De sancto Martino etc.	• Omelye Augustini et Bede p'bri
• Martilogium	* • Collectionarius Antiquus
• Rectorica practica	** • Collectionarius nouus
• poeta	• Tractatus de instructione confess.
** • Sextus et clementine •	• Lucanus de tempore
• Summa raymundi	• libellus de spiritu et anima sci. aug.
• Decretales cum glosa	• Tractatus de processu iudicii
• Beleth	• Editio Quadripartita Alani contra hereticos
• lucidarius parui voluminis	• Soluciones dubiorum consti- tucionis execrabilis in papiro
• psalterium paruum est in choro	• Diuerse questiones in papiro
• Postilla super matheo et marco	
• Decretales sine apparatu	
• Sextus sine apparatu	
• Ganfredus	
• aureum remissorium super decretalibus	
• Questiones magri. Bartholomei brixien- sis	
• alius beleth	
• Breuiarium in honorem sancti spiritus	
• Sermones et omelie similes	
• Summa raymundi minor a fratre burcardo edita in papiro	
• Summarii decretalium	
• Sermones super epistolis et ewangeliis in vno antiquo libello	

- Sermones de sanctis
- postilla ny. de lira super ewangeliis luce et Jo.
- Byblia parua satis ruinosas
- Formularium literarum conficiendarum
- Questiones diuerse et vtilis ||

De officio Sacriste

Restat de officio sacriste nostre ecclesie diligenter enarrare
 Et | primo est sciendum quod ad huiusmodi officium non tan-
 tum clericus | sed eciam laicus fidelis assumi potest prout an-
 tiquiores | nouerunt Vnde idem sacrista per capitulum assump-
 tus et | approbatus fidelitatem et obedienciam preposito custodi
 et capitulo juret et | ut capitula infrascripta cum diligencia
 dolo et fraude semotis obseruet | Dum igitur idem sacrista
 cum magna diligencia januas ecclesie debitis tem- | poribus
 claudere et aperire, et singulis noctibus in sacristia pernoctare

Item omnia et singula bona res et clenodia ecclesie sibi
 per jnuentarium commissa | et quibuscunque nominibus nun-
 cupentur fideliter custodiat ne negligencia sua sibi | pro dolo
 jnputetur quia ad solucionem deperditorum irremissibiliter obli- |
 gatur |

Item sacrista rite legitime paulatim tractim et ordinate
 juxta morem antiquum | nostre ecclesie ad omnes nostras ho-
 ras canonicas diurnas et nocturnas ac | missas celebrandas pul-
 set et sua signa differat distinguat et multiplicet | juxta dierum
 festorum et priuatorum exigenciam |

Item sacrista nulli capellanorum calicem aut ornamenta sa-
 cerdotalia ministret | aut assignet aut eum extra sacristiam
 portare permittat, nisi idem capella- | nus eadem die matuti-
 nis legendo et cantando realiter et cum effectu interfuerit |
 plebano tamen nostre ecclesie in hiis semper excepto |

Item sacrista nullum extraneum seu peregrinum presbite-
 rum ad missarum celebrationem admit- | tat seu ei ornamenta
 sacerdotalia ministret, nisi de licencia prepositi nostre ecclesie
 nisi | talis aduena fuerit homo tante auctoritatis quod de ipsius
 statu et conuersacione merito non sit | dubitandum |

Item quod sacrista obedire tenetur domino custodi in suo officio tanquam in hoc statu sibi superiori |

Item quod sacrista non permittat exportare librum anniversariorum uel alios libros | per alios sine licencia dominorum de capitulo |

Item officium sacriste est et ab antiquo fuit quod ad mandatum prepositi uel uiceprepositi | aut alius auctoritatem ad hec habentis conuocare debet ad capitulum canonicos infra muros | uel juxta muros in ortis existentes uel aliunde in vicino manentes |

Item prout in antiquis statutis reperitur sacrista si fuerit sacerdos debet iuuare | plebanum quantumcunque potest in communicando homines uel ipsorum confessiones audiendo |

De officio Cellerarii

Porro de officio Cellerarii nostre ecclesie duximus pertractandum | Est igitur sciendum quod ille qui ad huiusmodi officium assumitur juramentum | corporale tenetur prestare ut fideliter dolo et fraude semotis utilitatem | ecclesie prepositi et capituli ac singulorum canonicorum pro posse procuret disponat et ordinet et dampna quantum est amouere non postponat et capitula | infrascripta cum diligencia obseruet |

Debet igitur Cellerarius omnes et singulos fructus redditus et prouentus | ecclesie in suum officium pertinentes fideliter colligere et proportionaliter inter | personas ecclesie juxta antiquum morem tam in grossis quam in presenciis rite et | legitime sine dolo et fraude distribuere et distributiones cottidianas debite || fiendas ordinare |

Item quod Cellerarius tempore autumpnali prouideat et personaliter intersit et disponat | ut omnia vasa et instrumenta naues et cetera utensilia, ac queuis ad colligendum uinum | necessaria sint parata et uinum in uasis suis more antiquo usque ad solodorum presen- | tari procuret et fideliter custodiat |

Item quod cellerarius per quemcunque canonicum requisitus tenetur fructus red- | ditus et prouentus prebende eiusdem

canonici a debitoribus suis petere et | pignora a debitoribus
semel dumtaxat extorquere et eidem canonico presentare |

Item quod Cellerarius debet habere equum expensis suis
propriis cum quo colligat | census et dietas ecclesie et capi-
tuli defendat et in negociis ecclesie solus vel | cum aliis vadat

Item quod Cellerarius omnes redditus presenciarum colli-
gere et seruare tenetur | in granario d'norum et exponere pro
panibus qui trigentales dicuntur ad mandatum | d'norum |

Item quod cellerarius rationem reddat in officio suo de
omnibus et singulis receptis | et expositis hoc ordine videlicet
ut autumpnali tempore finito, racione vindemiarum et | feria
quinta post festum pentecostes racione aliorum negociorum cal-
culum racionis fa- | ciat et libros racionum fideliter reseruet,
et suo tempore producat Et exposit | in vigilia Johannis bap-
tiste officio renunciat |

De officio Camerarii.

Consequenter de officio Camerarii jntimare postponamus
| Est igitur notandum quod ille qui ad huiusmodi officium
eligitur Juramentum | prestabit, vt fidelitatem ecclesie prepo-
sito et capitulo seruet commoda | procuret, et dampna pro-
posse amoueat sine dolo et fraude | et capitula infrascripta
obseruet |

Tenetur igitur Camerarius omnes et singulos fructus red-
ditus et prouentus | jn quibuscunque rebus existant ad suum
officium pertinentes fideliter colligere et peccunias | presenciarum
singulis septimanis in anniversariis diuidere ac alios fruc-
tus camere quo- | cunque nomine nuncupentur, jndifferenter
proporcionabiliter sine omni dolo et frau- | de inter personas
ecclesie distribuere |

Item Camerarius tenetur trigentales distribuere et diligen-
ter notare quantum cui- | libet pro sua distribuatur porcione |

Item Camerarius singulis diebus anniuersariorum tenetur
diuidere presencias tam de | camera quam de Cellario ceden-
tes et huiusmodi diuisionem in scriptis redigere |

Item Camerarius expensis capituli tenetur prouidere ecclesie de hostiis pro missarum | celebracione oportunis |

Item Camerarius reddere debet rationem de omnibus receptis et expositis in anno semel | videlicet dominica tercia post dominicam Jubilate deo. Et libros rationum presentet | Expost in vigilia Johannis baptiste officio suo libere renunciare non omittat |

¶. Item volumus vt deinceps cellerarius noster non se ad habendum intromittat debis neque palleis | vulgariter krüsch vnd Sprüwer Sed vindemii d'nis et Festiuitatum dedicacionis ac patrociniij | Sancti vrsi procuratoribus sentenciamus |

de officio Rectoris siue magistri Scolarium.

Nunc de officio magistri scolarium consequenter expedit significandum |

Primo igitur in regiminis sui assumptione jurare debet fidelitatem ecclesie | preposito et capitulo Et quod suum officium cum magna diligencia tam | cum suis scolaribus ne in doctrina scolastica negligantur, quam in choro ne | diuina officia per ipsum promouenda jmpediantur et ut capitula infra-scripta obseruet |

Tenetur igitur magister scolarium singulis diebus et horis congruis personaliter scolis | jnteresse Et si ipsum ob aliquas rationabiles causas se absentare contigerit per | alium habilem et fidelem scolis prouidere non omittat |

Item quod magister scolarium diebus dominicis et festiuis matutinis tenetur jnteresse, et alias | per totum annum tam illis quam alijs diebus priuatis misse publice et omnibus horis canonicis diurnalibus jnteresse non omittat. |

Item magister ipsos scolares ad hoc aptos et habiles cum summa diligencia ordinet in- | struat et informet, vt diebus dominicis et festiuis matutinis jntersint vt lec- | tiones legant responsoria incipiant versus versiculos et benedicamus cantent. In | maioribus uero festiuitatibus omnes scolares in matutinis conuenire faciat |

Item alias per totum annum maiores scolares in choro

missam publicam et alias | horas canonicas diurnales exceptis
 primis frequentare disponat et vt visitacioni | sepulcrorum more
 solito insistant Necnon alia in nostra ecclesia legant cantent
 et | imponant ac oportunis temporibus pulsent, omnia alia et
 singula faciant prout huc | usque laudabiliter existit obser-
 uatum |

Item magister scolarium recipit presencias et emolumenta
 alia iuxta consuetudinem hactenus seruata | (videlicet quem-
 admodum canonicus, ea tamen condicione vt cantando presens
 esse debeat tam in uigilijs quam missis, quod si neglexerit,
 priuabitur talibus more aliorum negligentium)

Item quod magister se in scolis et extra suis scolaribus
 talem in doctrina diligenti et exemplo | fideli exhibeat vt
 dignam domino de omnibus sibi commissis reddat rationem
 cum | ipsorum negligencia sibi et non ipsis tam a deo quam
 ab hominibus grauissime in anime sue peri- | culum jmpu-
 tatur |

Item resignabit officium suum in uigilia sancti Johannis
 baptiste more aliorum nostre ecclesie officialium |

¶. Item nullum pauperem et exterum in scholarem sine
 prescitu et consensu superattendentis scholae recipiat

de officio Sculteti

Postremo de officio sculteti nostri expedit notificandum
 debet autem ad | huiusmodi officium assumi laycus prudens et
 discretus bone fame | expertus in temporalibus qui assumi de-
 bet in uigilia sancti Johannis baptiste | per prepositum uel
 eius locum tenentem, et capitulum, et in assumptione su- |
 a jurabit fidelitatem ecclesie preposito et capitulo honorem et
 vtilitatem ipsorum pro- | mouendo, et dampna amouendo ac
 obedienciam in licitis et honestis et presertim in hiis que |
 suum concernunt officium et deinde capitula infrascripta pro
 posse et nosse ob- | seruare |

Primo quod iura et consuetudines ecclesie quantum in
 ipso est et eius tangunt officium | obseruari procuret justiciam
 exhibeat, nec aliquem contra rationem grauare presumat |

Item scultetus dietas ecclesie in omnibus locis solus si expediens fuerit uel cum | dominis de capitulo si opus fuerit seruet et hoc expensis capituli |

Item in autumpno personaliter negociacioni racione vini noui jntersit et seruiat prout | melius et vttilius poterit et pro huiusmodi suis laboribus datur sibi Soma uini | albi |

Item in festiuitatibus presens sit in choro nostro necnon processionibus nostris | jntersit et semper cum virga alba et in huiusmodi processionibus precedat vt | moris fuit ab antiquo |

Item si quid cause dubie sibi occurrat dominis de capitulo pro earum decisione manifestabit |

Item quod resignet officium suum in uigilia sancti Johannis baptiste adinstar aliorum offi- | cialium nostre ecclesie Solodorensis ||

* De recepcione in canonicos ad quod tenentur

Item racionabiliter visum est vt jmportunitas petentium se recipi | jn canonicos nostre ecclesie auctoritate nostra ordinaria de cetero refrenetur | et prouisiones ad petendum retrahantur multitudoque receptorum siue | recipiendorum restringatur. Cum plerumque experientia docente eorundem | accumulacio in nostro Capitulo lites prouocauit rancores seminauit et | jnuidiosam parcialitatem suscitauit, Idcirco tenore presentium statui- | mus et pro statuto irrefragabili tenere volumus, ac alijs nostris statutis | conscribi decreuimus quod de cetero nullus in canonicum dicta auctoritate recipiatur | aut quouismodo assumatur nisi capitulariter hoc fiat. Item quod idem | receptus corporaliter de seruandis statutis nostre ecclesie editis uel edendis et lauda- | bilibus consuetudinibus prestet iuramentum et mox, prout huiusmodi iuramentum | superius de Canonicis est descriptum. Item quod huiusmodi receptus vniam refectionem | suo statui decentem Capellanis et personis ecclesie juxta antiquum morem liberaliter | ad dandum se offerat, et juxta voluntatem dicti Capituli congruis loco et | tempore in effectu expedire non postponat. Item quod a

die sue recepcionis | infra vnus mensis spacium quinque flor.
 Renen. pro fabrica dicte ecclesie | nostre realiter persoluat et
 expediat omni contradictione remota. Nec ante | huiusmodi
 solucionem litera receptionis sibi assignetur, Volumus tamen
 vt quod primum | idem receptus vigore nostre concessionis et
 sue recepcionis prebendam in | nostra ecclesia fuerit assecutus,
 quod iidem quinque flor. quos ita persoluit | jn summa vi-
 ginti florenorum racione statuti nostri soluendorum sibi realiter
 de- | falcentur et tantummodo quindecim floreni expost ab ipso
 petantur, saluis | tamen semper alijs statutis tam racione cappe
 coralis quam alterius iusti debiti dudum | editis uel edendis
 et primo libro statutorum comprehensis ||

de officio plebani
 Juramentum plebani

Ego N. ab hac hora et in ceterum quod ecclesie sancti
 Vrsi Solodren. | plebanus fuero fidelis ero eidem ecclesie ac
 preposito et Capitulo eiusdem | ecclesie commoda promouendo
 et dampna amouendo Ipsi quoque | preposito tanquam domino
 meo obedienciam et reuerenciam ac canonicis Similiter hono-
 rificenciam | debitas exhibebo Ipsorum quoque prepositi et Ca-
 pituli aut maioris et sanioris partis | mandato in licitis et ho-
 nestis cum effectum et pro posse et nosse parebo Nec eisdem |
 dominis preposito et Canonicis Aut alicui ipsorum verbo aut
 facto detraham Aut | detrahenti uel diffamanti consenciam Sta-
 tuta quoque edita et edenda ac lau- | dables consuetudines
 Atque ordinationes jn quantum me et meum concernunt offi- |
 cium siue manuale beneficium pro posse obseruabo dolo et
 fraude semotis ob- | seruabo Et presertim articulos subscriptos |

Et primo plebanus supradictus residenciam personalem et
 continuam in opido Solo- | drensi faciat in loco vicino prope
 ecclesiam nostram |

Item quod vltra tres dies a dicta ecclesia nostra absque
 prepositi seu sui locum tenentis | licencia se absentare non
 presumat |

Item quod in suo altari cottidie vnam missam cantando

aut legendo iuxta temporis | exigenciam ac horis debitis et
consuetis celebrabit aut per alium de membris | nostre ecclesie
celebrari procurabit |

Item armucium nigrum ouinum et superpelliceum album
simul et coniunctim in dicta | ecclesia tempore diuinorum et
alias dum diuino officio aut obsequio fuerit nuncupatus de-
fer- | et |

Item quod in processionibus mox ante Canonicos et cum
antiquiori | cappellano incedere debebit |

Item quod in presenciis cottidianisque distribucionibus Ac
quibuscunque aliis prerogatiuis | tanquam cappellanus ecclesie
per extensum gaudebit |

Item quod correctioni et castigacioni predictorum domi-
norum prepositi et Capituli super excessibus | et negligenciis
suis subiacebit et eorum mandata seruabit |

Item quod nullam conspiracionem seu coniuracionem aut
ligeam faciat aut facientibus | consenciat que vergere valeat
in preiudicium ecclesie aut dominorum predictorum uel singu-
lorum Canoniorum |

Item illi appellacioni cui prepositus et Capitulum supra-
dicti aut maior uel sanior | pars non adherebit adherere non
debebit |

Item quod plebanus nullum adiutorem in diuinis nisi sit
de membris Ecclesie | nostre sibi assumere presumat |

Item quod plebanus diebus festiuis et dominicis ante mis-
sam expediat cancellum | suum vt moris videlicet Sermionem
faciendo si voluerit Sed diebus do- | minicis anniuersaria festa
ac literam dominicalem dedaciones Et patrocina Ecclesiarum |
Cappellarum et altarium nostrorum intimare non omittat |

Item quod nullam personam ad Cancellum suum ponat
nisi voluntas dominorum de Capitulo | patenter interueniat |

Item quod plebanus per singulos dies postquam compul-
sacio ad missam suam fuerit | facta Primas per Sacristiam pul-
sari iubebit Et ipse extunc statim celebraturus | per se uel
alium vt premittitur altare suum accedere debebit |

Item quod dum in Ecclesia nostra anniuersaria seu fu-

nera aut sponsalia fuerint tunc nullus || Cappellanorum ad aliquod altare celebraturus accedat quousque plebanus suam | primam oblacionem tollat Qua leuata ipse plebanus ante eleuacionem suam tantam faciat | moram quousque Cappellani similiter suam oblacionem perceperint Et ex post ipse plebanus cum sua celebracione usque ad finem procedere poterit |

Item quod plebanus in omnibus oblacionibus ad altare suum in summis festis Aut | aliis diebus quibuscunque prouenientibus talem ordinem seruabit videlicet | Quod ipse ea que ponuntur super altare suum in quibuscunque consistant et pre- | sertim illam oblacionem que dicitur in vulgari das frümen Ipse recipiat Sed | id quod offertur ad stolam aut patenam post offertorium ad dominos Canonicos per- | tinere dinoscitur De qua tamen porcione videlicet in Summis festis Sex et | aliis diebus tres Et scolaris ministrans vnum hallenses percipere solent |

Item quod anniuersarium Joannis Jordis quod xv kalendas celebratur Septembris | diligenter de mane post suam missam in ossorio cum psalmo et | Collecta pro defunctis peragere non postponat |

Item quod de sepe nominatis dominis nec in Cancellis neque coram | consulibus aut communitate uel quouis loco conqueratur tam in genere | quam in specie nisi prius coram Cappitulo querele causam patenter | exposuerit de responso exspectando Et iudicem secundum nostra | statuta aut Vt a iure premittitur sequendo |

Item quod nullam personam tam ecclesiasticam quam secularem in cancellis | in specie scandalizet et Eam nomine aut certis circumstancijs tangendo | Sed si qui casus enormis fuerit pro consilio et auxilio ad dominum prepositum | aut Vicetenentem recurrat |

Item quod plebanus in cancellis et in visitando infirmos et alias apud subditos | tam diligenter laboret vt ecclesia Collegium et fabrica exinde tam in anniuersarijs | quam in elemosinis fructum vberius consequantur |

Item quod plebanus per se vel alias personas de ecclesia

nostra existentes et non aliter | confessiones subditorum au-
diri disponat |

Item quod plebanus omnia que colligere potest ex litera
defunctorum dominicali | solus retinebit Et quilibet inscriben-
dus jn primo anno octo solidos | et quatuor hallenses Et ex-
post per singulos annos quinque solidos hallenses tam diu |
et quousque talis inscriptus pronunciarum voluerit se soluturum
obligabit |

Item vt plebanus maiori sollicitudine subditis suis quie-
cius valeat | prouidere ad nullum diuinum officium in choro
nostro peragendum | obligatur Sed dum voluerit intrare et in
loco suo sibi ibidem de- | putato presencias deseruendo po-
terit permanere quas quidem presencias similiter de- | seruire
censetur dum et quandocumque in negocijs Ecclesie et paro-
chie | fuerit constitutus ||

De cappellanis et Juramento ipsorum

Ego N. ab hac hora fidelis ero ecclesie sancti vrsi solo-
doren | lausan dyocesis ac preposito canonicis et capitulo com-
moda pro- | mouendo et dampna amouendo Et ipsis ac cuili-
bet ipsorum | reuerenciam debitam exhibebo Ipsorumque pre-
positi et capituli aut maioris | partis mandato in licitis et ho-
nestis cum effectu et pro posse et nosse parebo | Nec eisdem
preposito et canonicis aut alicui ipsorum uerbo aut facto de-
tra- | ham aut detrahenti seu diffamanti consenciam. Statuta
quoque | rationabilia edita et edenda ac laudabiles dicte ec-
clesie consuetudines at- | que ordinationes scriptas et non
scriptas in quantum me et meum | concernunt beneficium pro
posse obseruabo residenciam personalem et continuam in dicto
meo | beneficio faciam nec vltra tres dies a dicta ecclesia abs-
que dicti prepositi uel | sui locum tenentis licencia me absen-
tabo. Insuper in mea cappella super | altari tot missas cele-
brabo aut per alium celebrari procurabo quot | in literis do-
tacionis dicti mei beneficii continetur, uel alias in consuetu-
dinem | laudabilem est deductum Item omnes et singulos arti-
clos in literis funda- | cionis seu dotacionis altaris seu bene-

ficii mei pro posse adimplebo. | Item omnibus horis canonicis
 diurnis pariter et nocturnis ac missis quibus- | cunque necnon
 omnibus mortuorum vigilijs in choro prefato ecclesie decan-
 tandis | ac uisitacionibus sepulcrorum, aut alibi ubicunque pre-
 dicti domini prepositus | et canonici fuerint congregati interero,
 nisi ardua et racionabili causa prepeditus | fuero Item armucio
 nigro ouino et superpliceo lineo albo in iamdictis spe- | cifi-
 catis locis horis et temporibus pro diuini cultus honorificen-
 cia et ambo- | bus indutus utar. Correctioni quoque et casti-
 gacioni predictorum dominorum | prepositi et capituli super
 excessibus et negligencijs subesse volo Ipsorumque man- | data
 seruabo confessiones subditorum ecclesie solodoren. quando per
 prepositum | requisitus fuero audiam, Et ipsis atque infirmis
 sacramenta administrabo | Item nullam conspiracionem seu con-
 iuracionem aut ligam faciam, aut facienti | consenciam que
 vergeret aut vergere valeat in preiudicium dominorum predic-
 torum | aut alicuius ipsorum in singulari. Item nulli appel-
 lacioni nisi dicti domini mei | aut sanior pars ipsorum adhe-
 serit adherebo. Hec omnia et singula pre- | scripta dolo et
 fraude semotis pro posse et nosse obseruabo Ita juro sic |
 me deus adiuet et conditores ewangeliorum¹⁾ ||

¹⁾ Aus Hemmerlin's Statutenbuch. Die Bestimmungen A bis F sind fol. I bis XII enthalten, weit sorgfältiger als das Folgende geschrieben und mit roth und blau gemalten Initialen und rothen Aufschriften verziert; dann folgen die Beilagen Nr. 9, 6, 7, 26 B, die Juramenta plebani et capellanorum und Einschaltungen aus späterer Zeit und endlich die Verordnungen über die einzelnen Stiftsämtler fol. XVI u. XVII, de plebano XVIII bis XXI, der Bericht über die Ankunft des Papstes und Kaisers (Beil. Nr. 13), der Verbrüderungsbrief (Beil. Nr. 5) und drei Stellen aus den Coangelien (vgl. S. 581 Anm. 1). Wir haben wörtlich genau abgeschrieben und uns nur erlaubt, die Bestimmungen „de Curia“, die am Schlusse der allgemeinen Statuten stehen, und diejenigen über die Wartner, den Leutpriester und die Kapläne zu versehen. Was mit * bezeichnet ist, wurde erst nach Vollendung der Statuten (1426 Juni 20), jedoch noch zu Hemmerlin's Zeit beigelegt. Ein zweiter längerer Abschnitt über den Leutpriester, wahrscheinlich aus den Jahren 1448 — 53, die eigentliche Gründung des Kreuzaltars u. A. m. anführend, hat einige Veränderungen und Zusätze, die wir S. 332 ff. berührt haben.

No. 9.

Um's Jahr 1426.

(Staatsarchiv Solothurn).

Propst Felix und das Kapitel von Solothurn setzen Strafen für streitende Chorherren in der Kapitelsversammlung fest.

UNIuersis et singulis presentium inspectoribus quorum interest | seu interesse poterit quomodolibet nunc uel in futurum notum facimus | presentium cum tenore quod nos felix prepositus singulique canonici ecclesie sancti | vrsi Solodoren. lausan. dyoc. capitulariter congregati die qui datis presentium conscri- | bitur pro solempni nostri ecclesie status conseruacione pacisque tranquillitatis | et concordie uberioris augmentacione, et ne de cetero bonum commune nostrorum ecclesie | et capituli per singulorum nostrorum confratrum nunc uel in posterum existentes Ran- | cores discordias et dissensiones speciales priuatas seu particulares | jmpediatur volumus et communi consensu ordinamus et statuimus, quod de cetero si qui cano- | nici tempore quo nos uel posteros nostros (sic) pro pertractandis negociis ecclesie | et capituli nostrorum jmminentibus capitulariter fuerimus seu fuerint congregati aliquam | inter se contencionem rixam rumorem uel uerba contumeliosa jnceperint et | per prepositum aut uiceprepositum seu seniorem in capitulo pro tempore existentes | primo secundo et tercio de desistendo et pacem ac silencium habendo fuerint | iussi et amoniti quod ex tunc quociens post huiusmodi trinam amonicionem Jussi | fuerint per prefatos prepositum ac uiceprepositum seu seniorem vt premittitur | pro tempore existentem et non destiterint Tociens irremissibiliter v sol. hall. | ad fabricam dicte ecclesie statim contradictione qualibet remota persoluant Item | quod de post ad mandatum predictorum prepositi et uiceprepositi seu senioris isti | rixantes locum capituli exeant et mox ceteri superstites eosdem rixantes | juxta excessus eorum qualitatem ad eorum arbitrium mulctent et condempnent | Si autem dicti rixantes dictum locum capituli si-

militer post trinam Jussionem exire | 'recusauerint quod ex-
 tunc quociens post huiusmodi trinam iussionem a pretactis pre-
 posito | ac uicepreposito ac seniore jterum de exeundo jussi
 et amoniti fuerint tociens | supradictam penam v solidorum
 dicte fabrice irremissibiliter persoluant Item si | extunc illi
 mulctati et condempnati de penis et priuacionibus ad postu-
 lacionem sub- | custodis ecclesie nostre predicte infra tres dies
 inmediate sequentes non satisfecerint | quod extunc iidem re-
 belles tam diu a percepcione presenciarum sint suspensi quo- |
 usque de singulis condempnatis et penis satisfecerint cum ef-
 fectu, Item volumus omnibus | modis supradictis statutum in
 simili forma tam ad canonicos quam ad capellanos qui | in
 choro et ecclesia nostris tempore diuinorum huiusmodi exces-
 sus perpetrantes pretactas | trinas amociones excesserint ex-
 tendi In quorum omnium et singulorum fidem | et euidens te-
 stimonium presentes literas huiusmodi statuta in se continen-
 tes Sigillo | nostri capituli duximus corroborandas et aliis sta-
 tutis nostris dudum editis ad- | iungendas et sub prestitis ju-
 ramentis nostris obseruandas ¹⁾

¹⁾ Abschrift in Hemmerlin's Statutenbuch fol. XII von seiner eigenen Hand
 mit der Aufschrift: „de taciturnitate in capitulo facienda.“

N°. 10.

1432 Wintermonat 10.

(Staatsarchiv Bern.)

Propst Felix von Solothurn befiehlt dem Pfarrer von Münsingen die Ex-
 kommunikation, Suspension und das Interdict gegen Stift und Kirche
 Amsoldingen zu verkünden.

Felix prepositus Solodorensis executor ad infrascripta a
 sede apostolica specialiter deputatus, Plebano in Münsingen
 ceterisque ad quos presentes peruenerint Salutem. Cum Hen-
 ricus Bennewil Nicolaus Korber Nicolaus Herbst et Johannes
 Labhart canonici et capitulum ecclesie s. Mauritii in Ansel-

tingen Laus. dioc. dudum moniti et requisiti per literas apostolicas et processus domini Johannis Trisgruber prepositi dicte ecclesie Anseltingen, ut sibi infra terminum sex dierum dudum elapsum tradant et assignent possessionem sue prepositure et fructus ac redditus inde prouenientes prout in literis supradictis plenius continetur, parere contempserunt, ideo vobis auctoritate predicta mandamus sub pena excommunicacionis, quatenus eosdem canonicos et quemlibet ipsorum nominatim excommunicacionis, capitulum vero suspensionis a diuinis et ipsam ecclesiam Anseltingen Interdicti sentencias incurrisse et vt tales publice in ecclesia Basiliensi denunciatos ac taliter vitandos fore vbicunque peruenerint singulis diebus festiuis publicetis vestris in cancellis tam diu quousque aliud a nobis uel superiori nostro habueritis in mandatum. Datum Basilee IV idus nouembris M cccc xxx ij ¹⁾)

1) Die Abschrift unter Lütthy's Manuskripten und von seiner Hand, mit der Bemerkung: „Ein ähnliches Schreiben erhielten die Pfarrer von Fruttingen, Espiez, Scherzlingen, Bern, Thun, Gilterfingen und Amfoldingen.“

No. 11.

1434 April 8.

(Stiftsarchiv Solothurn.)

Die Kirchenversammlung zu Basel beauftragt den Dekan von St. Peter zu Basel, das entfremdete Eigenthum des Stiftes Solothurn demselben wieder zu erlangen.

Sacrosancta generalis Synodus Basilien. in spiritu sancto legitime congregata | vniuersalem eccl'iam representans Dilecto eccl'ie filio . . Decano eccl'ie sancti Petri Ba- | silien. salutem et omnipotentis dei ben., Dilectorum eccl'ie filiorum . . Prepositi et capituli eccl'ie | sancti Vrsi Solodoren. Lausanen. dioc. precibus inclinati presentium tibi auctoritate | mandamus quatinus ea que de bonis ipsius eccl'ie alienata inueneris iniuste | uel distracta ad ius et proprietatem eiusdem eccl'ie legitime reuocare procures Contra- | dictores per censuram eccl'iasticam

appellatione postposita compescendo. Testes | autem qui fuerint nominati si se gratia odio uel timore subtraxerint censura | simili appellatione cessante compellas ueritati testimonium perhibere. Datum | Basilee VI Id. Aprilis anno domini Millesimo quadringentesimo tricesimo quarto.

(Auf dem Falz.) Jo. Freudenberger   1).

- 1) An einer Hanfschnur hängt das Bleisiegel, auf der Rehrseite SACROS'CA : GENERALIS : SINODVS : BASILIENSIS, auf der Rückseite das Bild Gottes des Vaters und des heiligen Geistes über der Versammlung schwebend. Ich verdanke die Abschrift Herrn P. Winistörfer

N°. 12.

1434 Herbstmonat 1.

(Stiftsarchiv Solothurn.)

Propst Felix und das Kapitel von Solothurn rufen ihren Sachwalter im Spene mit Joh. Labhart zurück und übertragen das Geschäft ihrem Propste und dem Chorberrn Bercht. Rechbock.

Nos Felix prepositus et Capitulum eccl'e Sancti Vrsi Solodori. Lausan. dioc. notum facimus omnibus et singulis, quorum interest aut interesse poterit quomodolibet nunc et in futurum, quod in causa dudum nobis mota per quemdam Johannem Labhart pro preposito Am- | soldingen, se gerens (sic) dicte dioc. de et super quibusdam fructibus et rebus aliis. Coram venerando patre d'no Archidiacono | Metensi et aliis iudicibus a Sacrosancto Concilio deputatis prout in processu cause melius exprimitur, Certis | ex causis nos ad hoc mouentibus Venerabilem virum magistrum Richardum Richardi nec non omnes et singulos in dicta | causa per nos procuratores constitutos et substitutos ab eodem duximus reuocandum et reuocamus per presentes, Et omnem procurarum constitutionem in huiusmodi causa cassantes et annullantes ac irritum facientes. Et insuper melioribus modo et forma | quibus melius et efficacius fieri potest et debet, constituimus et solemp-

niter ordinamus nostros veros et indubitatos procuratores, |
videlicet honorandos et peritos viros magistros Felicem prepo-
situm predictum et Berchtoldum Rechbok nostrum concanoni-
cum | et confratrem, ad insinuandum intimandum et publican-
dum eiusmodi Reuocationem Vbi et quando et quotiens fuerit
| oportunitate et promittimus de Rato In quorum omnium et
singulorum fidem et testimonium presentes literas sigillo | dicti
Capituli nostri sub appresso duximus corroborandum, Datum
Solodori anno d'ni millesimo cccc xxx quarto. Kal. Septem-
bris. Indictione XII 1).

---

1) Der Brief ist auf Papier und das Siegel diesem aufgedrückt. Ich ver-
danke die Abschrift Herrn P. Winistörfer.

N° 13 A.

1440 Brachmonat 20, 1442 Weinmonat 4 und Wintermonat 19.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Ankunft des Papstes Felix V. und des Königs Friedrich III. in Solothurn
und Rückreise des Papstes durch Solothurn.

Anno d'ni Millesimo quadringentesimo quadregesimo *In-*
dicione | *Tercia* die vero lune que fuit vicesima mensis Junii
hora Meri- | diei vel quasi Reuerendus in xpo pater dominus
Gregorius Episcopus lausanensis | primum post assumptam
Episcopatus sui dignitatem jntrauit Opidum Solodoren. | Et nos
videlicet felix prepositus jn hoc libro sepe nominatus et Ca-
pitulum cum | Cappellanis nostris obuiam sibi venimus *jn gra-*
dibus Cimiterii nostri Et | suscepimus eum cum ea qua de-
cuit et potuimus Reuerencia et jntroduximus | eum sequentem
totum Clerum nostrum usque ad summum altare ecclesie nost-
rum ornatum | reliquiis nostris, et lecta per ipsum Collecta de
martiribus nostris et data benedictione | jntroiuit hospici-
uum. Consequenter eadem die hora sexta vel quasi | post
meridiem Ex ordinacione et mandato *dicti* d'ni nostri Episcopi

hoc | ordine ad suscipiendum dominum felicem Electum jn
summum pontificem | Alias ducem *dictum* Amedeum de Sabau-
dia Cum filio suo Comite | Gebenensi venientem et duobus Car-
dinalibus et Aliquot Episcopis | et Exercitu magno, Et pro-
cessio fuit talis primum Cruces Ambe nostre | ecclesie, quas
in valangis solemus deportare cum Cruce fratrum Minorum |
Turribulo et Aqua benedicta, sequentibus vexillis omnibus
processerunt | Consequenter vero omnes Candele *longiores* tam
ecclesie quam Societatum | Opidi Solodorensis conjunctim se-
quebantur, Deinde Cetus Sclarium | cum rectore suo Et post
illos fratres Minores Cappati cum reliquiis suis | Et exinde Sa-
cerdotes Rurales et Aduene similiter Cappati, Et consequen-
ter | Cappellani ecclesie nostre similiter vestiti, Et expost Ca-
nonici juniores jn | Dalmaticis Reliquias ecclesie nostre por-
tantes et portari consuetas cum Cruce | preciosiori, Deinde
seniores Canonici. Et prepositus predictus solus sequebar | om-
nes predictos more solito combinatos. Et extunc d'ns noster
Episcopus | predictus Cum Cappellanis et familia suis, Et jnde
Ciues sequebantur | Copiose, et tali processu ambulauimus per
pontem *Araris* et extra portas | opidi minoris vsque ad ora-
torium Crucis proximum, et ibi ante faciem | eiusdem ad quin-
decim passus uel circa, jn forma altaris versi versus car- |
reriam publicam contra Meridiem. vt descendentes per viam
aspicerent | Mensa est posita pannis Aureis et sericis decorata
Super qua Reliquie | ecclesie nostre predictae ponebantur. Et
coram illo Scampnum breue super | cortina. Siue Tabeta Cus-
sinis preciosis. Supra et *ad terram fulcitum* | *ad genuflec-*
tendum pro summo pontifice dispositum Exinde alie cortine |
continue ad quinque passus. versus latus sinistrum Crucefixi
oratorii | predicti se protendentes per terram sunt posite et
prostrate, Stantibus continuo | primum et remotius Candelis
et Crucis Signaculis et toto Clero ab vtraque | parte vie ve-
nientis d' Berno realiter distinctis Manente Episcopo nostro
jn | porticu oratorii Et jta exspectabamus Aduentum pontificis
supradicti, | Quo adueniente cum eximio exercitu, ad fines Cor-
tinarum positum | est sedile siue Scandile suum proprium ve-

luto tectum per quod equum descendebat | et taliter Super
 cortinas transiuit ad scampnum, et ibi flexis genibus | salu-
 tabat orando reliquias nostras, et surgens exposit, et turifica-
 bat | altare et aquam benedictam sparsit ibidem et ad astantes
 Cantantibus | continuo omnibus Clero et fratribus Te deum
 laudamus usque ad finem | et cum tali Cantu osculatus est
 Crucem data benedictione reascendit equum || Et ordine pre-
 dicto regressi sumus ad ecclesiam nostram cum continuacione
 solempni | *Responsoriorum* d' martiribus nostris Ac Salue Re-
 gina et aliorum ad hoc compe- | tentium Itaque dictus Elec-
 tus summus pontifex vsque ad altare maius nostrum | proces-
 sit vbi reliquie nostre vnacum Scrinio suo *sacramenti*, jn quo
 more *tanti* | *pontificis* Corpus x'pi proficiscendo conseruatur
 Et *Concinentibus Cantoribus* | *suis et cessantibus* lecta per
 ipsum oracione d' martiribus nostris jn carta | papirea singu-
 lariter *jngrossata* Et benedictione data. Et jndulgencia | sep-
 tem Annorum et *tottidem karrinarum* pronunciata Relicto ibi-
 dem Scrinio | suo, ad domum fratrum minorum cum comitiua
 eleganti transiens et ibidem | pernoctauit Et Crastino post me-
 ridiem abhinc usque ad Castrum | falkenstein cum exercitu suo
animo procedendi Ad Basileam feliciter | perrexit. * Et facta
 ibidem mora per Scultetum et prothonotarium opidi Solod. |
 quandam ymaginem beate virginis Argenteam nostre ecclesie ad
 honorem opida- | norum duxit remittendam, que diebus festiuis
 solet in nostro altari summo | venerabiliter collocari. |

Post duorum jtaque annorum et quinque mensium vel
 quasi curricula, per que | in Basilea dictus d'ns felix corona-
 tus permanserat Reuersus Et opidum | nostrum modo predicto
 jnfulatus jntrauit Et ecclesiam nostram more pari so- | lemp-
 niter visitauit, videlicet Anno d'ni M cccc x l ij. die vero lune .
 xix. | mensis nouembris hora meridiei vel quasi. Et jn frat-
 rum minorum Monasterio | per noctem permansit Et vltra per
 opidum Bürren et recto abinde tramite | ad Ciuitatem lausa-
 nen. properauit, et dudum ad tempus permanere dispo- | suit,
 Concomitantibus ipsum filio suo Comite Gebennensi Et quatuor
 | Cardinalibus habitu et familia decentibus fulcitis. jnter quos

fuit d. | Alexander Cardinalis Tridentinus patriarcha Acquile-
giensis princeps natus | et dux Bombarie d' Regno Bolonie Et
frater Matris Romanorum | Regis infrascripti. |

Fridericus Romanorum Rex dux Austrie ꝛ. Cum magno
exercitu | principum Comitum Baronum et nobilium veniens d'
Opido jmperiali | Thuricen. vbi moram fecerat Et transiuerat
per Castra Baden | Brug Arow et Olten Ac Anno d'ni Mcccc
xlij. die vero *jouis* | quarta mensis Octobris jntrauit Opidum
Solod. solempniter receptus | quemadmodum scriptum est d'
papa felice Et *primum* ecclesiam nostram jntrauit | Et apud
fratres minores per duas noctes quieuit Et ex post die | Saba-
thi *Sumptis secum de reliquiis martirum nostrorum* Ad vil-
lam Bern | Et abinde ad friburgum se transtulit Et consequen-
ter Ciuitates Laus. | et Gebennensem visitauit Et vltra ad Bi-
suncium vbi ducem Burgundie | vocatum jnuenit Et jnde ad
Basileam properauit Et jbidem habito diligenti Colloquio cum
felice papa predicto Abinde Ambo | eodem die videlicet Sa-
batho xvij mensis nouembris recesserunt Vnde | papa vt pre-
dictum est Ad Solodren Et Rex ad Ciuitatem Constan. | se
transtulerunt ¹⁾).

¹⁾ In Hemmerlin's Statutenbuch fol. XXII, von seiner Hand eingetragen, mit der Aufschrift: „de Aduentu et Reuentu felicis pape.“ Die zwei letzten Berichte, sowie die letzten Linien des ersten (von * an), hat er, das zeigen Feder und Dinte, erst später beigelegt. Was in Heber's Hemmerlin S. 104 ausgelassen oder unrichtig ist, ward hier mit Curfschrift bezeichnet.

N°. 13 B.

1442 Weinmonat 4 und Wintermonat 19.

(Staatsarchiv Solothurn).

Rechnung um die Ausgaben der Stadt Solothurn bei der Durchreise des Kö-
nigs Friedrich III. und des Papstes Felix V.

Der K^{ön}ig. Min Her Herzog fridrich von Österrich

Item der kost der über vnsern gnedigen Herren den Röm-
schen | k^{ön}ig gegangen ist. als sin k^{ön}iglich gnad har ih die Statt

| kam vff Donnerstag was Sant francissen tag Anno 1c. xliij | Vnd
hie beleib vnz an den Samstag. was da zwüschen | der künig
vnd alle ander fürsten vnd Herren die by sinen küniglichen | qua-
den warend vnd mitt im surend. verzartend dz Schanktend |
vnser Herren von Solottern dem künig vnd sinen Herren alles
Sampt | vnd gebürt derselbe kost. nach des Registers Innehalt
So | dar über gemachet ist vnd dar june der selbe kost von wort
| ze wort vnd von stuch ze stuch geschriben stat. v^o xviiiij lb.
vij ß iiij dn. Summa v^o xxxiiij lb. vij ß iiij dn.

Der Bapst.

Item Cunzlin von wengi vmb i zentner vnd xliij lb. rind-
fleisch | iiij lb. xviiij dn.

Item Henzli liffer vmb brot den wächtern iij ß

Item Cunz Blast vmb viij vrser dem Bapst die im min |
Herren Schankten. vmb iiij vrser dem grafen von genf | vmb
ij vrser dem patriarchen. sind alles xiiij vrser kost | einer i lb.
v ß. macht xviii lb.

Item Clewin werder vmb i faß mitt win dz min Herren
dem | Bapst schanktend dar in gieng vi som vnd xiiij mass | kost
xi lb.

Item Hagen vmb xxiiij Hünen ii lb. vi ß

Item als vnser Heiliger vatter der Bapst hie was ward
verzert | zem Esel. als min Herren vnd knecht vnder allen ma-
len | da assend. vnd ouch die so die kamern bereitten vnd stal-
lungen | suchten xi lb. vi ß

Item den priestern die hie warend vom dorff hies man den
win | geben. nemlich xv mass i mass vmb v dn. macht vi ß iiij dn

Allerhand Trüzellett

Item dem brüderlin das vnser Herren des künigs brief
trug vnd | an ein kilchen bettlett hies man geben i lb.

Item des künigs herold ij guldin

des künigs phiffer x ß

Item den walen vnd den knechten die da fürten vnserm
Herren | dem künig die Tier hießen min Herren geben 1 guldin

Item Min Herren habind geheissen geben den Barfussen
ze stür | geben an ein rindfleisch v guldin

Item des patriarchen Trumpetter hies man geben i guldin

Mitgelt

Item min Her Schulth's selb dritt gan Bern iiij tag .
von der bottschafft | wegen zu vnserm Herren dem künig ze tünd .
gebürt der Mitt mitt | zerung . knechtlon . Roslon vnd andern sa-
chen vi lb. xviiij s

Item Hagen vnd Kerlin . als die von bern vns vmb |
bottschafft geschriben hatten von vnser's Herren des küniges vnd |
des ergöwes wegen kost der Mit mitt zerung vnd roslon | hie heim
vnd da vff viij lb.

Der Mitt zu vnserm Herren dem künig

Item des Ersten . hatt min Herr der Schulth's . in die
kangely geben vmb den | bestetigung brief lxij guldin

Item So kost der Mitt als min Her der Schulth's Selb
vierd geritten ist | zu vnserm Herren dem künig . gan frankfurt .
gan köln . vnd gan Ach | Reit vff dem xxviten tag Meyen .
vnd kam har heim vff den | fünften tag Dugsten . da zwüschen
sind lxx tag vergangen . gebürt der | Mitt mitt zerung . Schiff-
lon . wagenlon . phiffer . Soldnern und vmb | geleitt . Clxxv
guldin vnd 1 lb. dn.

Item dem Schulth'n habend min Herren geheissen geben
für sinen roslon x guldin

Item den knechten nemlich Hans Riter . Löng schrankensels
vnd | peter tschan . Jeklichem ze roslon vnd ze besrung v guldin
macht | Inen allen drin xv guldin

Item Am Sunnentag w3 der fünft tag Dugsten Anno
xlij als min Her der Schulth's | har heim kam von vnserm Her-
ren dem künig vnd min Herren die Rät vnd ander | im Schank-
tend zem nachtmal ward verzert (zem Esel) x lb. ij dn

Item der Schulth's vnd der Schriber gan Basel gegen
vnserm Heiligen vatter | dem Papst . selb Sechsd v tag nemlich
ij tag in vnser Münz | vnd iij tag in Basel münz . vnd der

schriber 1 tag selb ander in vnser | münz . gebürt der sold xx lb.
x ß . vnd für gastmal x ß vnd der | roslon iij lb iiij ß | Summ
xxiiij lb. iiij ß

Item der Schulth's vnd Bernhart von Malrein gan mur-
ten mitt | vnserm Heiligen vatter dem Papst . warend selb sechst
iiij tag | tutt der sold xij lb. vud der roslon ij lb. viij ß |
Summ xiiij lb. viij ß

Schenkwin

Des Herzogen von Saffoy bottschaftt ij kannen

Des künigs bottschaftt ij k.

Des künigs botten geschenkt vi ß.

Dem Markschal von Saffoy iiij k.

Des Papst bottschaftt ij k.

Der bottschaftt von Saffoy iij k.

Dem Markschalk von Saffoy iiij k.

Dem grafen von genf iiij kannen rotwin

Dem Bischof von losen ij k. rotwin

Dem grafen von genf iiij k.

Des Bischofs von losen Hofmeister ij k.

Des Papst kamrer iiij k¹⁾.

1) Die beiden Angaben „der künig“ und „der Papst“ stehen S. 112 u. 114
in der durch Hrn. Archivar Amiet aufgefundenen Seckelmeister Rechnung
von 1442; die übrigen Notizen, die sich auf Solothurn's Verhältnisse zu
Papst und König beziehen, finden sich zerstreut in derselben.

Nö. 14.

1442 März 15.

(Kammererlade des Sturalkapitels Buchsgau.)

Bischof Friedrich von Basel bestätigt die Statuten des Landkapitels Buchs-
gau und ertheilt demselben Ablass und geistliche Gnaden.

Fridericus ze Rin dei et apostolice sedis gracia Episco-
pus Basiliensis Dilectis nobis in Christo Decano Camerario ac
confratribus decanatus Bussgaudie nostre Basiliensis diocesis

Salutem ac sinceram caritatem in Domino. Cum nostra et cuiuslibet intersit prelati | subditos suos paterno fauore et dilectione prosequi potissime tales qui ad obediencie Exhibicionem semper se promptos exhibent et paratos Hinc est quod vestre vtpote filiorum obediencie iustis et congruis petitionibus fauorabiliter annuentes Omnibus christi fidelibus qui ecclesiam in qua | vos singulis annis habere contigerit confraterniam seu conuocacionem, causa deuocionis cum suis elemosinis seu oblationibus accesserint Et manus suas dicte confraternie vestre porrexerint adiutrices Quadraginta dierum criminalium et vnum annum venialium de iniunctis | sibi penitentiis misericorditer in domino relaxamus Et nichilominus confratribus dicti decanatus presentibus indulgentes, ut postquam ipsi aut aliquis ipsorum in ecclesiis, quibus presunt, sermonem ad subditos suos fecerint omnibus audientibus predicationem ipsorum Confessis | et contritis Similiter quadraginta dierum criminalium et vnum annum venialium auctoritate nostra habeant et largiri Preterea ut in die sepulture item in septima et Tricesima die obitus cuiuslibet vestri confratris siue sit Clericus siue laycus diuina solempniter | cum debitis exequiis defunctorum in loco ubi ipsum confratrem sepeliri contigerit, Item et quod diuina eciam solempniter in vestre conuocacionis loco vbi vos ipsas conuocaciones seu confraternias contigerit habere Non obstante si eadem loca ob causam quamcunque fuerint | auctoritate nostra uel nostrorum ordinaria interdicta celebrari valeant Nominatim tamen excommunicatis et interdictis penitus exclusis vobis presentibus indulgemus Ceterum cum honeste et rationabiles consuetudines que quodammodo equipollere iuri videntur | sint firmiter obseruande Consuetudines que apud vos dicuntur laudabiliter obseruari videlicet Quod quocunque confratrum dicti decanatus decedente Decanus et Camerarius qui pro tempore fuerint coassumptis sibi tribus confratribus uel quatuor vicinioribus | ipsi decedenti ad domum eiusdem accedere teneantur, Et ipsi decesso vestes sacerdotales ut mos est induere Et ibidem condignas obsequias prestare Et post obsequias Decanus uel Camerarius ipsis tri-

bus uel alijs sacerdotibus ibidem de confraternia jnungere
 sub | pena quinque solidorum denariorum Basiliensium dando-
 rum confraternie predictae vt ecclesiam vbi jdem defunctus quies-
 cit accedant jn septima et Tricesima die sui obitus et ibidem
 missas ac vigiliis pro anima ipsius defuncti dicant deuote Et
 vnus quisque con- | fratrum oblacionem suam altari offerat Et
 oraciones ibidem deuotas faciat propter ipsius confratris di-
 lectionem anime sue salutem et astantium deuocionem Et ille
 oblaciones Camere presententur et in ipsa fideliter obseruen-
 tur Item permittitur ut cum aliquis ex confra- | tribus infirmi-
 tatem inciderit de qua mori abhorruerit seu dubitauerit nullam
 moram interponendo Cum nichil sit certius morte et nichil in-
 certius quam hora mortis prefatum dominum Decanum uel Ca-
 merarium aut alium proximiorum suum confratrem aduo- | cet
 testamentum et salutem sue anime disponat et -ordinet prout
 ualet et condecet, Item et quod heredes cuiuslibet confratris
 decedentis siue fuerit rector jncuratus vicarius uel alius indu-
 ciatus soluant et tribuant ipsis confratribus dicti decanatus
 duas libras denariorum | Basiliensium pro certis redditibus
 emendis jn Anniuersarium ipsius decedentis Et nichilominus
 decano qui pro tempore fuerit decem solidos Camerario quin-
 que solidos denariorum et pedello duos solidos predictorum
 denariorum Et quod quilibet confrater dicti decanatus jn | sa-
 cerdocio constitutus postquam ad eius deuenerit noticiam vnum
 dictorum confratrum viam vniuerse carnis fore ingressum tres
 celebret missas ac vigiliis pro anima ipsius defuncti sui con-
 fratris Item et quod singulis Annis feria quinta ante Quasi-
 modogeniti | et feria tertia ante festum beati Martini Epis-
 copi conuocacionem seu confraterniam habeatis jn quibus An-
 niuersaria omnium defunctorum vestri Decanatus celebrentur
 Et omnes confratres conueniant superpelliciati sub pena trium
 solidorum denariorum Basiliensium | irremissibiliter soluendo-
 rum ipsis confratribus decanatus antedicti Et ibidem quilibet
 confratrum qui pro tempore fuerit Missam dicat aut ministret
 deuote Ad mandatum dicti Decani sub pena trium solidorum
 denariorum Basiliensium nisi de licencia Decani fuerit | sup-

portatus Item et quod quicumque qui denouo superueniens recipitur in confratrem jn quatuor septimanis proximis postquam recipitur soluat si fuerit rector Triginta solidos ipsis confratribus Incuratus et Cappellanus vnam libram jnduciatus quinque | solidos denariorum predictorum Et si idem jnduciatus postmodum fuerit inuestitus soluat iterum quindecim solidos predictorum denariorum fratribus antedictis pro refectione eorumdem Item quod nullus recipiatur a uobis in confratrem nisi prius se pur- | gauerit per juramenti prestationem Quod absque Symonia et absque diminucione sue consuete hactenus prebende sit ad eandem prebendam promotus Item quod quilibet rector plebanus et Cappellanus jnuestitus missus et jnductus jnmittendus ve et | jnducendus jn possessionem sui beneficii solvat rector decem solidos denariorum Basiliensium Plebanus et Cappellanus vero quinque solidos denariorum huiusmodi uel clenodium tanti valoris Decano uel Camerario pro tempore dicti decanatus, Item quod nullus Apo- | stata recipiatur a vobis in confratrem Item quod vnus quisque confratrum vestri decanatus ad prescriptas conuocaciones et quamlibet earundem dum fieri solent personaliter venire et eisdem interesse debeat et teneatur sub pena sex solidorum denariorum | quis ab eisdem seu earum altera se absentauerit seu retraxerit nisi rationabili et euidenti causa prepeditus de qua Decanum et Camerarium et confratres informare et contentos reddere debeat hinc tociens quociens hoc factum fuerit ipsis confratribus | dare debeat Sex solidos denariorum et irremissibiliter persolvere nomine pene Si autem et in casu quo fuerit prepeditus rationabiliter et de hoc Decanum Camerarium et confratres legitime informauerit quod extunc duntaxat ipsis confratribus vnum solidum denariorum | mittat atque tribuat sub pena Sex solidorum denariorum jrremissibiliter soluendorum Item quod si aliquis confratrum supradictorum defunctus tantam substanciam sue res post se reliquerit quod prandium pro ipsis confratribus ibidem celebrantibus valeat expedire tantum | de huiusmodi substancia et rebus recipiatur Si uero tantum non reliquerit et heredes ipsius defuncti in die

sue deposicionis et tricesima dare noluerint prandium modo consueto Extunc fratres qui presentes fuerint ibidem expediant huiusmodi prandium | seu prandia sub expensis communibus confratrum sepe dictorum Item et Cappellani ipsius decanatus ad conuocacionem et Capitula dum fieri solent venire teneantur Et electionibus decani et Camerarii si fieri contingat interesse Previso tamen quod | nullus ipsorum in Decanum seu Camerarium eligatur nisi forte tante prudencie habilitatis et excellencie fuerit quod alios dominos seu confratres in sagacitate precelleret Sed dumtaxat jn iuratum ipsius decanatus recipiatur Item et quod jnduciati et commissarij | vestri decanatus Similiter ad huiusmodi Capitula et conuocacionem ueniant jbidem diuina celebrent uel saltem eisdem in Cultu diuino cooperent, Decano et Camerario jlicitis et decentibus plenimodo obediendo. Ita tamen quod idem jnduciati aut alter | eorum secretis capituli Capitulum seu Decanatum concernentibus minime intersint seu quoquomodo se inmiscere seu ingerere presumant eisdem Item volumus quod de ceteris nullus inter vos eligatur in Decanum Camerarium seu Juratum nisi prius ad minimum ad byennium | in Decanatu vestro fuerit beneficiatus Item quod nullus vestrum eligatur jn decanum nisi sit rector aut plebanus alicuius ecclesie Eiusdem decanatus investitus residenciam habens in eodem decanatu et in loco sui beneficii Item volumus et hanc con- | cedimus vobis facultatem quod quociescunque vobis videretur huiusmodi decanum electum pro vtilitate et honore vestrum et vestri decanatus non sufficere et fore inhabilem quod extunc eundem destituere et alium vobis congruentem eligere possitis et valeatis | contradictione ipsius in aliquo non obstante Item hunc articulum in omnem modum et formam volumus intelligi de electione et constitutione Camerarii Item quod nullus vestrorum confratrum jn iuratum est ¹⁾ ipsius decanatus constitutum huiusmodi offi- | cium juracie resignet nisi in eodem suum compleuerit byennium et hoc fideliter exerceat Canonico non obstante Item volumus et ordinamus quod in Capitulis et conuocacionibus per uos habendis et faciendis Officio diuino celebrato et com-

pleto perlectis | primitus et publicatis per hos quorum inter-
est priuilegijs et processibus confratres vadant ad mensam seu
refectionem pacifice et cum omni discrecione et sine strepitu
Item quod nullus sessum seu locum recipiat per se nisi ius-
sus siue locatus per decanum seu alium ad hoc | mandatum
habentem. Item quod refectione facta omnes confratres alij
recedere cupientes licenciam recedendi a decano petant et ea
obtenta abinde se recipiant, Decanum Camerarium Juratos et
alios si qui per eosdem assumpti fuerint de factis et ne- | ces-
sitatibus tunc ipsi decanatu i mminentibus libere quiete et pa-
cifice tractari permittentes Insuper uobis supra dictis concedi-
mus et specialem hanc indulgemus facultatem quod tempore
quarumlibet conuocationum uestrarum in ecclesijs quibuslibet et
Cappellis ubi | huiusmodi congregaciones et conuocationes ves-
tre fieri solent uobis et cuilibet uestrum in Aris mobilibus seu
altaribus portatulis missas seu diuina officia legere et cele-
brare liceat et quilibet uestrum valeat atque possit Insuper
uobis concedimus ex speciali | potestate quod possitis et liceat
uobis collectas seu subsidia de et super sumptibus et expen-
sis causas uestras et uestri decanatus communiter concernen-
tes quam exemptos quam non exemptos inofficiantibus tamen
in dicto uestro decanatu proporcionabiliter et secundum mar-
cas | iniungere petereque exigere et subleuare, Et nichilomi-
nus quicumque ad aliquam prebendam dicti decanatus presen-
tari ac in possessionem corporalem per decanum antedictum
uel Camerarium mitti contigerit primo et principaliter ante
huiusmodi ini missionem promittat per fidem | nomine iuramenti
Decano uel Camerario Statuta omnia et singula prenomina-
rata habere et firma pro posse et noscere sine dolo et fraude
Quas quidem constituciones et statuta premissa utpote bonas
et honestas Insuperque eciam indulgencias in antiquis pri- |
uilegijs uobis a predecessoribus nostris concessas ex certa scien-
cia presentibus auctoritate nostra ordinaria confirmamus et af-
firmamus, Ceterum uobis et cuilibet ac uestris et cuilibet
uestrum successoribus dicti decanatus con- | fratribus ut alter
alterum super peccatis que alterutrum confitebimini Eciam in

casibus nobis de jure uel consuetudine reseruatis occultis tantum absoluere et penitencias salutare inungere valeatis et quilibet vestrum valeat²⁾ auctoritatem nostram | inpertimur Et licenciam concedimus specialem prouiso tamen quod manus vestras ad incertas restitutiones que sunt fabrice ecclesie nostre Basiliensis deputantes nullatenus extendatis nec alter vestrum extendat volentes et mandantes precise ut contra violatores | et perturbatores huiusmodi tam laudabilium consuetudinum omisso iudicij strepitu per Officialem Curie nostre basiliensis monicione tamen octo dierum premissa per censuram ecclesiasticam procedatur Item ut si quis Nephandorum Tyrannorum seu Clericorum | persecutorum aliquem ex vestris prelibatis confratribus leserit seu suas manus violentas in ipsis minus iuste iniecerit Omnes vestri confratres predicti decanatus eidem leso succurrendo et condolendo subueniant Ita videlicet ut Tyrannus seu | preuaricator Ecclesiasticis subiciatur censuris Et ne in preiudicium et grauamen totius Cleri idem inpunitus et illesus euadat Quilibet confratrum subsidium ipsi confratri leso apponat prout valuerit et leuamen ut ab alijs christi fidelibus videamini inuicem | condolere et congaudere et iugum christi vnanimiter baiolare Juxta illud Alter alterius onera portate Et sic adimplebitis legem christi, Que acta sunt et facta in ciuitate nostra basiliensi Ac nostri Sigilli appensione munita et roborata Sub anno | A natiuitate domini nostri ihesu christi Millesimo quadringentesimo quadragesimo secundo die Quindecima mensis Marcij Indictione quinta

Ad mandatum domini

Basiliensis

wunewaldus³⁾.

1) Dieses est ist von späterer Hand mit Recht durchgestrichen.

2) Diese Stelle fehlt in der alten Abschrift.

3) Der Pergamentbrief, an dem das Siegel in rothem Wachs hängt, hat die alte Aufschrift: „Confirmacio Statutorum Cappituli buchsg.“; von neuerer Hand aus dem 17. Jahrhundert: „Denuo Confirmatum per Reuerendissimum Episcopum Jacobum Christophorum Basiliensem Anno 1604.“ Dabei liegt eine Abschrift aus dem 17. Jahrhundert, die in Einigem unrichtig, Anderes berichtigt.

№ 15.

1444 Brachmonat 4.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Das Kapitel zu Solothurn trifft Bestimmungen über Residenzpflicht und anständige Kleidung der Stiftsherren während des Gottesdienstes.

Item licet alias ex certo respectu statutum et ordinatum fuisset, et etiam indultum, quod quilibet canonicorum in percensione | fructuum existentium posset se per circulum anni et infra spacium illius per duos menses coniunctim vel interpellando | ab ecclesia nostra absentare, et nichilominus grossas fructuum integraliter percipere, si tamen ultra illos duos menses absentia | sua duraret, quod extunc fructus sue absentie pro rata temporis sibi subtraherentur etc. Et quia sub confidentia statuti | huiusmodi plures ex canonicis se etiam per longiora tempora absentare comperiebantur, propter quod diuinus cultus attentata | paucitate residentium, sepius et frequenter diminui videbatur Idcirco nos viceprepositus et capitulum ecclesie | Solodorensis Anno d'ni M.º ccccº x l iij.º et die Jouis quarta mensis Junii in loco capitulari ad sonum cam- | pane de mane congregati et capitulum nostrum facientes atque tenentes inter alia vnanimi consensu decreuimus | et decernimus quod statutum ipsum siue ordinacio de absentia duorum mensium huiusmodi cassetur penitus et annulletur | nec amplius locum vel vigorem habeat, Sic quod si canonicus aliquis absens fuerit de cetero fructus pro rata | temporis sue absentie sibi defalcentur, et inter presentes canonicos proportionaliter distribuantur, nisi de speciali | licencia et beneplacito dominorum talis fuerit absens,

Item ut honestas ecclesie obseruetur, statuimus quod nullus canonicus vel capellanus vel alius de gremio ecclesie existens | debeat de cetero deferre infra chorum tempore diuinorum in capite suo birretum album linei uel lanei uel alterius cuiuscunque | pani albi, de colore tamen nigro uel sanguineo, aut bruno licitum erit sibi portare et hoc sub pena | perditionis proxime future presentie |

Item quod nullus dictorum canonicorum siue capellanorum aut alius de gremio ecclesie existens intret chorum tempore diuinorum | tibiis nudis nisi habeat ita longam vestem indutam quod tibie ipse non appareant sub illa veste nude | in aliquo loco, sed omnino cooperte sint, et hoc etiam sub pena perditionis proxime future presencie |

Item statuimus quod nullus canonicorum siue capellanorum aut aliorum de gremio ecclesie existens debeat infra chorum | deambulare cum calopodiis tempore diuinorum potest tamen cum illis chorum usque ad sedem suam intrare et postea | deponere et iterum in recessu a choro reassumere et cum illis statim exire alias nequaquam, et hoc eciam | sub pena perditionis proxime future presencie¹⁾.

---

¹⁾ Von Hemmerlin's Hand in seinem Statutenbuch.

No. 16.

1445 Mai 10.

(Stiftsarchiv Solothurn.)

Joh. von Bachenstein, Stellvertreter des Generalauditors an der Kirchenversammlung zu Basel, fordert die Borenthalter der dem Stifte Solothurn am Bielersee zugehörigen Güter und Zinse zur Rückerstattung auf.

Johannes de Bachenstein decretorum doctor Archidiaconus zagrabien. Reuerendi patris d'ni Rudolphi de Ridessheym eciam decretorum doctoris prepositi | ecclesie Sancti pauli wormacien. Sacrosancte Basilien. Synodi et Sanctissimi D'ni nostri felicis pape Quinti Curiarumque causarum eorundem generalis Auditoris locum tenens. Vniuersis et singulis d'nis Abba- | tibus prioribus prepositis decanis Archidiaconis Scolasticis Cantoribus Custodibus Thesaurarijs Sacristis Succentoribus tam Cathedralium quam collegiatarum canonicis parochialiumque ecclesiarum | Rectoribus seu locatenentibus eorundem plebanis viceplebanis Capellanis curatis et non curatis Et presertim curatis opidorum Noue ciuitatis et zer landern ceterisque pres-

biteris clericis notariis et Tabellionibus | publicis quibuscunque
 per ciuitates et dioceses Basilien et lausanen ac alias vbilibet
 constitutis et eorum cuilibet in solidum ac illi vel illis ad quem
 vel ad quos presentes nostre litere peruenerint Salutem in d'no
 et nostris | huiusmodi ymoverius dicte Synodi firmiter obedire
 mandatis Per honorabilem virum d'nm Jacobum Huglini ca-
 nonicum Solodoren. sacro Basilien. Concilio incorporatum ac
 ipsius notarium venerabilium | et Circumspectorum virorum
 d'norum prepositi decani Canonorum et Capituli ecclesie So-
 lodoren. procuratorem assertum prout de sue procuracionis
 mandato ante execucionem presencium legitimam promisit velle
 facere fidem nobis | expositum extitit graui cum querela Quod
 prouidi et honesti viri Consules et opidani de Nouaciuitate et
 zer landren ac nonnulli alii villarum et locorum circumuici-
 norum dicte lausanen. diocesis nonnulla res et | bona decimas
 feuda census redditus fructus et proventus obuenciones et emo-
 lumenta vineas terras domos possessiones pascua jura et ju-
 risdictiones jumenta equos boues vaccas oues capras capo- |
 nes Gallinas soumas vini et bladi jnstrumenta publica obli-
 gaciones recogniciones quitancias scripturas Registra literas
 authenticas ceteraque bona mobilia et immobilia ad prelibatos
 d'nos prepositum decanum canonicos | et capitulum pleno iure
 et iusto titulo spectancia et pertinencia recipere detinere sibi-
 que imbursare et usurpare presumpserunt prout presumunt de
 presenti in animarum suarum periculum dictorumque d'norum
 prepositi decani canonicorum et capituli | detrimentum Quare
 per eundem d'nm Jacobum Huglini procuratorem nobis fuit
 humiliter supplicatum Quatenus sibi super hiis de oportuno re-
 medio prouidere literasque monitorias desuper vacantes in forma
 solita et consueta de- | cernere et concedere dignaremur Nos
 igitur Johannes Archidiaconus locumtenens prefatus huiusmodi
 supplicacionibus inclinati vobis omnibus et singulis supradic-
 tis in virtute sancte obediencie et sub excommunicacionis | pena
 quam in vos et vestrum quemlibet canonica monicione pre-
 missa ferimus in hiis scriptis nisi feceritis que mandamus di-
 stricte precipimus Quatenus vos et quilibet vestrum qui vigore

presencium super hec firmiter requisiti | seu alter vestrum fue-
 rit requisitus post presentacionem seu notificacionem presen-
 tium singulis diebus dominicis et festiuis in vestris ecclesiis
 monasteriis et capellis infra missarum et aliarum horarum ca-
 nonicarum solempnia ac aliis | locis publicis et horis congruis
 palam et publice in generale moneatis et requiratis primo se-
 cundo tercio et peremptorie prefatos Consules et opidanos om-
 nesque alios et singulos vtriusque sexus homines cuiuscunque
 eciam | dignitatis status gradus ordinis aut condicionis existant
 qui vel que res et bona predicta aut eorum aliquod receperint
 emerint detinuerint seu alias quomodolibet habuerint aut de-
 tinent et habent de | presenti seu eciam detinentibus ementi-
 bus et habentibus dederunt auxilium consilium vel fauorem
 necnon scientes ementes detinentes et habentes et non reue-
 lantes Quatenus infra quindecim dierum spacium post huius-
 modi | monicionem seu requisicionem per vos seu alterum vest-
 rum eis factam immediate sequentium Quorum quindecim die-
 rum quinque pro primo quinque pro secundo et reliquos quoque
 dies ipsis et eorum cuilibet pro tercio et peremp- | torio ter-
 mino ac monicione canonica assignetis prout et nos assigna-
 mus eisdem sub eadem excommunicacionis pena videlicet vt
 detinentes et habentes huiusmodi res et bona prout ad eos
 et eorum quemlibet peruenerint | si extant Alioquin eorum ve-
 rum precium vel valorem prelibatis d'nis preposito decano et
 capitulo integre restituant ac ipsis de eisdem plenarie racionem
 dicant, Necnon scientes detinentes siue habentes ipsis d'nis |
 reuelent cum effectu Aut medio tempore cum iam dictis d'nis
 preposito decano canonicis et capitulo aut eorum legitimo pro-
 curatore super eisdem amabiliter componant et concordent
 vel interim infra dictum terminum | coram nobis aut loco nostri
 surrogando causam racionabilem quare ad premissa minime
 teneantur allegant et dicant Et nichilominus si dicti moniti
 et requisiti huiusmodi nostris monitorialibus literis infra ter-
 minum prefatum | obedire dictisque d'nis preposito decano et
 capitulo aut eorum procuratori de omnibus et singulis bonis et
 rebus predictis satisfacere renuerint aut alias negligentes fue-

rint extunc vos omnes et singulos supradictos | et vnumquemlibet tenore presencium requirimus et monemus primo secundo tercio et peremptorie vobisque nichilominus et vestrum cuiilibet in virtute sancte obediencie et sub dicta excommunicationis pena quam in vos et vestrum | quemlibet nisi feceritis que vobis in hac parte committimus et mandamus districte precipiendo mandantes Quatenus elapso dicte nostre monicionis termino supradictos consules et opidanos ac omnes alios et | singulos detentores et occupatores rerum et bonorum predictorum Et generaliter omnes et singulos contradictores in hac parte et rebelles in vestris ecclesiis monasteriis et capellis dum ibidem populi multitudo ad | diuina audiendum conuenerit aut alias legitime congregata fuerit publice alta et intelligibili voce excommunicantes et ut tales ab omnibus xpi-fidelibus arcus euitandos fore publice denun- | cietis et ab aliis quantum in vobis fuerit publice denunciari et ab aliis arcus euitari faciatis et permittatis donec et quousque aliud a nobis vel superiori nostro super hoc receperitis in mandatis Absolu- | cionem vero omnium et singulorum qui prefatam nostram excommunicationis sentenciam incurrerint siue incurrerit quoquo modo nobis vel superiori nostro tantummodo reseruamus Datum Basilee in domo habitacionis | nostre nostro sub Sigillo presentibus hic appenso Sub Anno a natiuitate d'ni Millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto Indictione Octaua die vero Lune Decima mensis Maij ponti- | ficatus sanctissimi in xpo patris et d'ni nostri d'ni felicis diuina prouidencia pape Quinti Anno Quinto

Johannes Bracht dicte

Curie causarum Camere Notarius subscripsit

Taxis ad florenum cum medio

Jo. de Bachenstein locum tenens¹⁾.

---

¹⁾ Das runde Siegel in rothem Wachs hängt ziemlich verwischt und unfenntlich in einem Schächtelchen. Auf der Rückseite des Briefes heißt es: „Executum est presens mandatum per me curatum | de landeron die mercurii post festum apostolorum petri et pauli anno quo infra | Executum est presens mandatum per me curatum | noue uille die

mercurii post festum ap'lorum | petri et pauli anno quo infra | Executum est presens mandatum per me | vicarium de diesse die d'nica post festum ap'lorum | petri et pauli anno quo infra | Executum est presens mandatum per me curatum | de cressier die mercurii post festum ap'lorum petri et pauli anno quo infra.“

N°. 17.

1445 Christmonat 11.

(Staatsarchiv Solothurn).

Schultheiß und Rath zu Solothurn verwenden sich bei Pappst Felix V. für das Stift um Nachlaß einer außerordentlichen Steuer.

Sanctissimo in xpo patri ac domino nostro domino felici diuina prouidencia sacrosancte Romane ac vniuersalis ecclesie sanctissimo pontifici domino nostro clementissimo.

Beatissime pater et domine noster clementissime tam prompte quam debite obediencie reuerencieque famulatum et ipsos eciam ad pedum oscula uestrorum, Hijs nouissimis nobis significarunt diebus venerabiles domini viceprepositus et canonici ecclesie sancti vrsi nostri opidi Solodorensis, quemdam apostolicum vestre sanctitatis commissarium contra eosdem ad certas excommunicationes et aliarum censurarum ecclesiasticarum executiones occasione non solucionis decime in subsidium eiusdem S. V. nuper imposite processisse et vltorius procedere ac alios ipsos acrioribus comminacionibus perturbare velle, de quo non mediocriter si contigerit condolere possemus quinymo eisdem et necessitati ac inopie sue merito compati, racione naturali inducimur eciam ex causis subsequentibus Non enim putamus sanctitatem Vestram latere illam asperrimam et turbulentam guerram, qua nondum pluribus retroactis temporibus quassati fuimus, verum eciam dietim indefesse concutimur, pro qua et dimicantibus nobis incessanter insidiantibus propulsandis vltra quotas et porciones nostras nobis satis onerosas, ad subsidium dictorum dominorum canonicorum cum gratiarum actionibus recurrere expediens fuit, cum tam ipsos et

redditus suos quam nos communibus expensis protegere conuenit, quos quidem dominos canonicos ad huiusmodi contributionem beneuolos reperimus et inclinatos Itaque deducta porcione sua sic contributa quod satis eis onerosum estimamus, attento quod magna pars reddituum et debitorum suorum, causa guerre predictae eis substrahitur, residuum satis tenue et modicum remanet quo vix necessitatibus suis quemadmodum viros decet ecclesiasticos prouidere possunt, Si igitur onus oneri accumulando per tales executiones supracitas inquietari amplius deberent, quod ad quoddam impossibile redigi viderentur, in opprobrium et dispendium ipsorum Vnde pater clementissime cum predicti domini canonici quibus merito compaciendum est aliunde satis onerati et grauati occasione dicte guerre vt preferitur existant corde deuoto et humili vestre supplicamus beatitudini, quatenus premissa que vera et cottidie in practica pro dolor luculenter conspiciunt, considerare, attento etiam quod hii sunt illi qui semper a primordio assumptionis vestre sanctitatis filii obedientissimi perstiterunt, et hodierna die firmissime persistunt, paupertati et inopie dominorum canonicorum huiusmodi compati ipsosque hoc turbinis tempore et guerrearum fatigacione micius tractare et more pii patris hac vice supportare nostri contemplacione placeat, Reuocando executiones supramemoratas si que facte reperiantur, et ipsis commissariis mandando ut ab vltioribus deinceps desistant etiam cum absolucione ad cautelam si quidem indigeant imparciendo, Per hec autem famam sanctitatis vestre tanquam pii patris per amplius et melius divulgandam haut dubium arbitramur que etiam nobis exinde singulorum exhibebit complacenciam erga eandem S. V. hylari corde promerendam, ad cuius seruiuum et beneplacitum paratos nos offerimus in quibuscunque nobis possibilibus in ceteris hanc materiam concernentibus vestram plenius informabit sanctitatem lator presencium, cui in dicendis nostri parte fidem et credituam hac vice adhibere dignetur ipsa vestra S. benignissima, quam spiritus paraclitus ad regimen et tranquillitatem ecclesie sue sancte dirigere et

conseruare velit tempora per longiora, Ex Solodoro xi decembris m^o cccc^o xlv^o

S. V.

Humillimi et obedientissimi filii
Scultetus et consules
opidi Solodorensis.

Pro pleniori informacione et declaracione infrascriptorum, a principio illius guerre dicti canonici coacti fuerunt habere equos et harnesium ad seruicium ciuitatis facere excubias et custodire portas ciuitatis suis expensis, et nunc nouiter taliati sunt per dominos ad centum et quinquaginta florenos Ren. quos in promptu soluerunt, Et ita per istas expensas sunt dampnificati in duabus partibus prebendarum suarum, sic residuum dictarum prebendarum vix valere potest xx^{ti} florenos de quibus viuere non possunt, sic ad vnum impossibile sunt redacti, et timent adhuc de ulteriori exactione, si guerra inualescat ideo dignetur dominus noster eosdem supportare ab huiusmodi decime solucione pro hac vice et hac contemplacione dominorum consulum Solodorensium qui supplicant ut infrascribitur ut mandetur curato de Bule¹⁾ ut desistat a talibus vexacionibus, et dictos canonicos absoluat ad cautelam si et in posterum indigeant et debite inciderint²⁾

¹⁾ heißt vielleicht „de Biele.“

²⁾ Es ist ein schlechtgeschriebenes Concept von der Hand des Chorherrn Jakob Hügli auf Papier, als Regest abgedruckt Sol. Wbl. 1845, 119.

N° 18.

1446 Herbstmonat 22.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Propststatthalter und Kapitel zu Solothurn nehmen den Priester Johann Zewer zum dienstthuenden Wartner an.

Nos Johannes Bintdenesel Canonicus et Viceprepositus Totumque capitulum ecclesie sancti Vrsi Solodor. | Lausanen.

dioc. notum facimus vniuersis presentes nostras literas inspec-
 turis pariter et auditoris Quod cum ex | antiqua et longeva
 hactenus practicata consuetudine, in ecclesia nostra sancti vrsi
 predicta obseruatum fuerit canonicas | personas necessitate ad
 hoc imminente in receptos canonicos sub expectatione pre-
 bende inantea vacature | recipere et admittere, et hoc specia-
 liter ut ipsi loco nostri chorum legendo et cantando regere,
 omnibusque | horis canonicis eiusdem ecclesie personaliter in-
 teresse, necnon missas loco alterius nostrorum dum requisiti |
 fuerint in summo altari celebrare et cantare, ac alia facere
 et exercere quod antiquitus iuxta vsum dicti | chori nostri,
 huiusmodi recepti facere consueuerint, debeant et teneantur,
 Hinc est quod nos de prudencia | ydoneitate et sufficiencia
 discreti viri d'ni Johannis lerower presbiteri plenarie informati,
 et cuius | experienciam ab antiquo in similibus nouimus, Eun-
 dem ad instantes preces et supplicaciones ipsius et amicorum
 | suorum, necnon in diuini cultus augmentum, in receptum
 canonicum sub expectatione prebende dicte nostre ecclesie |
 videlicet in turno post alios nostros sub prioribus datis recep-
 tos cadenti vacature recipimus et | admittimus per presentes,
 pollicentes eidem stallum in loco (choro) et locum in capitulo
 cum plenitudine juris | canonici loco et tempore debitis se-
 cundum consuetudinem dicti nostri chori assignare Sic tamen
 quod ipse chorum | nostrum huiusmodi legendo et cantando
 regere horisque canonicis predictis interesse, ac missas in
 summo | altari dum et quando ut prefertur requisitus fuerit
 celebrare et cantare ac alia ad huiusmodi receptorum | officium
 spectantia exercere sit astrictus, Quod si facere neglexerit,
 aut se a loco dicte nostre ecclesie | plus debito subtraxerit,
 huiusmodi receptio cum eius effectu, nullius sit roboris vel
 momenti | sed cassa et jrrita censeatur, Recepto eciam ab ipso
 domino Jo. juramento corporali per alios nostros | receptos
 prestari solito et in statutis nostris conscripto, Adhibitis ad
 hoc solemnitatibus in talibus | fieri consuetis In cuius rei tes-
 timonium Sigilla nostra presentibus literis duximus appendenda,
 | Datum in nostro capitulo Sub anno a nat. d'ni M^o cccc^o

xlvi, ipsa die Beati mauricii | ante decantacionem maioris misse ¹⁾).

¹⁾ Abschrift in Hemmerlin's Statutenbuch fol. XIII mit der Aufschrift: „Littera Receptorum canonicorum inofficiantium,“ von Hemmerlin's Hand.

N°. 19.

1446 Weinmonat 28.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Zeugniß und Empfehlung des Provincials der Augustiner Eremiten zu Basel für Schwester Katharina Vischerin.

Fr. Bernhardus de petra amerala sacre theologie lector ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini | Necnon vicarius sanctissimi d'ni nostri d'ni felicis diuina prouidencia pape quinti super | prouincias Reni Panonie Saxonie et Narbone ejusdem ordinis sancti augustini dilecte | sibi in xpo sorori katharine vischerin d' pregetz constanciensis diocesis Salutem in | d'no sempiternam Quia istis diebus transactis deo inspirante cui votum primo emiseras | Beato quoque augustino in cubiculo tui pectoris recepisti habitum nostre religionis per venerabilem | lectorem iohannem kesswiler ex consensu atque bona voluntate wentzelaj de lindenberg | mariti tui d' prusia nunc vero professa es seruare ista tria substancialia regule | patris nostri sancti augustini Idcirco tenore presentium confero tibi licenciam standi atque manendi | vbique locorum in quo loco possis promissa seruare siue sola siue cum alijs sororibus | Dummodo tamen cum predicto marito tuo non habeas residenciam nec ipse tecum Recommendo | te venerabilibus in xpo d'nis Decanis Rectoribus Plebanis viceplebanis in quibuscunque diocesis vt | te beningne et caritate pertractent atque ecclesiastica sacramenta quando et quociescunque | opus fuerit beningne administrent Datum Basilee in conuentu nostro ipsa apostolorum | Symonis et Jude Anno d'ni 1446 mei officij sub sigillo ¹⁾

¹⁾ Im Missivenbuche I., als gleichzeitige Abschrift des Briefes.

No. 20.

1446 Wintermonat 4.

Das Concilium von Basel beauftragt den Propst von Solothurn einen Span des Klosters Altenryf wegen Einkünften zu untersuchen und darüber Recht zu sprechen.

Sacrosancta generalis Synodus Basiliensis in spiritu sancto legitime congregata universalem ecclesiam representans dilecto ecclesie filio preposito eccl. collegiate Solodoren. lausanen. diocesis Salutem et omnipotentis dei Benedictionem. Conquesti sunt nobis Petrus abbas et conventus monasterii Alteripe Cisterciensis ordinis Laus. diocesis quod Antonius de furno, franciscus Melabron, Jacobus de Canali et Petrus du Cloz laici ac nonnulli alii Clerici et laici dicte diocesis super quibusdam annuis censibus decimis arreragiis recognitionibus pecuniarum summis et rebus aliis ad mensam abbatialem abbatis et conventus monasterii predicti communiter et divisim Spectantibus injuriantur eisdem. Ideoque discretioni tue per hec Scripta mandamus, quatenus vocatis, qui fuerint evocandi, et auditis hinc inde prepositis, quod justum fuerit, apellatione remota usuris cessantibus decernas faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari, Testes autem qui fuerint nominati, sive gratia odio vel timore subtraxerint, censura simili, apellatione cessante compellas veritati testimonium perhibere. Datum Basilee II nonas Nov. anno a nativitate D'ni M CCCC X L VI

Sign. Dubossel¹⁾

---

¹⁾ Abschrift in Lütth's Manuscripten, ohne sonstige nähere Angabe.

No. 21 A.

1447 Wintermonat 14.

(Stiftsarchiv Solothurn.)

Propst Johannes von Reue erläßt, als bestellter Richter der Kirchenversammlung zu Basel, im Spätere des Stiftes zu Solothurn um Errichtung einer Kapelle eine Citation und Inhibition an die Minderbrüder daselbst.

Johannes de Reue decretorum doctor prepositus Aldensalen. sacrosancte generalis Synodi Basilien. in spiritu sancto legitime congregata vniuersalem ecclesiam representantis | causarum causeque ac partibus infrascriptis Judex et Commissarius ab eadem sancta Synodo specialiter deputatus vniuersis et singulis d'nis Abbatibus prioribus prepositis decanis Archidiaconis Scolasticis Cantoribus | Custodibus Thesaurarijs Sacristis tam Cathedralium quam Collegiatarum Canonicis parochialiumque ecclesiarum Rectoribus seu locatenentibus eorum plebanis viceplebanis curatis et non curatis vicarijs perpetuis Altaristis | Ceterisque presbiteris Clericis Notarijs Tabellionibus publicis quibuscunque per ciuitatem et diocesim lausanen. ac alias vbilibet constitutis et eorum cuilibet in solidum ac illi vel illis ad quem vel ad quos presentes. nostre litere peruenerint Salutem | in d'no nostrisque huiusmodi ymouerius dicte sancte Sinodi firmiter obedire mandatis noueritis quod nuper prefata sancta Synodus quandam Commissionis siue Supplicationis cedula nobis per certum suum Cursorem presentari fecit quam reuerenter ut de- | cet recepimus huiusmodi sub tenore Dignetur paternitas vestra Jura siue causas appellationis et appellacionum a parte deuotorum eccl'ie filiorum prepositi canonicorum et capituli eccl'ie sancti Vrsi Solodoren. lausanen. | diocesis a quibusdam pretensis ordinationis decreto siue declaracione ac mandatis per Re.^{um} d'nm Bartholomeum tit. sancti Marci presbiterum Cardinalem Episcopum Cornetanum assertum Judicem siue Commissarium auctoritate | apostolica vt pretenditur deputatum in causa quam coram se verti pretendebat inter prefatos d'nos prepositum canonicos et capi-

tulum ex una necnon fratres et conuentum domus fratrum minorum eiusdem loci de et super constructione | erectione fundacione et dotacione quarundem capelle siue capellarum in dicto conuentu fratrum minorum et infra limites eccl'ie parochialis dicti opidi prefatis preposito canonicis et capitulo incorporate de | nouo vt dicti fratres pretendunt construendarum rebusque alijs in actis cause latius expressis et illorum occasione parte ex altera vt dicitur factis plerisque alijs grauaminibus in appellacione inde interiecta latius expressis | Ad hoc sacrum Basilien. concilium interposite et interpositarum necnon nullitatis iniquitatis et jniusticie dictorum pretensorum ordinacionis siue Sentencie decreti declaracionis atque mandati et omnium et singu- | lorum exinde secutorum Attemptatorum et negocij principalis committere alicui ex huius sacri generalis Basilien. Concilij causarum Iudicibus siue Auditoribus audiendum cognoscendum decidendum et sine de- | bito terminandum cum omnibus et singulis suis emergencijs incidentijs dependencijs et connexis Et cum potestate prefatos fratres et quemuis fratrum minorum Solodoren. omnesque et singulos alios sua communiter | vel diuisim interesse putantes et in execucionis citacione semel vel successiue nominandi quorum nomina et cognomina hic habere placeat pro sufficienter expressis extra et ad partem citandi ipsisque et | eciam quibuscunque alijs tociens quociens opus erit sub censuris ecclesiasticis et alijs de quibus videbitur penis inhibendi Non obstante quod forsitan causa et cause huiusmodi ad hoc sacrum concilium | legitime deuolute seu in eodem de sui natura ac juris necessitate tractande et finiende non existant necnon iuribus constitutionibus et ordinacionibus Apostolicis stilo pallij ac alijs forsitan in contrarium | editis vel facientibus non obstantibus quibuscunque In fine vero dicte commissionis siue supplicacionis cedula scripta erant de alterius manus litera superiori litere ipsius cedule penitus et omnino dissimili et | diuersa hec verba videlicet Audiatur mgr. Johannes de Reue et inhibeat eciam sub censuris vt petitur et iusticie forma post cuiusquidem Commissionis siue Supplicacionis | cedule presen-

tacionem et recepcionem nobis et per nos vt premittitur factam fuimus pro parte Ven.^{um} virorum d'norum prepositi Canonorum et Capituli eccl'ie sancti vrsi Solodoren. lausanen. diocesis principalium | in dicta nobis presentata Commissione principaliter nominatorum debita cum instancia requisiti Quatenus sibi citacionem legitimam vnacum in hibicione sub censuris illi inserta extra locum dicte sancte Synodi | et ad partes contra et aduersus quosdam fratres et Conuentum domus fratrum minorum dicti opidi Solodoren. exaduerso principales in dicta Commissione ex aduerso principaliter descriptos omnesque alios et | singulos sua commune vel diuisim interesse putantes et in execucionis citacione huiusmodi nominandos iuxta et secundum dicte commissionis vim formam tenorem in forma solita et consueta decernere et concedere | dignaremur Nos igitur Johannes prepositus iudex et commissarius prefatus attendentes requisicionem huiusmodi fore iustam et rationi consonam volentesque in causa et causis huiusmodi rite et legitime | procedere ac partibus ipsis dante d'no iusticiam ministrare vt tenemur auctoritate dicte sancte Sinodi nobis commissa et qua fungimur in hac parte vos omnes et singulos supradictos et vestrum | quemlibet in solidum tenore presentium requirimus monemus primo secundo tercio et peremptorie vobisque nichilominus et vestrum cuilibet in virtute sancte obediencie et sub excommunicacionis pena quam in vos et vestrum | quemlibet in hijs scriptis ferimus nisi feceritis que vobis in hac parte committimus et mandamus districte precipiendo mandantes Quatenus infra sex dierum spacium post presentacionem seu notificacionem presentium | vobis seu alteri vestrum factas quorum sex dierum duos pro primo duos pro secundo et reliquos duos dies vobis vniuersis et singulis supradictis pro tercio et peremptorio termino ac monicione canonica | prefigimus et assignamus Ita tamen quod in hijs exequendis vnus vestrum alterum non expectet nec alter per alterum se excuset prefatos fratres domus minorum in opido Solodren. et quoscunque sua commune vel | diuisim interesse putantes in eorum proprijs personis si ipsorum presencias commode habere po-

teritis Alioquin eosdem in cellulis siue hospicijs habitacionum suorum conuentuum vero in loco conuentuali siue capitulari | vbi fratres dicti monasterij pro conuentu siue capitulo faciendo ad sonum campane aut alias vt moris est soliti sunt congregari si ad hoc indici voluerint et ad illa siue illum tutus pateat accessus | Sin autem tam ipsos fratres quam conuentum et quoscunque alios predictos in cathedrali lausanen. ac parochiali seu parochialibus sub qua vel quibus degunt et morantur ecclesijs alijsque locis publicis infra missarum et aliarum horarum diuinarum solempnia dum ibidem populi multitudo ad diuina audiendum vel alias congregata fuerit vbi quando et quociens expediens fuerit et pro parte dictorum | d'norum prepositi canonicorum et capituli eccl'ie sancti vrsi solodren. principalium vigore presentium fueritis requisiti seu alter vestrum fuerit requisitus ex parte nostra ymouerius h'icte sancte Synodi publice | alta et intelligibili voce peremptorie citare curetis Quos nos eciam tenore presencium sic citamus quatenus Sexta die post vestram citacionem huiusmodi per vos vel alterum vestrum ipsis factam immediate sequenti si dies ipsa Sexta iudicialis fuerit et nos vel alter forsitan loco nostri interim Surrogandus iudex ad iura reddendum et causas audiendum pro tribunali sederimus vel | sederit Alioquin proxima die iudicialis extunc immediate sequenti qua nos vel Surrogandum iudicem prefatum Basilee vel alibi vbi tunc forsitan dicta Synodus sacrosancta residebit | loco et hora consuetis ad iura reddendum pro tribunali sede contigerit compareant in iudicio legitime coram nobis vel surrogando predicto per se vel procuratorem seu procuratores suos ydoneos | ad causam seu causas huiusmodi sufficienter instructos cum omnibus et singulis actis actitatis literis scripturis priuilegijs instrumentis iuribus et munimentis causam seu causas huiusmodi tangentibus seu quomodolibet ea concernentibus | prefatis d'nis preposito canonicis et capitulo eccl'ie Solodoren. principalibus aut eorum legitimo Sindico siue procuratori de et super omnibus et singulis in prescripta commissione contentis de iusticia res- | ponsuri ac in toto negocio principali et causa seu causis huiusmodi ad

omnes et singulos actus gradatim et successiue usque ad definitionem sententiarum inclusiue debitis et consuetis terminis et dilatencijs | vt moris est processuri vel procedere visuri aliosque dicturi facturi audituri allegaturi et recepturi quid iustum fuerit et ordo dictauerit rationis certificantes nichilominus eosdem sic citatos quod siue in dicto | citacionis termino vt premissum est comparere curauerint siue non nos nichilominus vel Surrogandus iudex prefatus ad premissa omnia et singula prout de jure poterimus procedemus seu procedet | dictorum citatorum absentia siue contumacia in aliquo non obstante Et insuper attendentes quod lite et causa huiusmodi coram nobis indecisis pendentibus nichil sit in partibus aut alibi innouandum seu attemptandum | vobis omnibus et singulis supra dictis quibus presentes nostre litere diriguntur eadem auctoritate nostra ymouerius dicte sancte Synodi committimus et mandamus Quatenus post legitimam dicte citacionis executionem | Reu.^{do} in xpo patri d'no Episcopo lausanen. Sub ingressis interdicti ab eccl'ia quam si per sex dies sustinuerit sub suspensione a diuinis quam si per alios sex dies proxime dictos sex dies immediate sequentes | animo quod absit sustinuerit indurato Sibi eiusque in spiritualibus et temporalibus vicario et officiali generali ceterisque iudicibus delegatis subdelegatis ordinarijs extraordinarijs et commissarijs quibuscunque | quacunq[ue] auctoritate fungentibus et presertim fratribus domus fratrum minorum opidi Solodoren. predictis omnibusque alijs et singulis predictis de quibus pro parte dictorum d'norum prepositi Canonorum et capituli principalium vigore | sentencie super hoc fueritis requisiti seu alter vestrum fuerit requisitus sub excommunicacionis conuentui vero dicte domus fratrum minorum sub suspensionis a diuinis penis sentencijs et censuris quas ferimus in hijs scriptis | quasque quemlibet huiusmodi nostre inhibicioni contrafacientem prout quemlibet concernit incurrere volumus ipsos fratres inhibeatis quibus nos eciam et eorum cuilibet tenore presentium inhibemus ne ipsi vel eorum alter in preiudicium dictorum d'norum prepositi Canonorum et capituli principalium nostreque ymouerius dicte

sancte Sinodi jurisdictionis vilipendum et contemptum in causa et causis huiusmodi*) quidquam innouent seu attemptent | aut innouare seu attemptare presumant seu aliquis eorum presumat per se vel alium seu alios publice uel occulte directe uel indirecte quouis consito colore Quod si secus factum fuerit id totum innouare | et ad statum pristinum reducere ac ad dictarum penarum sententiarum et censurarum declaracionem ac alias prout iustum fuerit procedere curabimus iusticia mediante Diem vero citacionis et inhibicionis uestrarum | huiusmodi atque formam et quicquid in premissis sentencijs nobis per uestras patentes literas siue instrumentum publicum horam seriem siue designacionem in se continentes siue continens remissis presentibus fideliter intimare curetis | Absolucionem uero omnium et singulorum qui prefatas nostras sentencias incurserint quoquomodo nobis uel superiori nostro tantummodo reseruamus In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium | premissorum presentes literas siue presens publicum instrumentum huiusmodi nostras citacionem et inhibicionem in se continentes siue continens exinde fieri et per Notarium publicum nostrumque et huiusmodi cause coram nobis scribam | infrascriptum subscribi et publicari mandamus nostrique sigilli iussimus et fecimus appensione communiri Datum et actum Basilee in domo habitacionis nostre sub Anno a natiuitate d'ni | Millesimo quadringentesimo quadragesimo septimo indictione decima die uero martis quartadecima Mensis Nouembris Pontificatus sanctissimi in xpo patris ac d'ni nostri d'ni felicitis | diuina prouidencia pape quinti Anno octauo Presentibus honorabilibus et discretis uiris mgro. Jacobo de Cramburgo litterarum apostolicarum et dicte sancte Sinodi Scriptore et Johanne | Kempner eiusdem Sinodi sacrosancte Cursore Testibus ad premissa uocatis

*) aut eciam erectioni siue constructioni cappelle siue cappellarum de quibus in Commissione preinserta mencio fit

Et ego Conradus kargemberch de Messchede Clericus Colonien. diocesis publicus Ap'lica et Imperiali auctoritatibus Notarius prefatique uenerabilis uiri d'ni Johannis

| de Reue decretorum doctoris prepositi Judicis et Commissarij causarum et huiusmodi cause coram eo Scriba Quia predictis Citacioni vnacum inhibicioni sub | censuris peticioni et decreto Quibuscunque alijs et singulis dum vti premittitur fierent et agerentur vnacum prenominate testibus presens interfui Eaque omnia et | singula sic fieri vidi et audiui Ideoque hoc presens publicum instrumentum manu mea propria scriptum exinde confeci subscripsi et in hanc formam publicam re- | degi Signaque et nomine meis solitis vnacum prememorati d'ni Johannis prepositi Judicis et Commissarij Sigilli appensione signaui rogatus et | requisitus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum ¹⁾)

---

1) Das Pergamen hat das gut erhaltene runde Siegel in rothem Wachs mit der Umschrift: S. iohannis: de reue: decretorum: doctoris: und das monstranzartige Notarszeichen mit den Buchstaben C. K. D. M. Die Stelle *) ist gerade so eingeschaltet, wie wir dieselbe hier geben.

N°. 21 B.

1447 Wintermonat 18.

(Stiftsarchiv Solothurn.)

Notar Jakob Hügli bescheinigt die Verkündigung der Citation und Inhibition des von der Kirchenversammlung zu Basel bestellten Richters vor den Minderbrüdern zu Solothurn, und vor Niklaus von Wengi.

In nomine d'ni Amen Nouerint Vniuersi et singuli presens publicum Instrumentum Inspecturi et audituri Quod anno a natiuitate d'ni Mcccc^{mo}. xlvii^{mo}. Ind. x. die vero Sabbati xviii^{uo} mensis | nouembris. Ego notarius publicus infrascriptus pro parte venerabilium virorum d'norum viceprepositi canonicorum et capituli ecclesie Solodoren. Requisitus vnacum dictis d'nis ad ecclesiam fratrum minorum | opidi Solodoren, et inibi vidi in choro dicte (ecclesie) hora decantacionis primarum Religiosos viros fratres Johannem lutiskouer gardianum et ceteros

alios fratres ibidem apprehensos | vigore literarum citacionis
 retroscriptarum Citau personaliter quatenus ipsi per se vel
 suum procuratorem aut procuratores Sexta die post execu-
 tionem huiusmodi Basilee vna cum | omnibus et singulis iuribus
 suis ad causam introscriptam facientibus ad effectum conten-
 torum in ipsis literis citacionis introscriptis comparere deberent
 cum debita iurisdictione prout intra | expresse continetur. Et
 nichilominus tam dicto d'no gardiano quam alijs fratribus huius-
 modi et quibusuis alijs sua communiter vel divisim interesse
 putantibus vigore auctoritatis | literarum introscriptarum sub
 penis in eisdem contentis et comminatis inhibui ne quidquam
 in preiudicium d'norum prepositi canonicorum et capituli ec-
 clesie Solodoren. aut alias | circa erectionem et constructionem
 seu edificacionem capelle siue capellarum in ipsis literis in-
 troscriptis mencionatarum, vel eciam in preiudicium litispen-
 dentis | innovare seu attemptare presumerent, cum debita iur-
 dictione quod si contrarium facere presumerent ad penarum
 huiusmodi inflictarum contra eosdem declaracionem procedere-
 tur | iusticia mediante Et in signum vere executionis eisdem
 d'no gardiano et fratribus copiam collacionatam et signatam
 literarum retroscriptarum huiusmodi ad manus dicti | d'ni gar-
 diani tradidi qui etiam copiam ipsam ad se recepit et retinuit,
 Et nichilominus ad lecturam literarum citacionis et inhibicionis
 huiusmodi me obtuli | ymo et jam legere incepti coram eisdem,
 Quiquidem gardianus respondit se literas ipsas pro lectis ha-
 bere velle ac si de verbo ad verbum lecte | fuissent, Ac alias
 literas ipsas introscriptas juxta earum continenciam et tenorem
 debite executioni demandauerim in forma. De et super quibus
 premissis | prefati venerabiles d'ni Nicolaus Schaffhuser vice-
 prepositus et ceteri canonici ibidem existentes sibi fieri petie-
 runt per me notarium infrascriptum vnum et plura publica |
 instrumenta Acta sunt hec vbi supra presentibus ibidem dis-
 cretis viris d'nis petro wanner in artibus mag'ro plebano, Rein-
 hardo grempfer et Johanne lerower | capellanis dicte eccl'ie
 sancti Vrsi Solodoren. testibus ad premissa vocatis specialiter
 et rogatis.

Et ego Jacobus Huglini Canonicus eccl'ie collegiate sancti mauricii Amsoltingen. laus. diocesis publicus apostolica et imperiali auctoritate notarius ac sacri Bas. | concilii Scriba juratus Quia ipsos gardianum et fratres conventus fratrum minorum opidi Solodoren. sic ut premititur Citau, eisque et quibusuis | alijs inhibui ac alias literas introscriptas intimaui et debite execucioni demandau premissis omnibus vnacum dictis testibus presens interfui. Idcirco | presens publicum instrumentum relacionem meam huiusmodi in se continens exinde confeci rescripsi et in hanc publicam formam redegei, Signoque et subscriptione | meis publicis et solitis signaui jn testimonium omnium et singulorum requisitus.

Anno Ind. die quibus supra Ego notarius supra et infra scriptus Ad presenciam Honorabilis viri Clewi de wengi Burgen. Solodoren. accedens, eidem presentes retroscriptas | Citationis et Inhibicionis literas intimaui jnsumau et illarum tenorem ad eius noticiam quo melius potui deduxi Sibi vigore illarum et sub penis in | eisdem contentis inhibendo ne ad edificium altaris de quo in ipsis literis fit mencio procedere attemptet, ac alias literas huiusmodi in eius personam realiter | executus fui Acta fuerunt hec in Solodoro in foro piscium scilicet ante hospicium Ostermund ad signum leonis rubri, Et hec ad instanciam | d'norum viceprepositi et capituli eccl'ie sancti vrsi Solodoren. predictorum, Presentibus d'nis Richardo Solidi et vlrico obi presbiteris ibidem presentibus et assistentibus.

Ita est Ja. Huglini ¹⁾

---

1) Diese Executionsbescheinigung findet sich auf der Rückseite der vorhergehenden Citation u. Inhibition; vor der Unterschrift befindet sich Hüglin's sternförmiges Notariatszeichen, an dessen Fuß die Worte „Hügl. de Ougersz. (?)“ angebracht sind.

N° 21 C.

1447 Wintermonat 18.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Rechnung des Chorherrn Jak. Hüglin mit dem Kapitel zu Solothurn um seine Ausgaben im Prozesse mit den Minderbrüdern daselbst.

cccc^o xl vij^o.

Primo in causa contra minores quum d'ni miserunt d'nm martinum ad me misi nuncium ad gebenas pro defensione cause cui dedi 1 flor.

Item in eadem causa quum fui gebennis pro prima inhibitione tam pro dicta inhibitione quam pro expensis meis iij flor.

Item in eadem causa ueniendo de lausana ad Solodorum ad mandatum d'norum cum duobus equis expeditis x fl.

In eadem causa equitau basileam et impetraui citationem cum inhibitione pro quibus et eciam expensis quatuor dierum cum duobus equis exbursau in toto iij flor.

In eadem causa dedi mag. Ernesto procuratori nostro ij fl.

Item pro decimis

Item pro redeundo ad lausanam remitto expensas arbitrio d'norum

Item expensas hic factas remitto etiam arbitrio d'norum

Ita computauerunt d'ni de capitulo cum d'no Jacobo Huglini anno xl vij^o in octaua sancti martini ¹⁾.

¹⁾ Papierblättchen, von Hüglin's Hand überschrieben.

N° 22.

1447 zwischen Weinmonat 15 u. Wintermonat 14.

(Staatsarchiv Solothurn).

Klagen der Chorherren zu Solothurn gegen Errichtung einer Kapelle an der Minderbrüderkirche daselbst und Bemerkungen und Rath des Propstes Felz Hemmerlin in dieser Angelegenheit.

Casus est pro dominis canonicis Solodoren. contra fratres minores illius loci |

Primo In Ciuitate Solodoren. est vna ampla et maxima
parochia vnita collegio ibidem |

Item plebanus parochiam Regens deputatur ad nutum re-
uocabilis per dominos prepositum | et capitulum, qui ex solis
offertorijs cottidianis viuit non habens alios redditus |

Item Capellani ipsius collegii similiter pro maiori parte
ex offertorijs victum habent | et vnacum hoc paucos habent
redditus |

Sic tam plebanns quam capellani ex solis offertorijs
manualibus victum habent | ex antiqua et longeuâ fundacione
ipsius collegii, quibus ablatis sine | substantia ecclesiam de-
serere cogentur, in diminucionem diuini cultus |

Nunc autem fratres minores qui pro dolor inimici sunt,
laborauerunt et practicarunt | ut quidam ciuis vnâ capellam
in sua ecclesia fundaret, in qua capella | debet institui per-
petua missa cottidie cantanda in notis et ad hoc | debet red-
dituari, et si non apte tamen occulte tot debent dari redditus
| Et illa missa debet de mane ante missam parochie cantari
ad hoc | ut ipsi fratres prima acquirant offertoria que cedere
deberent capellanis | et plebano parochie |

* Est facta vna concordia quondam jnter Canonicos et
fratres minores de celebrandis missis Et de ista est vna | li-
tera antiqua papirea. Et sigilla sunt rupta, Scilicet per ma-
culas cognoscuntur vestigia jta | et taliter Si Sigillum Ciuium
subponatur videretur quod sub est veritas. Et illa litera jacet
jnter | alias literas antiquas nostras. |

Item super erectione et fundacione capelle, fratres inste-
terunt vt domini de capitulo ad hoc | consensum suum prebe-
rent, quod domini facere denegarunt considerantes quod per
huiusmodi | erectionem collegium suum et parochia paterentur
preiudicium cum parochiani eis substra- | herentur et offertoria,
et per consequens plebanus et capellani qui ex illis viuere
habent | eos desererent, fratresque congauderent de illorum
destructione |

Item fratres per sua media a domino felice tunc papa
vnum breue obtinuerunt vt domini canonici | sua grauamina

coram eo allegarent, sin autem esset licitum fratribus capellam erigere |

domini canonici comparuerunt, sua grauamina exposuerunt et inhibitionem contra fratres ne capellam | erigerent obtinuerunt, et protestati sunt, ne quidquam in fauorem fratrum innotaretur | nisi ipsis canonicis ad plenum auditis, et grauaminibus suis discussis |

Vltra premissa d'ns cardinalis Cornetanus pretendens se commissarium a d'no felice deputatum | licet de sua jurisdictione non constet, cum nunquam de aliqua constiterit nec constet signatura commissioni | jurisdictionis attributa, circumuentus per fratres Andream maluende et franciscum | ad quandam peruersam processit ordinationem d'nis canonicis iuxta suam protestacionem nondum | auditis ymo nec vocatis Cuiusquidem ordinationis effectus talis est |

Primo quod quicumque pro libito possit construere et edificare altaria |

Item quod sub pena excommunicacionis non debeant illa dotare aut fundare prout dotantur | in ecclesijs secularibus |

Item quod pro anniuersarijs et suffragijs mortuorum quicumque possit eis quecunque legare | prout consuetum est in maiori parte conuentuum suorum |

Item quod in hijs seruetur erga parochiam clem. dudum de sepulturis

Cum autem hec ordinacio facta sit per dictum d'num cardinalem non habentem ad hoc jurisdictionem debitam | scilicet ex sola verbali concessione pape, de qua tum non constat, cum etiam canonici fuissent | protestati quod audirentur et ipsis spretis ymo non vocatis nec auditis, ad sinistram | suggestionem fratrum andree et francisci, eandem ordinationem ipse d'ns cardinalis protulerit | d'ni canonici se opposuerunt et causam committi obtinuerunt in curia d'ni legati tunc felicis ꝛ.

Dicunt enim contra ad primum articulum ordinationis de constructione capelle ꝛ. quod illam fratres | nequaquam debent

construere aut construi sustinere, cum dicatur in sua | regula
 quam vouerunt quod nullo modo deinceps fieri faciant nec fieri
 sustineant | edificia ꝛ. que considerato fratrum inhabitantium
 numero excessiua videantur ut in c. exiui de | paradiso ꝛ. Et
 jam plura habent altaria ipsi fratres in sua ecclesia quam sunt
 fratres | celebrantes, Item posito et non concesso quod iuxta
 illam ordinacionem d'ni cardinalis | possent construere illam
 capellam ꝛ. dicit ordinacio quod in ecclesia construant, et |
 non extra, et jam ipsi fratres volunt eam facere construi ex-
 tra ecclesiam in loco prophano | sic excedere nituntur, Item
 quod ibi instituere volunt cottidianam missam in notis | can-
 tandam de mane ad attrahendum sibi populum et offertoria ac-
 quirenda, que tunc | subtrahentur parochie et capellanis ibi-
 dem celebrantibus. |

* Et nos similiter non seruamus regulas nostras que in-
 firme sunt. | Dixit quidam sapiens ipsi fratres super rapina
 sunt fundati |

Item super hoc quod dicitur in ordinacione d'ni cardina-
 lis . . quod altaria non dotentur ut in | ecclesijs secularibus
 ꝛ., allegant et interpretantur ipsi fratres quod sit magna dis-
 paritas | talis videlicet quod in ecclesijs secularibus vnus so-
 lus capellanus apropiat omnes redditus sue | capelle, scilicet
 ipsi fratres in communi redditus altaris construendi distribuent
 | Et sic tacite arguunt quod id quod eis ex regula sua non
 licuit, jam ex | ista ordinacione sit eis indultum et licitum, |

* hec ratio multum militat pro ipsis et contra nos |

Item quod in eadem ordinacione ponitur, quod ipsis pos-
 sunt legari quecumque prout consuetum | est in maiori parte
 conuentuum suorum ꝛ. ipsi fratres quecumque volunt sub hac
 | generalitate acceptant asserentes quod ita sit fieri consuetum
 in maiori parte | conuentuum suorum ꝛ., quod est mare mag-
 num et ipsis dominis canonicis innaugabile | et inscrutabile
 quid sit consuetum in maiori parte conuentuum suorum, cum
 sint proh dolor | nimium augmentati in preiudium ordinis s'ti
 petri, Cum autem ex voto sue regule | ipsi fratres sunt inca-
 paces legatorum sed debent esse ueri mendicantes, Teneant-

que premissa in maximam dero- | gacionem et preiudicium ju-
rum parochialium, quod si ipsis fratribus permitterentur, pas-
sim offertoria | et parochiani ipsi parochie et collegio substra-
herentur, |

Item dicunt ipsi d'ni canonici, quod habendus sit respec-
tus ad locum Solodoren. qui | est paruus et sanctus locus se-
cus enim est in magnis et capitalibus | ciuitatibus ubi est mul-
tudo populi, qui se habet dispergere ad diuersas | ecclesias,
et ibi non multum est nociua siue preiudicabilis erectio cuius-
cunque | capelle, jn parua autem ciuitate, nouitas erectionis
talis altaris | attrahit et allicit populum qui in nouitatibus de-
lectatur, |

Item ipsi fratres querunt erectionem istius altaris signan-
tis in confusionem et destructionem | collegii et parochie, quem-
admodum ante ducentos annos conati et visi fuerint facere |
et hec est antiqua radix rancoris quem nunc renouare attemp-
tant |

Queritur igitur an ex causis premissis d'ni canonici pos-
sint de iure obuiare erectioni | illius capelle, cum illam non
simpliciter sed cum condicionibus prenotatis, ipsi fratres | que-
rant erigi. |

* d' jure impediri non potest. |

Item et si legatis fratribus legandis etiam possint obuiare,
cum ex voto | regule sunt incapaces ꝛ. |

* ipsi fratres non dicent d' legacione sed d' simplici do-
nacione ||

* Visis omnibus et singulis premissis primum videatur illa
litera | papirea de qua premisi et legatur illa antiqua concor-
dia | Si possit Releuari |

* Hinc videatur tenor litere istius noue donacionis, quam
| intendit facere iste Ciuis Solodoren., An dicat dono | tales
fructus huic domui fratrum minorum, vt habeat in | communi,
Et celebret vnam missam singulis diebus ꝛ. | Et talis donacio
vix vel nusquam posset violari, rebus | vt nunc stantibus, sci-
licet si diceret dono vt fiat beneficium | nouum Aut prebenda
noua vel huiusmodi Et sic erraret | in forma donacionis. quia

ipsi non sunt capaces beneficiorum | Et sic donacio non va-
leret Timeo autem vt habe- | ant Consilia jurisperitorum, vt
donacionis litera, fiat jn | meliori forma. Et pronunc et ho-
die est in practica jn | Ciuitate nostra Thuricen., vbi in Mo-
nasterio fratrum Augustinorum | fundata est talis missa, Et
plebanus ibidem vicinus habuit | Consilium prepositi et Capi-
tuli nostri Et non fuit remedium, | ipsi tamen fratres erexerunt
vnam nouam campanellam | que deponetur de jure, et aliud
non erit, }

* Est autem Consilium meum Saluo saniori, vt protraha-
tur | tantum in quantum potest in finem, si fieret reformacio
ordinis | minorum, extunc vnico verbo prope cessaret conten-
cio, Et | si illa reformacio jncipit jn Romana Curia vel jn |
vrbe de facili obtinebitur talis jnhibicio. vnde faciatis | si sit
pro manibus vt habeamus Copiam donacionis, Item | faciatis
me scire. Si illam literam papiream videritis Et | viris Con-
sulibus illam antiquam concordiam Traderetis Aut vtrum ali-
quit faciat ad factum nostrum. quia sunt vltra xx | Anni quod
vidi eandem Et vltra michi non est jn memoria | Et ego fa-
ciam jnterim diligenciam. vt sciam de reformacione jn | Ro-
mana Curia et extra¹⁾

1) Zwei Papierblätter ohne Datum, Unterschrift und Adresse, die Klage-
schrift des Sachwalters Jakob Hüglin von dessen Hand und Hemmerlin's
eigenhändige Bemerkungen und Nachschrift enthaltend, die Letztere hier
mit * bezeichnet. Auf der Rückseite des zweiten Blattes steht von Hem-
merlin's Hand „fratrum Minorum jn erectione cappelle.“

No. 23.

1447 zwischen Wintermonat 18 u. Christmonat 15.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Pfropst Felix Hemmerlin ertheilt dem Kapitel zu Solothurn Rath in Betreff
des Spanes mit den Minderbrüdern.

Venerabiles viri, michi multum honorandi. vidi jura jn-
strumenta | et rationes quibus vti pretenditis contra fratres

minores, Et quod eciam | d'ns vicarius Constant. fuit in loco,
 sibi similiter Summarie | proposui factum nostrum jn presen-
 cia d'ni Johannis Martini, Et | prout eidem d'no Johanni pre-
 dixeram, ipse vicarius concordauit | mecum, in tali forma,
 quod ipse Claus laicus potuit | donare res suas illis fratribus,
 Et si apposuit aliquas | condiciones de celebrandis diuinis, tali
 hora et tali | tempore, et talibus solempnitatibus, deuocione
 tenuit, Scilicet alias | vt edificent legant et cantent sine preiu-
 dicio ecclesie | parochialis, Et de illa materia presens est con-
 cordatum jnter | nos et fratres, jta quod si vellent illam no-
 uam missam | celebrare alia hora extra suum tempus, et ho-
 ras debi- | tas, extunc possemus resistere, et non aliter. No-
 uistis | autem, quod habemus literam et concordiam dudum
 factam jnter | nos et ipsos, Scilicet qualitercunque pronunc res
 se habet de presente | Est Consilium meum saluo saniori, vt
 vos non ponatis | ad lites, quod finaliter nichil obtineretis, et
 perderetis exposiciones, | Et licet ille laicus non debite fortas-
 sis formauerit | donacionem et ordinacionem suam, et jta sta-
 remus in | litibus Tamen ad consilium peritorum pronunc formaret
 melius | posito autem et non concesso, quod jam obtineremus
 sentenciam | contra paruotos, que transiret in rem iudicatam.
 ex eo | quod iste laicus non seruauit debitas formas in ordi- |
 nationibus suis. Ex tunc ex consilio periti viri, mox | facit
 aliam formam donacionis, ex qua obtineret | intentum suum,
 Nam tales capelle cum ordinacionibus | suis, prout dixit vica-
 rius Const., plures sunt jn | Constancia. Et similiter in Thu-
 rego, Et clerus | nunquam curauit jmpedire, Si autem ex Con-
 silio aliorum | peritorum omnino uultis procedere et tanquam
 actores vos opponere | ipsi fratres tanquam Rei sunt multum
 melioris condicionis. | Videbitis autem similiter quod nichil
 obtinebitis, quod si vincitis | in vno, postea facient aliam for-
 mam, quam ego bene | scirem formare. quod fratres sunt se-
 curissimi. || Quod autem videatis quod non velim recedere de
 vobis, Si per peri- | torum consilium jnueneritis procedendum,
 faciatis fieri Vnam | literam in . forma meliori . . Ita quod fe-
 lix prepositus et Capitulum | Ratificent acta et iudicata, et de

nouo constituent procuraciones | quam literam firmetis sigillo Capituli, et meo, Et sufficit | in omni iudicio, Ponamus autem quod iam illi fratres obtinuerint | vnam vel plures sententias, prout iudicio meo semper obtinebunt | Scilicet quit damnum fiat audiamus, Nam nullum est dubium, quin | in proximo celebrando concilio, quod celebrabitur breuissimo | illorum minorum fratrum erit generalis informacio prout | jam quasi per totam Sweuiam incipiunt informari, Et jn | Austria et Bauaria informati sunt, extunc ille laycus | perdiderit pecuniam suam, quia iste pecculiares et singulares | misse omnes cessant, et non erit memoria amplius | nec de suis bonis taliter deuotis, ex inuidia odio et rancore | nec anima sua nec parentum suorum consolabitur, quia non dubito | propter causas quin anima patris sui sit jn jnferno. Scilicet quo- | modo sit faciendum, videamus. veritas est, quod hijs diebus | et antequam ipsi fratres informentur Recipiunt huiusmodi donationem | et eciam si essent in obseruancia, reciperent et conuerterent in vsum | Monasterij, et literis suis firmarent quantum placeat, donacio | semper tenebit, licet alie ordinationes non permaneant prout premissum | est. Saluo semper iudicio saniori, Desistatis a litibus per | bonos modos, et curialiter, quia finaliter nichil obtinebitis | et si fratres obtinebunt, ille laicus similiter in suo proposito decipietur | quia perdit labores et expensas, quia suis prepositis non manebitur | propter literam quam habemus jnter nos et ipsos fratres et propter supervenientem | reformationem. et jntelligentibus sat est, fiat tamen voluntas | vestra. si quam noueritis meliorem. et hanc literam feci | perlegi per dominum Joh. Martini. Satis simpliciter gestum est | quod non processistis nomine prepositi et Capituli Cum habueritis | Sigillum meum. Et finaliter processus fuisset ruinosus cum sine prelato res ecclesie non debeant disponi ¹⁾).

¹⁾ Altes Papierblatt ohne Datum, Unterschrift und Adresse; doch von Hemmerlin's Hand herrührend und offenbar an das Kapitel zu Solothurn gerichtet.

No 24.

1448 Christmonat 10.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Papst Felix V. ernennt zur Belohnung seiner Verdienste den Chorbherrn Jaf. Hügli zum Kirchherrn von Pentha.

Felix Episcopus seruus seruorum dei Dilecto filio Jacobo Huglini Rectori parrochialis | ecclesie de Pantha Lausanen. dioc. Salutem et apostolicam ben. vite ac morum honestas aliaque laudabilia, probitatis et virtutum merita, super quibus apud nos fidedigno commendaris testimonio nos inducunt ut tibi reddamur ad gratiam liberales, Dudum siquidem ex speciali ordinacione | et disposicione. generalis Synodi Basiliensis omnes parrochiales ecclesias in dominiis dilectorum filiorum nobilium virorum Ludouici ducis Sabaudie eiusque liberorum constitutas in decembris ac aliis tunc expressis mensibus vacantes et inantea vacaturas collacioni et disposicioni nostre | reseruantes decreuimus irritum et inane si secus super hijs a quoquam quauis auctoritate scienter uel ignoranter contingeret attemptari Cum itaque postmodum sicut accepimus parrochialis ecclesia de Pantha Lausanen. dioc. in dominio dicti ducis constituta quam quondam Johannes | Jaquinodi ipsius ecclesie Rector dum uiueret obtinebat, per obitum eiusdem Johannis qui in Ciuitate Lausanen. in qua tunc cum curia nostra residebamus prout residemus de presenti proprium domicilium fouens in presenti mense decembris diem suum clausit extremum vacauerit | et vacet ad presens, Nullusque de illa preter nos hac vice disponere potuerit siue possit, reseruacione et decreto obsistentibus supradictis, Nos itaque volentes tibi premissorum meritorum tuorum intuitu gratiam facere specialem, ecclesiam de Pantha predictam, cuius fructus | Redditus et prouentus viginti sex librarum Turonen. paruorum secundum comunem extimacionem (sic) valorem annum ut asseris non excedunt siue ut premittitur, siue alias quouis modo aut ex alterius cuiuscunque persona siue per liberam dicti Johannis aut alicuius alterius de illa in dicta | curia uel extra eam etiam

coram notario publico et testibus factam resignacionem aut constitucionem felicis recordacionis Johannis pape xxij. predecessoris nostri que incipit execrabilis vacet etiam si tanto tempore vacauerit quam eius collacio iuxta Lateranen. statuta concilii | ad sedem apostolicam legitime deuota Ipsaque ecclesia disponi apostolice alias quolibet reseruata existat, et super ea inter aliquos lis cuius statum presentibus haberi volumus pro expresso pendeat indecisa dummodo eius dispositio ad nos hac vice pertineat cum omnibus Juribus | et pertinentiis suis auctoritate tibi apostolica tenore presentium conferimus et de illa eciam prouidemus decernentes prout est irritum et inane si secus super hijs a quoquam quauis auctoritate scienter uel ignoranter attemptatum forsitan est hactenus uel in posterum contigerit | attemptari Non obstante felicis Recordacionis Bonifacii pape viij. eciam predecessoris nostri ac aliis constitutionibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque Aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de huiusmodi speciales uel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus generales | dicte sedis uel legatorum eius literas impetrarint, etiam si per eas ad inhibitionem reseruacionem et decretum uel alias quolibet sit processum quibus omnibus te in dicte ecclesie assecucionem volumus anteferri, sed nullum per hoc eis quo ad assecucionem beneficiorum | aliorum preiudicium generari Seu si venerabili fratri nostro Episcopo lausanen. uel quibusuis aliis communiter uel diuisim ab eadem sit sede indultum quod ad recepcionem uel prouisionem alicuius minime teneantur, et ad id compelli non possunt, quodque de huiusmodi uel aliis beneficiis | ecclesiasticis ad earum collacionem prouisionem presentationem seu quamuis aliam dispositionem coniunctim uel separatim spectantes nulli valeat prouideri per apostolicas non facientes plenam et expressam ac de uerbo ad uerbum de indulto huiusmodi inuocationem et qualibet alia dicte sedis | indulgentia generali uel speciali cuiuscunque tenoris existat per quam presentibus non expressam uel totaliter non insertam effectus huiusmodi gratie impediri valeat quolibet uel differri, et de qua, cuiuscunque toto te-

nore, habenda sit in nostris literis mencio | specialis, Aut quod ut^z similiter asseris in sancti Vrsi Solodorensis et sancti Mauricii in Anseltingen ecclesiis dicte diocesis singulos Canonicatus et prebendas quorum quatuordecim marcharum argenti nosceris obtinere, quodque canonicatu et prebenda ecclesie sancti deodati | Tullensis diocesis cuius vigintiquatuor librarum similium secundum eandem estimacionem fructus redditus et prouentus valorem annum non excedunt, auctoritate quondam Gabrielis olim Eugenii pape quarti post ipsius a Romano pontificio per dictam Synodum factam deposicionem propter | obedienciam per te nobis prestitam in qua adhuc persistis spoliatus extitisti, Nulli ergo omnino homini liceat hanc paginam nostre collacionis prouisionis et constitucionis infringere vel ei ausu temerario contraire, Si quis autem hoc attemptare presumpserit | indignacionem omnipotentis dei et beatorum petri et pauli apostolorum eius se nouerit incurtare Datum lausane quarto Idus decembris Anno a natiuitate d'ni millesimo quadringentesimo octauo pontificatus nostri Anno nono¹).

1) Das Breue, zugleich mit einem zweiten, durch welches Paps Felix am nämlichen Tage den Domherrn von Lausanne Humbert von Ghiffaco und Anton Brocheti den Auftrag erteilt, den neu gewählten Kirchherrn in seine Pfründe einzuführen, ist als Vidimus enthalten in einem Pergamentbriefe des „Joh. Andree licent. in decretis Canonicus Augusten. et officialis lausanen. iudex et executor ad infrata.“ Der Offizial befiehlt den Parochianen von Penthas, innerhalb sechs Tagen nach Empfang des Schreibens den Chorherrn Jak. Hügli als ihren Kirchherrn anzunehmen und in den Besitz der Pfründe zu setzen „datum et actum Lausane in domo habitacionis nostre sub anno a Natiuitate d'ni Mill. quadringentesimo quadragesimo octauo Ind. undecima die vero Sabbati | quartodecimo mensis decembris pontificatus prefati d'ni nostri pape anno nono presentibus ibidem prouidis et discretis viris petro clerici notario et burgensi Gebennensi et Stephano de fuino clerico curie nostre jurato testibus.“ Der apostolische und kaiserliche Notar Hugo von Brea unterschreibt mit seinem Paraph.

Derselbe Notar bezeugt auf der Rückseite des Pergaments, daß er sich 1448 Sonntags Dez. 15 am Morgen vor der Kirche von Penthas befand, da Herr Jak. Hügli ihm das Ernennungs-Breue überreichte und sich dann durch den Subexecutor „Nicolaum de Grassiaco curatum S. Germani“ in den Besitz der Kirche und der Pfründe einführen ließ „pre-

sentibus. . . Johanne Bourgoyno curato de tierens et religioso sancti marii lausan. Anthonio dylleo mg'ro hospicii d'ni nostri lausan. et Glaudio cochardi clerico et curato laus. jurato.“

Schon Hüglin benützte das Pergamen zum Büchereinbände und verzeichnete auf der Rückseite den Inhalt des Buches: „Acta et bulle vnionis facte in eccl'ia dei et resignacio papatus per felicem | jnter Bernen. et Sanen. pronunciacio | conuencio jnter episcopum et Capitulum laus. | de dominio Bucheck et Landshut | de facto nolle | de facto caspari byoges | de facto leberlini circa prebendam | de cronica papatus summi et pontificum | Et de cronica de Berno et Friburgo | Et de prima burgundia quare sic vocitetur.“ Im Jahre 1856 fand Hr. Archivar Amiet das Pergamen als Umschlag einer alten Seckelmeister Rechnung, eben so im Staatsarchiv die Verhandlungen zwischen Bern und Sanen, den Prozeß Pet. Rollen zc. Die Papstchronik fand ich in der Stiftsbibliothek. Wichtiger aber wäre der Fund der Chroniken von Bern und Freiburg und vom ersten Burgund, der leider noch nicht gelungen ist.

N° 25.

1449 Mai 25.

(Staatsarchiv Solothurn).

Propst Felix Hemmerlin von Solothurn leihet einen Aker daselbst an Hans Schaffhuser zum Erblehen.

Felix Hemmerly ein lerer des heiligen Rechten vnd probst der stiften Sant Ursen ze Solotron in losner bystum gelegen vergich | offentlich allermenklich nu vnd hienach in künfftigen zytten für mich vnd alle min nachkomen mit vrkunt des briefz daz | ich wissend vnd wolbedacht mit guter vorbetrachtung vnd mit volkommnem Rat vnd durch manigvaltig diensten willen | so mir vnd dem gozhus vorgebant getan hand vnd noch wol tun mögend Hans Schaffhuser yngesesen burger ze Solotron | vnd die synen demselben Hansen vnd allen sin erben Recht vnd Redlich verlichen han vnd lychen hin mit kraft des briefz | ze einem Rechten fryen probst erblechen nach hartkomnesse gewonheiten vnd Rechten probsthe güter ze lychen, einen akere | gelegen ze Solotron vor eyhtor vs in dem vorst zwyschend des spytalz akers vnd adamz des schuchmacherz | akere vnd stofet hartvff an die landstras vnd sind

vier jucharten jerklych vmb einen genanten zins ein phunt | steb-
 ier phen. gemeiner zinsmünze ze Solotron alle jar vff sant an-
 drestag ze bezalen vnuerzogenlich, demselben | Hansen vnd allen
 sinen erben vnuerscheydenlich den vorge. afer mit grund vnd bo-
 den mit wyte vnd lange mit allen | nutzen fryheiten ehasten vnd
 Rechten, so darzu gehöret oder dheis wegz gehören mag von
 disshin für ein recht | frye probst erblichen vmb den obge. zins
 an alle steygrung vnd merung des zhus ze habene ze nyefenne
 ze | seghene vnd ze entseghene frylich ruwenklich an jrrung hind-
 rung wyderred allermenklich, nach frye probstz | erblichens rech-
 ten vnd gewonheiten vnd doch also wenne sich fürbas die hand
 wurde verwandlen wer den recht | hette oder gewunne ze empfa-
 chen dem sol ich oder min nachkomen lychen an alles verzychen
 vnd der da emphachet | sol geben fünff schilling ze erschag vnd
 nit me. In den worten alz vorstat loben ich vorge. felix probst
 | für mich vnd alle min nachkomen dem obge. Hansen Schaffhu-
 ser vnd allen sinen erben des vorge. afers recht | wer ze sin vnd
 gut ewig werschaft ze leyten wo daz fürbas notdürftig wurde
 an alle generde | ze einer meren sicherheit aller vorgeschribnen
 dingen so hab ich obge. felix probst miner probstye ingesigel |
 vorge. gehenket an den brief der gegeben ward in dem jar do
 man zalte von gottes geburte vierzechenhundert | vierzig vnd nün
 jar an sant vrbans tag¹⁾.

¹⁾ Das Siegel ist abgeriffen.

N°. 26 A.

1450 Hornung 8.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Propst Felix Hemmerlin und das Kapitel zu Solothurn stiften durch Resigna-
 tion des Chorherrn Joh. von Fleckenstein in ihrer Kirche eine Organisten-
 pfründe¹⁾.

Felix Hemerli decretorum doctor prepositus „necnon Ri-
 chardus schilling henricus siseler nicolaus schaffhuser heres

späti burchardus schilling Jo. martini vlricus oby Ja. Huglini et theobaldus löwenberg canonici“ totumque capitulum ecclesie sancti vrsi Solodorensis Laus. dioc. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam decens et meritorium, ymo ex debito nos obligatos arbitramur circa illa vacare atque studiosis et vigilantibus animis intendere debere, que laudem et gloriam dei necnon populi deuocionem nostreque ecclesie decorem et ornatum prospicere videntur Cum Itaque ex laudabili consuetudine et longeuia per totam germaniam introductum reperiatur ecclesias fere omnes presertim cathedrales et collegiatas modulamine organorum ex quorum resonancia laus et gloria altissimo effundi, populique illuc confluentis deuocio excitari comprobatur, esse decoratas, fuerintque hactenus in ipsa nostra ecclesia ad instar aliarum consimilium ecclesiarum circumuicinarum organa satis ornate constructa, que tum tractu temporis, defectu organiste siue magistri in illis organizantis, tandem ad ruinosam redacta fuere fortunam, paucorum illorum vestigiis remanentibus, Sencientes igitur populum ex singulari deuocionis feruore, ad reparacionem tanti operis inclinatum, ac ex hoc ecclesiam nostram predictam ad pristinum reponi decorem, et propterea attenta meditacione, solertique mentium nostrarum reuolucionem excogitantes modum, quo accomodosam pro perpetuo magistro siue organista in eisdem organis ne eius defectu pristine subiaceant ruine deseruituro instituendo prouisionem secure adhibere valeamus, vnde „cum facultates fructuum mense capituli ecclesie nostre etiam multiplicibus aliis consideratis oneribus ad hoc minime sufficiant Sintque redditus prebendarum dicte nostre ecclesie adeo tenues quod ex eis canonici inibi deseruientes vix sustentari possint nec alius sit modus quam ex fructibus vnus prebende prouisionem pro huiusmodi organista impendere“ futuris jaculis huiusmodi occurrere Remque hanc perpetuo stabilire desiderantes, Idcirco cum venerabilis vir dominus Johannes de fleckenstein²⁾ canonicus prebendatus in dicta nostra ecclesia paratus sit prout sponte se ad hoc obtulit canonicatui et prebende huiusmodi libere cedere, reseruata pensione triginta flor. Ren. sibi super illis annuatim

quoad uixerit soluenda, ad effectum ut ipsi canonicatus et prebenda cedant perpetuo organiste habili et idoneo ad huiusmodi canonicatum et prebendam obtinendum et qui „in arte organizandi sit doctus et expertus ac in ipsis organis“ teneatur consuetis temporibus organizare³⁾, unde nos felix prepositus et canonici totumque capitulum ecclesie sancti vrsi Solodorensis predicti In loco sacristie dicte nostre ecclesie more solito ad infradicta specialiter congregati, capitulumque nostrum celebrantes et representantes, matura inter nos prehabita deliberacione, pro euidente vtilitate honore et decore dicte ecclesie, vnanimi consensu nemine discrepante statuimus, ac pro perpetuo et Irrefractibili statuto haberi volumus⁴⁾, „quod si canonicatus et prebenda quos ipse dominus Johannes de fleckenstein in nostra obtinet ecclesia per recessum vel decessum ipsius domini Johannis aut alius qualitercunque vacauerint collacio illorum ad nos pleno Jure spectare et pertinere dinoscatur quemque in euentum vacauerint et modum illi nulli alteri quam vni magistro organiste in arte organizandi experto et per nos ad hoc eligendo et admissio conferri aut de illis prouideri debeat. Aliasquecunque collacio de illis statuenda uel facienda sit nulla et irrita nulliusque roboris uel momenti, Cum hac condicione expresse adiecta quod ipse organista sit per nos eligendus et“ cui canonicatum et prebendam „si vacauerint“ huiusmodi per nos modo punctato conferri contigerit faciat se infra annum post adeptam pacificam possessionem canonicatus et prebende huiusmodi ad ordinem subdiaconatus juxta nostra statuta rite promoueri, sitque in arte organizandi expertus et assuetus diebus solempnibus et consuetis organizare, et ceteris diebus in choro nostro diuinis interesse officii cantando legendo et inofficiando tanquam alter ex nobis canonicis⁵⁾, „et hoc sub pena subtractionis suorum fructuum juxta nostra statuta contra non deseruientes inflicta.“ Et ut premissa maiore robore firmiter consolidentur, atque perpetuo inuiolabiliter obseruentur, Reuerendo in xpo patri nobisque reuerendissimo et d'no d'no Georgio de Saluciis dei gracia laus. Episcopo et comiti tanquam d'no et ordinario nostro metuendissimo humiliter sup-

plicamus quatenus statutum et ordinationem huiusmodi ac omnia et singula in eis contenta, sua ordinaria auctoritate ex certa sciencia confirmare et approbare, suumque consensum et auctoritatem implicare et decretum eisdem interponere dignetur de gracia speciali In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premissorum nos felix prepositus et capitulum predictum presens nostrum statutum siue presentes literas exinde confectas per notarium publicum subscriptum sigillorum nostrorum iussimus appensione communiri Datum et actum in nostro capitulo predicto Sub anno a nat. d'ni M^o cccc^o quinquagesimo Ind. xiii die vero lune octaua mensis februarii.

-
- 1) Es ist ein bloßes Concept auf Papier von der unleserlichen Hand des Chorherrn und Notars Jak. Hüglin, jedoch ohne Unterschrift und Notarszeichen. Vieles ist am Rande beigefügt und corrigirt, namentlich die hier mit „“ eingeschlossenen Stellen; Vieles ist durchgestrichen. Die gestrichenen Stellen zeigen, daß es sich zuerst um Abtretung des Canonikates an den Kleriker Michael Eygen, als Organisten, nicht um ein eigentliches Statut handelte. Es sind folgende, die am betreffenden Orte einzuschalten sind:
  - 2) prepositus monasterienais ac
  - 3) in ipsis organis teneatur consuetis temporibus organizare, Et consequenter discretus vir Michael Eygen clericus Basiliensis in arte organizandi expertus et comprobatus canonicatum et prebendam huiusmodi sub pensione iamdicta acceptaturum et ad ordinem subdiaconatus juxta statuta nostre ecclesie promoturum se ex sponte obtulerit, aliasque nobis gratus et acceptus, ac ad hoc admissus existat,
  - 4) quod presens canonicatus et prebenda postquam ipse d'ns Johannes de fleckenstein illis sponte et libere, quemadmodum se ad hoc sponte vt prefertur obtulit, cesserit et renunciauerit, ac alias illos resignauerit aut quocunque modo dimiserit, prefato Michaeli Eygen si id petierit, siue illo renitente alteri organiste per nos eligendo, et modo quo supra qualificato, siue disposito auctoritate nostra ordinaria conferantur et de illis debite cum omnibus juribus et pertinenciis suis prouideatur, Ipseque Michael siue alter organista modo predicto per nos eligendus ad illorum possessionem corporalem realiter et actualiter inducatur stallo in choro et loco in capitulo, cum plenitudine juris canonici sibi ut est moris assignatis, pensione xxx florenorum predicta eidem d'no Johanni superdictum canonicatum et prebendam per eumdem Michaellem siue alterum organistam, cui illos modo supra-specificato conferri contigerit annuatim quoad uixerit persoluenda,

expresse reseruata, quequidem pensio post cessum siue decessum ipsius d'ni Johannis sit penitus extincta Ita quod in illum euentum canonicatus et prebenda huiusmodi cum omnibus juribus et pertinenciis suis, sine alicuius pensionis onere prefato magistro organiste de cetero libere cedant et remaneant, Cum hac condicione expresse adiecta, quod ipse Michael postquam possessionem canonicatus et prebende predictorum pacifice fuerit adeptus siue ille

- 5) Declarantes expresse et presenti nostro statuto decernentes quod cedente uel decedente ipso Michaele siue illo organista, quem ob eius recusacionem ad huiusmodi canonicatus et prebende possessionem assumere ut profertur contigerit, Collacio et omni modo disposicio canonicatus sic vacantis ad nos perpetuis futuris temporibus inantea pleno jure spectet libere et pertineat quamquam eo casu nulli alteri quam vni magistro in arte organizandi experto habilique et ydoneo ut profertur, ac per nos ad hoc eligendo conferri siue de illis prouideri debeat alias quecunque collacio siue dispcio alia de illis statuenda uel facienda sit nulla cassa et inanis, nulliusque roboris vel momenti.

N°. 26 B.

1450 Brachmonat 23.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Propst Felix Hemmerlin und das Kapitel von Solothurn erhöhen den Beitrag jedes neu aufgenommenen Chorherrn an die Kirchenfabrik auf 30 Gl. und einen Chormantel von 15 Gl.

Felix hemerli prepositus totumque Capitulum ecclesie sancti vrsi Solodorensis Lausanensis dioc. | Ad vniuersorum presentium et futurorum noticiam deducimus per presentes Quod cum nos retroactis temporibus | multiplices et quodam modo insupportabiles sustinuerimus expensas et sarcinas grauissimas in | structuris et edificiis ecclesie nostre tam de nouo factis quam eciam illis manutenendis vt patet in | Sacristia Custodia libraria organis et orelogio nouiter sumptuose edificatis que appa- | renter ecclesiam ipsam ornatu pulcherrimo decorare conspiciuntur, Et nouissime quia | Collegium nostrum in vineis, nimis parce dotatum erat ad eo quod pro media parte anni vinis | propriis careremus propter quod hoc presenti anno

certam vinearum quantitatem usque ad summam | fere octingentorum florenorum ecclesie nostre huiusmodi perpetuo comparauimus, Occurrantque dietim quam | plura sumptuosa onera in augmentacionem tamen et honorem ipsius ecclesie nostre cedentia, | pro quibus supportandis, facultatibus ecclesie deficientibus, etiam propriam nostram substanciam implicare | cogimur, Cum autem lex tam apud presentes quam futuros communis esse debeat nec liceat alios | que nos in lacrimis seminauimus, in exultacione metere, ymo alterum alterius onera portare | Vnde cum reperiatur per predecessores nostros dudum statutum fuisse et laudabiliter introductum | vt quilibet in canonicum ecclesie nostre de nouo assumendus tradere debeat ad fabricam ecclesie | huiusmodi certam licet satis tenuem pecuniarum summam in supportacionem onerum consimilium, | Idecirco nos prepositus et capitulum prefati considerantes onera oneribus dietim accumulari | et sumptuose inualescere, predecessorum nostrorum vestigiis inherentes, ac volentes | posteros nostros eandem pati legem quam ipsi tulimus, presentium tenore in hoc nostro generali | capitulo statuimus, et deinceps pro statuto perpetuo haberi volumus quod de cetero quilibet | in Canonicum nostre ecclesie vndecunque et quacunque assumendus, in supportacionem | onerum huiusmodi tradere debeat et sine contradicione persolvere ad fabricam dicte ecclesie | nostre Triginta flor. Ren., videlicet quinque florenos in prima sui assumptione, et alios | viginti quinque mox cum pacificam sue prebende consecutus fuerit possessionem |, et ante percepcionem fructuum eiusdem, nisi propter rationabiles causas aliter super huiusmodi | solucione dispensauerimus Aliis statutis super premisis dudum editis inantea minime | valituris, Datum in nostro Capitulo prenotato, nostrorum sub appensione sigillorum | Anno a Natiuitate d'ni Millesimo quadringentesimo quinquagesimo | die vero martis que est vigilia beati Johannis baptiste, qua generale | nostrum Capitulum celebrare omni anno solemus.

Item cum ut supra denotatur, sit per predecessores nostros statutum, vt quilibet canonicus | ecclesie nostre infra sex

menses a tempore adeptae pacifice possessionis suorum Canonicatus | et prebende, vnam capam choralem in valore x flor. Ren. ad sacristiam | ecclesie nostre predicte, pro diuini cultus decore comparare debeat, et tradere Quia tamen | ut plurimum cape ipse pro dictis x flor. tam viles, exiles et inhoneste comparari | possunt quod ex illis ecclesia nostra potius debonestari quam decorari conspicitur, Quapropter nos felix prepositus et Capitulum prefati, cupientes circa premissa | de vberioris prouisionis remedio prouidere, Tenore presentium statuimus, et pro | statuto perpetuo haberi volumus quod quilibet canonicus de cetero in ecclesia nostra assumendus | infra tempus supra specificatum, vnam capam choralem huiusmodi in valore xv | flor. Ren. ad fabricam dicte ecclesie nostre emere et expedire teneatur, et | talem, quod ipsa capa nobis sit grata, et eam tanti valoris fore iudicauerimus | Aut loco cape huiusmodi predictos xv flor. in auro persoluat Custodi dicte | ecclesie, ut ex illis consimilis capa comparetur per nos, reseruata tamen | nobis facultate, dispensandi tum canonico super capa emenda ad tempus | de quo nobis visum fuerit, Datum in dicto nostro Capitulo ut immediate | supra describitur, Alio statuto super premissis edito cassato¹⁾.

1) Aus Hemmerlin's Statutenbuch fol. XV, wo es von seiner Hand eingetragen ist, mit der Ueberschrift: „Statutum de soluendo xxx flor. in receptione noui canonici | et de soluendo capam choralem ad valorem xv flor.“ Schrift und Dinte sind nicht mehr ganz die nämlichen, wie bei den andern Abschriften; auch fehlt jede Verzierung mit rother Dinte.

N° 27.

1450 Wintermonat 10.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Papst Nikolaus V. bestätigt dem Bischof Heinrich von Constanz das früher ertheilte Präsentationsrecht zu bestimmten Dompräbenden und Beneficien in den Sprengeln Constanz und Chur und beschränkt dieses Recht auf die päpstlichen Monate.

Nicolaus ep's seruus seruorum dei Ad futuram rei memoriam, Landabilis in omnibus suis actibus apostolice sedis |

prouidencia, sic gratiam et priuilegia sua dilucidat, quod omni
 dubietate omnibusque litigiorum aufractibus semotis | singule
 persone, quibus priuilegia huiusmodi suffragantur, fauorem et
 gratiam consequantur, dudum videlicet sub datis terminis | kl.
 decembris pontificatus nostri anno secundo, venerabili fratri
 nostro henrico E'po Constanciensi perpetuo administratori |
 ecclesie Curiensis, donacioni sue ea vice duntaxat in singulis
 Constanciensi et Curiensi ecclesiis | duos Canonicatus pro qua-
 tuor personis ydoneis per eum eligendis, ac in singulis eisdem
 ecclesiis duas prebendas | et totidem dignitates et personatus,
 perpetuas administraciones vel officia, singulis Canonicatibus
 et prebendis | dignitatibus personatibus administracionibus vel
 officiis earundem ecclesiarum pro vnico duntaxat beneficio
 computatis | Necnon in Constanciensi quatuordecim in Curiensi
 vero diocesi sex alia beneficia ecclesiastica, cum cura | vel
 sine cura etiam si canonicatus et prebende, dignitates perso-
 natus administraciones perpetue vel officia etiam | curata vel
 electa in collegiatis ecclesiis forent, dummodo dignitates ipse
 maiores vel principales | non existerent, pro totidem aliis per-
 sonis ydoneis reseruandi plenam et liberam per alias nostras li-
 teras | facultatem concessimus prout in eisdem literis in quibus
 expressum fuit quod beneficia ipsa duntaxat | in aliquibus sex
 mensibus in quibus beneficiorum vacantium iuxta quamdam
 per nos desuper editam | constitutionem ad ordinarios collato-
 res pertinere volumus vacarent, per easdem personas accep-
 tari | posse plenius continetur, Cum autem sicut accepimus
 prefatus episcopus jn vim facultatis huiusmodi | ad nonnulla
 canonicatus et prebendas dignitates personatus administraciones
 vel officia ac alia ecclesiastica beneficia | eciam in aliis quam
 ordinariorum mensibus vacantes vel vacaturas, nominandas du-
 xerit personas | ipseque persone nominacionis de se facte vi-
 gore huiusmodi canonicatus et prebendas seu dignitates per-
 sonatus administraciones | vel officia seu beneficia eciam aliis
 quam ordinariorum mensibus vacantes acceptarunt, et de illis
 | sibi prouideri obtinuerint Etiam si aliqui super eis qui sic
 ut premittitur acceptarunt beneficia | jn Romana curia litigent,

A nonnullis quoque asseritur nominacionem acceptaciones et prouisiones | huiusmodi pro eo viribus non subsistere, quia dicta facultas solum ad beneficia que in mensibus | ordinariorum ut premittitur, vacare contigerit se extendat, Nos igitur ad tollendum omne | dubium et que premissorum occasione oriri possent, volumus, ac motu proprio et ex certa | sciencia nostre intencionis fuisse et esse decernimus pariter et declaramus, quod facultas predicta non | ad canonicatus et prebendas ac dignitates personatus administraciones vel officia necnon beneficia in | mensibus ordinariorum, sed in mensibus apostolicis vacantia et vacatura se extenderent seu extendant | decernentes omnes et singulas acceptaciones et prouisiones in vim nominacionis huiusmodi in mensibus | apostolicis factas et faciendas, ac processus habitos pro eisdem, et jnde secuta quecunque ab earum | omnium dato per inde in omnibus et per omnia valuisse et valere, ac si in literis facultatis huiusmodi | quod in mensibus apostolicis acceptaciones et prouisiones huiusmodi fieri potuissent ipsaque facultas | non ad ordinariorum sed ad apostolicos menses clarissime se extendisset et extenderet, plena | et expressa mencio facta fuisset, Status causarum huiusmodi pro sufficienter expressis habendo, ac | lites inde subortas tam in dicta curia quam extra eam vbilibet pendentes penitus | et omnino extinguendo, non obstantibus premissis ac constitucionibus et ordinacionibus apostolicis, necnon omnibus | illis que in literis facultatis huiusmodi non obstare volumus, ceterisque contrariis quibuscunque | Nulli ergo omnino homini liceat hanc paginam nostre voluntatis Constitucionis declaracionis et | extinctionis infringere vel ei ausu temerario contraire, Si quis autem hec attemptare presumpserit | jndignacionem omnipotentis dei, et beatorum petri et pauli apostolorum eius se nouerit jncursare Datum | Rome apud Sanctam Mariam Maiorem Anno Incarnacionis d'nice Millesimo quadringentesimo | quinquagesimo quarto ydus nouembris pontificatus nostri anno quarto ¹⁾.

1) Abschrift von der Hand des Chorherrn und apostolischen Notars Jaf. Hüglin auf Papier.

No. 28 A.

1455 Brachmonat 19.

(Stiftsarchiv Solothurn.)

Papst Calligt genehmigt, daß Felix Hemmerlin und Jakob Hüglin die Propstei Solothurn und die Pfarrei Pentha gegenseitig vertauschen.

Calistus Ep's Seruus Seruorum Dei dilecto filio Officiali Lausanen. Salutem et apostol. benedictionem. Apostolice Sedis circumspecta benignitas desideria justa petentium | congruo fauore prosequitur, et votis eorum que oracionis tramite non discordant libenter se propiciam exhibet et benignam. Cum itaque dilectus filius Felix Hemerlin prepositus ecclesie Sancti Vrsi Solodorensis illam | preposituram, et Jacobus Hugolini Rector parochialis de Pentha Lausan. dioc. ecclesiarum eandem parochialem ecclesiam, quas obtinent, desiderent ut asserunt ex certis rationabilibus causis inuicem permutare. | Nos uotis ipsorum Felicis et Jacobi in hac parte fauorabiliter annuentes necnon omnia et singula beneficia ecclesiastica cum cura et sine cura que ipsi Felix et Jacobus eciam ex quibusvis dispensacionibus apostolicis | obtinent nec non in quibus et ad que jus eis et eorum cuilibet quomodolibet competit quecunque quotcunque et qualiacunque fuerint eorumque fructuum reddituum et prouentuum veros valores annuos ac huiusmodi | dispensacionum tenores presentibus pro expressis habentes, discrecioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus a Felice Prepositure et Jacobo prefatis uel procuratoribus suis ad hoc ab eis specialiter constitutis | parochialis ecclesie predictarum resignaciones si eas in tuis manibus facere uoluerint auctoritate nostra hac uice duntaxat recipias et admittas, eisque per te receptis et admissis preposituram que in ipsa ecclesia sancti Vrsi | dignitas principalis existit et ad quam quis per electionem assumitur, cuique cura imminet animarum et cuius Quatuor Jacobo, necnon parochialem ecclesiam, cuius eciam quatuor Marcharum argenti puri fructus | redditus et prouentus secundum communem extimacionem, ualorem annum

vt asserunt non excedunt antedictas, cum per huiusmodi resignaciones uacauerint, cum omnibus juribus et pertinenciis suis Felici predictis eadem auctoritate | conferas et assignes Inducens per te uel alium seu alios Jacobum recepto prius nostro et Romane ecclesie nomine fidelitatis debite solito iuxta formam quam sub bulla nostra mittimus interclusam iuramento in Prepositure ac Felicem prefatos | uel procuratores suos eorum nominibus, in parochialis ecclesie jurumque et pertinentiarum predictorum corporalem possessionem, et defendens inductos amotis quibuslibet detentoribus ab eisdem ac faciens Jacobum, uel pro ipso eius procuratorem | predictum ad huiusmodi Preposituram, vt est moris admitti et sibi de illius, nec non dicto Felici de parochialis ecclesie predictae fructibus redditibus prouentibus juribus et obuencionibus vniuersis integre responderi. Contra- | dictores auctoritate nostra appellacione postposita comescendo. Non obstantibus quibuscunque statutis et consuetudinibus dicte ecclesie sancti Vrsi contrariis iuramento confirmatione apostolica uel quacunque firmitate alia roboratis | Aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de dignitatibus ipsius ecclesie sancti Vrsi ac huiusmodi speciales, uel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus generales dicte Sedis uel legatorum eius literas impetrarint, eciam si | per eas ad inhibitionem reseruacionem et decretum, uel alias quomolibet sit processum, quibus omnibus Jacobum in Prepositure et Felicem predictos in parochialis ecclesie predictorum assecucionem uolumus anteferri, sed nullum | per hoc eis quoad assecucionem dignitatum aut beneficiorum aliorum prejudicium generari. Seu si uenerabili fratri nostro Episcopo Lausanensi et dilectis filiis Capitulo dicte ecclesie sancti Vrsi uel quibusuis aliis communiter uel diuisim | ab eadem sit sede indultum quod ad receptionem uel prouisionem alicuius minime teneantur, et ad id compelli aut quod interdici suspendi, uel excommunicari non possint, quodque de dignitatibus ipsius ecclesie sancti Vrsi ac huiusmodi uel aliis beneficiis ecclesiasticis, ad eorum collacionem | prouisionem presentacionem electionem seu quamuis aliam disposicionem coniunctim uel separatim

spectantibus nulli ualeat prouideri, per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac | de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mencionem et qualibet alia dicte sedis indulgentia generali uel speciali cuiuscunque tenoris existat per quam presentibus non expressam uel totaliter non insertam effectus earum impediri ua- | leat quomodolibet uel differri et de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mencio specialis. Aut si dictus Jacobus presens non fuerit ad prestandum de obseruandis Statutis et consuetudinibus dicte ecclesie Sancti | Vrsi solitum iuramentum, dummodo in absentia sua per procuratorem ydoneum et cum ad ecclesiam ipsam accesserit corporaliter illud prestet, Nostre tamen intencionis existit, quod Jacobo in prepositura et Felici prefatis in | parochiali ecclesia predictis ex collacionibus tuis huiusmodi nullum jus quomodolibet acquiratur, nisi iidem Felix in prepositura et Jacobus in parochiali ecclesia huiusmodi jus habuerint tempore resignacionum earundem. Attente | quoque prouideas ne in resignacionibus huiusmodi si fiant, ex parte Felicis et Jacobi predictorum aliqua prauitas interueniat seu eciam corruptela. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane si secus super his a quoquo qua- | uis auctoritate scienter uel ignoranter contigerit attemptari. Datum Rome apud sanctum Petrum. Anno Incarnacionis Dominice Millesimo quadringentesimo quinquagesimo quinto. Terciodecimo Cal. Julii | Pontificatus — nostri — Anno — primo —

Sig. A. de Pamgalyse¹⁾.

---

¹⁾ Die bleierne Bulle hängt an dem Briefe, welchen der sel. Domherr Ant. Rudolf aus alten Schriften herausgefunden hat.

No 28 B.

1456 Weinmonat 7.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Schultheiß und Rath von Solothurn vermitteln in dem Späne zwischen Propst Jakob Hüglin zu Solothurn und Propst Joh. von Fleckenstein zu Münster-Granfelden.

Dem Erwürdigen vnd wolgelerten Meister Jacob Hüglin Propst der Erwürdigen Stifft Sant Ursen ze Solotern vnserm besunders gnedigen vnd lieben Herren.

Erwürdiger gnediger lieber Herr üwer erwürdigkeit vnd gnad sy zu allen zitten vnser früntlich willig dienste bereit. Gnediger vnd besunder lieber Herr Ir wissent wol in welcher meinung wir vnsern Schulths vnd Stattschreiber zu üch gesandt vnd inen ernstlich empfolhen haben von der mißhellung wegen zwüschen üch an einem vnd Meister Johansen von fleckenstein Propst zc. dem andern teil früntlich vnd vlißlich ze bitten uff beider teil fürbringen von und durch vns güttlich vergünsten zu den sachen ze reden vnd die abweg ze tunde, ob wir verstan möchten vns das gebürlich were nach beider teil anbringen, Doch Jedermann an sinem Rechte ob die spen nit zerleit möchten werden unvergriffen. Darzu Ir aber vnder andern Worten früntlich vnsern boten damals antwurten söllichs ane Raut üwren Herren vnd guten fründen nit tun künden, das wir aber im besten unghar haben lauffen anstaun. Überdas ist der vorgenant bropst durch üch losen ze recht fürgenommen. Erwürdig Herr wand Ir nu insonders vnser lieber Herr vnd geistlicher vatter sind, darfür wir üch gern haben wellent ouch der vorgenant Propst vnser burger vnd in vnserm schirm ist mitsampt seiner kilchen, so hand Ir vns vil diensten getan vnd vermügent söllichs hinfür ob got wil lang, deshalp vns die Irrung zwüschen üch beiden mer denn ser vnd vast in trüwen leid sind vnd darzu geneigt von trüw vnd liebe vns darinne ernstlich ze arbeiten damit die stöß by dem nechsten in der güttigkeit abgetan werden. zu dem vns bedunckt das vns söllichs von beider wegen ze suchende mit trüwen ze tunde zu-

stande. Darumb so bitten wir mit ganzem vliß über Erwid-
 rkeit vnd gnad zermal ernstlich Ir wellent vns ze lieb vnd sun-
 der früntschafft so güttig sin vnd zu disen zitten über fürnem-
 men mit dem gedachten propst verhalten vnd nit fürgang lauffen.
 Auch seerst Ir mügent sich harfügen vnd den erwirdigen vnsern
 lieben Herren im Cappittel über Stiff vnd vns güttlich ver-
 günsten in früntschafft als ver vns das gepürt zu den sachen ze
 Reden, damit die mißtönung zwüschen sich beiden in der gütt-
 lichkeit hin vnd abgeleit werden, darzu wir die vorgeanteten vn-
 ser Herren vom Cappittel ouch ernstlich erbetten haben vnd sy
 darinne güttig sin wellen. wir haben ouch vff söllichs dem uil-
 genanten propst gerautten hie ze beliben vnd wellent in trüwen
 vnd zuversicht sin, Ir enterent vns in disen dingen nit. So
 denn von Herren Johans Mari Begerent wir an sich ouch mit
 allem vliß wider Ine nüzit fürzenemen vnd ouch alle sach im
 besten lauffen anstan. So wellen wir von beider stuch wegen
 mit sich früntlich Reden vnd die sachen in aller güttlichkeit han-
 deln vnd sol sölliche handlung menglichen an sinen Rechten vn-
 uergriffen sin. Tund in disen sachen als wir in deß vnd alles
 guten zu sich ein besunder vnzweifelich wollgetrüwen haben. Des
 welche zit vnd stund sich ze gefallen wir verdienen mügen alle
 zit vnuerdroffen willig funden werden wellen. Datum vij die
 mensis Octobris Anno M cccc l sexto ¹⁾.

S. v. R.
 J. S.

---

¹⁾ In den Mittheilungen I, 28 mit der Ueberschrift von Franz Gaffner's Hand:
 „Span zwischen H. Jacob Hügli Vnd Johansen von Fleckenstein umb
 die Probstei zu Solothurn.“

N°. 28 C.

1457 Brachmonat 14.

(Staatsarchiv Solothurn).

Vertrag zwischen Propst und Kapitel zu Solothurn und Chorherrn Joh. von Fleckenstein, Propst zu Münster-Granfelden, über Abtretung seines Canonikates zur Stiftung einer Organistenpfründe.

Anno l vij^o die xiiii Junii de mane |

Pactio siue conuencio tractata inter ven^{les} d'nos prepositum | et Capitulum eccl'ie s'ti vrsi Solodoren. ex vna ac prepositum ecc'e | Monasterii grandisuallis Canonicum Solodoren. parte ex altera |

Primo Idem d'ns prepositus Monasterien. grandisuallis, contemplatu | prefatorum d'norum prepositi et capituli Solodoren. vt ipsi commoda siue expensas | et onera sibi et eccl'ie sue incumbentia supportare valeant | et presertim vt prouisionem debitam organiste sue eccl'ie pro perpetuis | futuris temporibus constituere queant, sponndit se absenciam ad | sex proximos futuros annos facturum, incipiendo in proximo festo instanti | beati johannis baptiste et jn simili festo reuolutis ipsis sex annis finiendo |

Item et quod prefati d'ni prepositus et capitulum ecc'e Solodor. durantibus predictis | sex annis absencie eidem d'no preposito Monasterii grandisuallis super fructum sue | prebende quam in eccl'ia obtinet Solodoren., expedient quolibet anno | et realiter exsoluent triginta flor. Ren. Scilicet jn proximo festo carnis- | preuii anni videlicet l viii medietatem dictorum triginta flor. | et in festo penth. extunc jmediate sequenti aliam medietatem | Et sic deinceps singulis annis huiusmodi sex annorum absencie | durantis, |

Item et quod ipsi d'ni prepositus et capitulum Solodoren. prelibatum d'nm | prepositum monasterii grandisuallis de solutione triginta flor. huiusmodi | singulis annis et terminis supra designatis, facienda, realiter | assecurabunt melioribus viis quo licite fieri possit |

Item et quod pendentibus dictis sex annis absencie, prefati d'ni prepositus et capitulum eccl'ie Solodoren. singulos fructus ex prebenda sepefati | d'ni prepositi monasterii grandisuallis prouenientes et vndecunque cadentes | colligere et in vsum sue ecclesie conuertere libere et licite de consensu et expressa | voluntate predicti d'ni prepositi mon. grandisuallis et absque eius | jnpedimento siue turbacione quauis per eum prestanda possint et valeant | satisfacto tamen quolibet anno de dictis xxx flor. terminis | supraspecificatis |

Item quod quandocunque siue quam primum pendentibus dictis annis absencie, ipsi d'ni prepositus | et capitulum eccl'ie Solodor. jmpetrauerint a sede apl'ica prefato d'no | preposito mon. grandisuallis reseruari et assignari pensionem dictorum | xxx flor. super dicta sua prebenda sibi quoad uixerit perpetuo exsoluendam | Ipse d'ns prepositus mon. grandisuallis tenebitur dictam suam prebendam | in manibus pape aut eius commissarii libere resignare et eidem cedere | ac se de eadem deuestire ad effectum vt huiusmodi sua prebenda conferatur vni organiste dicte eccl'ie Solodor. perpetuo jnstituendo prouiso quod ipsi d'no preposito detur | caucio debita et assecuracio legalis per prefatos d'nos prepositum et capitulum eccl'ie | Solodor. de pensione xxx flor. huiusmodi perpetuo terminis supra- | designatis exsoluenda |

Que premissa omnia et singula partes vtreque jn quantum quamlibet earum concernunt | promittent jnuiolabiliter obseruare, nec in aliquo contrauenire, per se vel | alium, jn meliori forma fiant hincinde prouisiones¹⁾.

---

¹⁾ Concept von der Hand des Propstes Hüglin, mit einem Aktenstücke des Stiftes, das Wässerungsrecht von Luterbach und Wil betreffend (als Reg. abgedruckt S. W. 1846, 111), auf Papier zusammenschrieben.

No 29 A.

1450 Brachmonat 23 — 1453 Heumonat 13.

(Stiftsarchiv Solothurn.)

Entwurf einer Klageschrift des Stiftes gegen die Bürger von Solothurn.

Noueritis articulos allegandos Super Juribus Ecc'e Solodorensis etc. Et Primo de hominibus Ecc'e | receperunt in Burgenses — Item de Jurisdictione cum omnibus sibi appendencijs circa ciuitatem etc. | Item de decimis minutis etc. Item decimis agnorum hinc Inde Item de agnis pa- | scuorum Et apium (sic) Item de (Iniuria) expensis d'ni Johannis Inlasser etc. Item ex parte officii pastoris | Item pro (horologyo xx lib. pro quibus nostra bona arrestabant) seu decimas Item ex parte testamenti | Hugine ccc^{orum} florenorum etc. Item et quod ex parte (fratrum minorum prohibuerunt sub pena) pecuniaria | parochianis nostris ne Intrarent Ecc'am nostram et fuerunt aliquae persone pignorate in dicta | ecc'a propter ipsius Ingressum etc. Item miserunt precones et nuncios suos ad curias et domos | nostras qui nobis receperunt pignora nostra . ob hoc quod non operabamus et laborauimus portando | terram in via Sattisholtz (sic) Item noueritis ex parte prauis denarij Item cum nulla persona nostre ecc'e | pertinens tam de officariis quam de alijs personis teneatur ad ipsorum vias aut precepta et ipsorum | opera Similia seu in ipsorum Jurisdictione comparere contra que ipsi mandant officariis nostris facere et eis seruire | Item recipiunt in districtu et confinijs nostris terragium et siluas ac nemora nostra | Item construxerunt in districtu nostro vnam furnariam de qua recipiunt census qui nobis | tenentur Item captiuarunt in obrendorf tempore nocturno nostros homines et locauerunt | ad eorum carceres et custodias Item receperunt ab hominibus nostris ex vtraque parte arole pullos | auenam et plura alia nostre ecc'e pertinentia Item destruxerunt nobis et Ecc'ie nostre curiam vnam prebendam | et ortum sibi annexum cum casali de qua curia dabatur presencia singulis annis de anniuersario d'ni de Lig-

nach olim | canonici ibidem xxxix sol. albe monete, que omnia dicte Ecclesie usurpant Item Nouissime quidam mechanici finxerunt et | Instituerunt sibi funera cepeta que de Ecclesia reportant quamuis a longeuo temporis spacio cuius memoria hominum non existit | quecunque cum funeribus ad Ecclesiam sancti vrsi cum funeribus deportata et presentata fuerint ad fabricam eiusdem Ecclesie perueniunt | et Custodi presentata. * Item ad constructionem seu ad edificacionem ipsorum solent parcere siluis seu nemoribus eorum, et optima | seu maiora ligna in nostris nemoribus videlicet Im wyle in zuchwil In tuttissperg, sine aliquolibet Licencia et malis gratibus nostris absciderunt | Item et Nouissime, Interdixerunt nobis sacrificia scilicet mortuorum funerum, anniuersariorum et Nupciarum In choro et in altari sancte | crucis et plebani ibidem, contra Jura et consuetudines eiusdem Ecc'e ab antiquo consuetas etc. | Item faciunt In Ecc'ia nostra diebus festiuis et solemnis (sic) per precones suos publice in cancellis pronunciare contra nos et Jura Ecc'ie | In detrimentum et despectum Ecc'ie et personarum¹⁾.

1) Concept von Propst Hemmerlin's Hand auf Papier; unten steht mit derselben Tinte „d'ne“, die Adresse, die darauf folgen sollte, fehlt. Die Stelle von * an ist später mit anderer, schwärzerer Tinte beigelegt. Was hier in Parenthese gegeben wurde, ist im Original mit der schwärzern Tinte durchgestrichen. — Die ältern Klagen scheinen kurz nach 1450 Juni 23, die spätern etwa vor 1453 Jul. niedergeschrieben zu sein (vgl. oben S. 481 Anm. 4 u. S. 545 Anm. 6). — Auf der Rückseite steht von einer Hand des 16. Jahrh. „Articuli contra ciues tempore Dn. Jo: Inlassers.“

N°. 29 B.

Um 1458.

(Stiftsarchiv Solothurn.)

Klageschrift des Stiftes gegen die Bürger von Solothurn, an den päpstlichen Stuhl gerichtet.

Hii sunt articuli quos prepositus et capitulum Ecclesie | Collegiate sancti vrsi Solodoren. laus. dyocesis habent | con-

tra Ciues Solodoren. videlicet Scultetum consules | et communitatem ꝛ. super iniuria per eosdem predictae ecclesie | Solodoren. facta .

1 Primo quod Ciues predicti homines predictae ecclesie cuiuscunque condicionis existant in burgenses | receperunt propter quod ecclesia predicta seruiciis et consuetudinibus multipliciter est grauata | ac seruicia que olim consueta fuerant dicte ecclesie dari consueta non ecclesie sed | ciuibus exhibentur, cum iuribus ecclesie pertinentibus tam in Capponibus auena quam eciam | in pluribus aliis iuribus ꝛ. que omnia et singula sunt contra priuilegia papalia | ac etiam imperialia prout in literis desuper confectis lucidius continetur ꝛ.

2 Item quod dicti Ciues occupant nemora et siluas a monte leber usque ad | fluuium Ararim in tantum quod eciam prepositus et Capitulum vsum ligna recipiendi | non habent propter inhibitionem dictorum Ciuium sibi nemora et siluas usurpantium ꝛ.

3 Item quod dicti Ciues recipiunt terragium in districtu ecclesie predictae et occupant decimam | agnorum apum ac aliarum rerum ad decimam minutam pertinentium et pascua in districtu | ecclesie existentia

4 Item quod dicti Ciues presumunt recipere et de facto recipiunt emendas perpetratas in districtu | et iurisdictione dicte ecclesie preposito et Capitulo pertinentes ꝛ.

5 Item quod dicti Ciues tempore nocturno homines dicte ecclesie in oberndorff captiuarunt et | Captiuos in Solodorum duxerunt eosdemque emendarunt contra prefate ecclesie libertates | et priuilegia

6 Item quod dicti Cives occupant officium pastoris ad prepositum et Capitulum pertinentis | ponendo pastorem contra ius licentia prepositi ad quem pertinet dicti officii locatio | minime requisita

7 Item quod dicti Ciues fecerunt inhibitionem cuiusdam donacionis seu legacionis per quandam | mulierem nomine Huginam factam pro remedio anime sue ad summam | eorum florenorum in preiudicium ecclesie .

8 Item quod dicti Ciues occupant ecclesiam in quodam anniuersario statuto super curia Canonicali

9 Item quod Ciues promiserunt prepositum et capitulum releuare in expensis absolucionis | de interfectione cuiusdam Canonici quem quidam in dicta villa solodorensi occiderunt ||

10 Item quod dicti Ciues receperunt preposito et Capitulo in suis Curiis prebendalibus | pignora et deportauerunt pro eo quod labores rusticos exercere recusarunt | in attisholtz .

11 Item dicti Ciues contra priuilegia ecclesie transmiserunt precones et nuncios suos ad | Curias Canonicales dictis Canonici et personis ecclesiasticis ac ipsorum familiaribus | precipiendo ut coram ipsis in iudicio seculari comparerent

12 Item quod dicti Ciues petunt a preposito et capitulo ac aliis ecclesiasticis uiris prauum denarium | id est de qualibet mensura uini in domibus suis potabilis siue sit racione prebende | vel aliunde

13 Item sicut consuetudo ecclesie prescripsit quod panni funerales in predictam ecclesiam deportati | apud eandem ecclesiam vsque ad moderna tempora remanserunt plures tamen ex eisdem ciuibus | a dicta ecclesia pannos eosdem deportarunt contra uoluntatem personarum ac ecclesie prefate priuilegia &c.

14 Item quod dicti Ciues habent vsum et fructum Campanarum in ecclesia solodorensi predicta | pulsando pro suis mortuis et uiuis et pro consilio ipsorum ac aliis suis vsibus | licencia prepositi et capituli minime requisita . Insuper ad complacendum eisdem ciuibus non de iure | dicti prepositus et capitulum pro fundendo vnam Campanam ad eosdem Ciues pertinentem | exposuerunt lx^a florenos auri uel circa quamuis dicti ciues exopt a dictis | preposito et capitulo iterum pro fundendo aliam campanam quam ipsi ciues fregerunt | petierunt certam pecuniarum summam ipsis importabilem .

15 Item quod dicti Ciues transmiserunt precones suos ad cancellum dicte ecclesie pronunciando contra | ecclesiam et personas ecclesiasticas uidelicet quod quicumque vtriusque sexus homo de solodoro | vnum denarium pro sacrificio offerret in altari plebani atque in summo | altari sacrificium et ammo-

nicionem exhiberet ipso facto in summa vnius libre den. | sine gratia esset obligatus Sculteto et consulibus siue pro mortuis uiuis sponsalibus et | anniuersariis ꝛc. preterquam in quatuor festiuitatibus .

Que omnia sunt contra priuilegia libertates ac antiquas dicte ecclesie | approbatas consuetudines . — — Quod dolenter referunt prepositus | et capitulum ecclesie sancti Vrsi prelibate Adiutorium et auxilium sedis | apostolice humiliter implorando ¹⁾).

¹⁾ Papierblatt. Die Klageartikel sind mit arabischen Zahlen und überdies die Artikel 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 14 mit * — 6, 12, 13, 15 mit O bezeichnet — 7 hat keine nähere Bezeichnung. Ueber die Zeitbestimmung vgl. oben S. 354 Anm. 4.

N° 29 C.

Um 1458.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Antwort der Bürger von Solothurn auf die Klagen des Stiftes.

Vff den ersten artikel antwurtend wir Alz in den friegen ward, vnd yedermann wolt hafft han vnd | einer hin luff der ander här do wurdent dozermal vnser Schulth. vnd Räte zu gänd vnd | wurdend die meinung mit einem propst vnd Capitel redend daz si vns die Gren almer ze burger | vnd in vnsern schirm gönndend ze empfehend alz daz si anderswohin wurdend loffend vnd dez gönndend si Gren och

Vff den andern artikel wissend wir nit vnd könnend och nit eruaren, wie wol daz ist das wir | die eltesten vnd erbesten ze red harumb gesezt hand, dehein ir holz yeuau Bannend oder si | an deheinen Gren hölkern yeuand bekumberend, denne die hölger die wir bannend die hatt vnser | statt yedahar gebannen, vnd getruwend och nit daz yemand so alt sye der sich anders besinnen | könne oder müge.

Vff den dritten artikel antwurten wir, vnd wissend och nit

anders vnd könnend och vns nit anders | eruaren, Denne wer der waz der die almend vmb vnser statt bute, daz och der, derselben vnser statt | lantgarben geb vnd hand vuch semlich lantgarben yedahar genossen vnd genomen.

Aber antwurten wir, daz wir nit getruwent daz yemand so alt sye der sich besinnen möge, daz | yemand in vnser statt twing vnd künne deheinen Jungen zehenden ye geben hab vnd hand vns | och darumb an den eltoften eruaren, | So wissend wir denne nit daz wir si yenand an wunne vnd an weid sumend ist aber daz | sich dehein ir lehenman klegt daz wir in an wunne vnd an weyd yerend darumb mag | man vns ze red setzen, so getruwend wir vns ze verantwortent daz wir bi gelimpff bestan söllent

Vff den vierden artikel antwurtent wir, daz wir nit entwissent, daz wir dehein ir buffen so inen in | Iren gerichtten Twingen vnd Bennen vallent vnd zugehörend yenand innemend oder ingenomen | habend wol so ist vnser statt ab har komen wo einer vnser Burger oder wer der ist dehein freuel | an ein andern vnser burger, oder sust in vnsern Twingen vnd Bennen oder wo er in an vnser Burger | verschulte daz och der vns dien ablegen solt

Vff den fünften artikel von dero von obrendorff wegen antwurten wir, . . .

Vff den sechssten artikel antwurten wir daz wir daz selb Hyrten ampt ye dahar verlühen hand | vnd wissend och nit anders denne daz wir es noch von diss hinfüren billich lihen söllent

Vff den sybenden artikel antwurten wir alz vns phaff hans vom Stein vnd ander vns schaffen woltend | gemürdet dem brach vnser statt do zemal denselben Hoff, vnd tett In schliffen, vnd wolt nit daz da | dehein semlich Hoff yemer me do gemacht noch gebuwen solt werden, oder daz yemand ügit anders | damit ze schaffende sölte haben, vnd do ist wol war dz wir verhengt hand spicher vmb zins daruff | ze setzent denselben zins wir och in vnser statt nit nemend, Denne wir gönneud In der armen | velt siechen meyster bi vns durch goz willen ze vorderend vnd ze nemend,

Vff den achtenden artikel antwurten wir, alz Zulasser der och für der mordern einen verlümbdet vnd darumb | von etlichen erschlagen ward, da wir do nit wissent vnd vns och nit könnend ervaren daz wir | do yemand beheinen kosten schuldig syent, oder daz vnser statt yemand ügüt darumb verheissen hab.

Vff den Nüнден artikel antwurten wir, . . .

Vff den zehenden artikel antwurten wir daz wol war ist alz ein mülicher weg durch Matten Holz was | do nyemand weder nitsich noch obsich ane groß arbeit nit gevaren noch geriten mocht, daz wir do | denselben weg emphölent ze machent, vnd tätend och daz mit einem gemeinen gebott, vnd darumb | wend si nüz darzu hilfflich weltent sin, do wurdent si gephendet Dez lieffend si vns ir fryheit | sehen, do hießen wir ynen ire phen- der glich wideren vnd hat vns vnbillich dunkt daz bez darüber | gedacht hand ||

Vff den einlifften artikel antwurten wir, daz vns dieselben zwey stück nit bedunkent glimphlich noch be- | scheiden sin, wand söltend si gesind hand, die den lütten schuldig werend, vnd Inen daz vor wölten tragen, | durch daz si in ir Höffen wärend, da- von möchte wol ergeres komen vnd do aber doch gemein vnd billich ist, | daz man die mit recht anvarte daz si doch den lüt- ten bezalent So denne von Jr amptlütten wegen | do getruwend wir daz die billich machen vnd mit andern sachen ze statten ko- men vnd tun söllend alz och | ander vnser ingesseffen

Vff den zwelfften artikel antwurten wir, daz wir dahar groß- sen kosten kumber vnd erbeit vnd noth | täglichen hand mit bu- wen vnd mit anderen kosten, Darumb wir och vm daz wir sem- licher vnser kosten | dester bas durchbringen möchten einen bösen phennig durch vnser gemeiner statt nüz vnd nottdurft willen | vff vns selber gesezt hand, den och menglich geben muß vnd damit nyemand vffgescheiden hand do | getruwend wir vnd ist ouch vn- ser meinung daz si den ouch billich geben söllent

Vff den dryzehenden artikel antwurten wir, daz si inen daz selber getan hand, wend si die lüt damit | gar vnfrüntlichen hieltent, Besunder daz si von ein cept iiij liber oder me vor-

bertend vnd haben | woltent nument daz er vff der Bar von einß hige vnzen zu dem goßhus diene

Vff den vierzehenden artikel antwurten wir, daz vnß nit bedunhte dz, dz ein glogg wer die vnserm | goßhuse Inen noch vnß erlich wer vnd die mereten wir wol mit xi Centner gezüß, vnd hattent | sust, die ze befallent vnd ze henkend großen kosten vnd do so vorderten wir an si, daz si vnß | etwßz darunder ze statten kement vnd nument den kosten dez giessendez abstrügend dez si sich aber | gespert hand vnd gewidrent vnd daz vnß doch vnbillich hat

Vff den fünftzehenden artikel antwurten wir, daz si denselben artikel vnbillich fürziehend wend | wir vnß dariune billicher von inen ze klagende hettint, denne si sich von vnß wend alz si vnß | vor ziten meyndent daz wir einen spital machen möchtint do wir wöltend vßgenomen an zwein | stetten zu sant peter vnd zu sant stephan darüber alz wir einen spital machen woltent an anderen | stetten, do hand si vnß daran gesumet doch vnbillich

Vff den Sechzehenden vnd lesten Artikel antwurten wir, alz si sich mit einer semlichen kleinen | Hilff alz wir den kosten dez giessendez der vorgedachten gloggen alz in dem vierzehenden artikel | begriffen ist widertent, vnd vnß darinne nit ze statten komen wolten Daz wir do semlich Ir | früntschafft och etwßz gegen Inen bekennen wolten, vnd do so wolten wir nit daz Inen die | vnsern fürer oppher gebend denne Ire rechte oppffer, die wir Inen och nit verbotten hand¹⁾.

1) Altes Papierblatt mit der gleichzeitigen Aufschrift: „Responsio Burgen- sium Ad primos articulos.“ Es ist nicht eigentlich die Antwort auf № 29 B, sondern entspricht in Beantwortung der einzelnen Klagepunkte der Ansprache, welche S. W. 1816, 329 — 31 abgedruckt ist und ebenfalls im Staatsarchive liegt. Auch unsere Antwort ward im S. W. 1832, 473 — 78 modernisirt abgedruckt. Die dortige Zeitangabe ist nicht richtig (vgl. oben S. 354 Anm. 4 u. A. m.); wir schließen vielmehr aus Art. 15, daß die Errichtung des neuen Spitals noch streitig ist, und daß also Ansprache und Antwort jedenfalls vor 1465 fallen (vgl. oben S. 456, Anm. 1).

№ 30.

1462 Brachmonat 19.

(Staatsarchiv Solothurn.)

Propst und Kapitel von Solothurn setzen den Wartner Niklaus Leberlin nach Leistung einer Versicherung in den Besitz seines Kanonikates.

Sciendum igitur quod anno lxij. die xix. Junii in Sacristia ecclesie Solodorensis hora vesperarum d'ns nicolaus leberlini ad hoc ut d'ni prepositus et capitulum ecclesie Solodorensis sibi canonicatum et prebendam vacantem per obitum d'ni vlrici obi in ecclesia Solodorensi conferrent, et antequam d'ni sibi conferrent prouisit d'nos prepositum et capitulum aduersus magistrum Johannem gheminger doctorem in ipsa prebenda interesse pretendentem et quosuis alios, eosdem d'nos occasione huiusmodi canonicatus et prebende impetere et vexare volentes in curia Romana aut alias conseruare indempnes eosdem defendere et se pro eisdem fidei dare in quantum sua bona se extenderent, que et eciam fructus prebende per eum percipiendos obligauit eisdem d'nis preposito et capitulo Ad id idem se et sua bona obligauit eius frater scilicet magister Jo. leberlini rector in Balstal, ad id idem Benedictus friesenberg et conradus affolter Burgenses et incole Solodorenses ibidem presentes ex certa sciencia se et sua bona quecunque obligauerunt quilibet eorum per suam fidem in manibus d'ni prepositi promiserunt quod illa sua et singuli eorum omnia bona ipsi d'ns prepositus et capitulum in euentum eorum impetitionis, et pro sua defensione apprehendere possent in forma, Presentibus d'nis cristano Slierbach plebano Jo. fry et Jo. Spiler presbiteris, d'no Biso sculteto, Nicolao de wengi, domicello Reinhardo de malrein, d'no vincentio rectore in teitingen presbitero et pluribus aliis. Super hiis d'nus Scriba Solodorensis fuit requisitus pro literis conficiendis sub sigillis d'norum Sculteti et de wengi¹⁾.

¹⁾ Concept von der Hand des Propstes und Notars Jakob Hügli mit der Aufschrift: „Admissio d. n. leberlini super indempnitate ecclesie; ad causam sue prebende sibi horum vigore collate | facta in capitulo coram notario die xix Juni. Anno lxij hora vesperarum.“